UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)

25 päivänä kesäkuuta 2010 *

Asiassa T-66/01,

Imperial Chemical Industries Ltd, aiemmin Imperial Chemical Industries plc, kotipaikka Lontoo (Yhdistynyt kuningaskunta), edustajinaan aluksi D. Vaughan, D. Anderson, QC, barrister S. Lee sekä solicitor S. Turner, solicitor S. Berwick ja solicitor R. Coles, sittemmin solicitor M. Vaughan, solicitor Lee, solicitor Berwick ja barrister S. Ford,

kantajana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään J. Currall ja P. Oliver, avustajinaan J. Flynn, QC, ja barrister C. West,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

jossa on kyse ensisijaisesti [EY] 82 artiklan mukaisesta menettelystä (COMP/33.133 – D: kalsinoitu sooda – ICI) 13.12.2000 tehdyn komission päätöksen 2003/7/EY (EYVL 2003, L 10, s. 33) kumoamista koskevasta vaatimuksesta ja toissijaisesti kantajalle määrätyn sakon kumoamista tai sen määrän alentamista koskevasta vaatimuksesta,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. W. H. Meij sekä tuomarit V. Vadapalas (esittelevä tuomari) ja A. Dittrich,

kirjaaja: hallintovirkamies K. Pocheć,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 26.6.2008 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asian taustalla olevat tosiseikat

1 Kantaja, Imperial Chemical Industries Ltd, aiemmin Imperial Chemical Industries plc, on Yhdistyneen kuningaskunnan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, joka toimii kemian alalla. Se tuotti tosiseikkojen tapahtuma-aikaan muun muassa kalsinoitua soodaa.

2 Kalsinoitua soodaa saadaan joko luonnosta troonan muodossa (luonnonsooda), tai sitä valmistetaan kemiallisesti (synteettinen sooda). Luonnonsoodaa saadaan jauhamalla, puhdistamalla ja kalsinoimalla troonaa. Synteettistä soodaa saadaan keittosuolan ja kalkkikiven reaktiosta ”ammoniakkisoodamenetelmällä”, jonka Solvayn veljekset kehittivät vuonna 1863.

3 Euroopan yhteisöjen komissio teki vuoden 1989 huhtikuussa 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 ([EY 81] ja [EY 82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 13, s. 204), sellaisena kuin sitä sovellettiin tosiseikkojen tapahtuma-aikaan, 14 artiklan 3 kohdan perusteella tarkastuksia yhteisössä toimivien kalsinoidun soodan tuottajien luona.

4 Komissio lähetti 19.6.1989 kantajalle asetuksen N:o 17 11 artiklan perusteella tietojensaantipyynnön, johon kantaja vastasi 14.9.1989.

5 Komissio päätti 19.2.1990 aloittaa omasta aloitteestaan menettelyn kantajaa, Solvayta ja Chemische Fabrik Kalkia (jäljempänä CFK) vastaan asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohdan nojalla.

6 Komissio osoitti 13.3.1990 kantajalle, Solvaylle ja CFK:lle väitetiedoksiannon. Kukin yhtiö sai vain väitetiedoksiannon sen osan tai ne osat, jotka koskivat rikkomisia sen osalta, ja niiden liitteenä oli sitä vastaan puhuva selvitysaineisto.

7 Komissio laati kaikkien väitetiedoksiannossa tarkoitettujen rikkomisten osalta vain yhden asiakirjavihon.

8 Komissio päätteli nyt käsiteltävänä olevan asian osalta väitetiedoksiannon V osastossa kantajan käyttäneen väärin sillä kalsinoidun soodan markkinoilla Yhdistyneessä kuningaskunnassa olevaa määräävää markkina-asemaa.

9 Kantaja esitti 31.5.1990 kirjalliset huomautuksensa vastauksena komission esittämiin väitteisiin. Komissio kuuli sitä 26. ja 27.6.1990.

10 Komissio teki 19.12.1990 päätöksen 91/300/ETY [EY 82] artiklan mukaisesta menettelystä (IV/33.133 – D: Kalsinoitu sooda – ICI) (EYVL 1991, L 152, s. 40). Kyseisessä päätöksessä, joka annettiin kantajalle tiedoksi 1.3.1991 päivätyllä kirjeellä, se totesi, että ”[kantaja oli] rikkonut [EY 82] artiklaa noin vuodesta 1983 tähän päivään

saakka toiminnalla, jonka tarkoituksena oli poistaa kilpailu tai rajoittaa sitä huomattavasti ja joka muodostui seuraavista toimenpiteistä: – – lisäostomääriin liittyvien huomattavien alennusten ja muiden taloudellisten houkuttimien myöntäminen sen varmistamiseksi, että asiakas ostaa koko tai lähes koko tarpeensa [kantajalta]; – – sen varmistaminen, että asiakkaat suostuvat ostamaan koko tarpeensa tai melkein koko tarpeensa [kantajalta] tai rajoittamaan ostonsa sen kilpailijoilta määrättyyn määrään[, ja] ainakin yhdessä tapauksessa alennusten ja muiden taloudellisten etujen myöntäminen ainoastaan sillä edellytyksellä, että asiakas suostuu ostamaan koko tarpeensa [kantajalta]".

11 Päätöksen 91/300 3 artiklan mukaan "[kantajalle] määrätään [kymmenen] miljoonan ecun suuruinen sakko [todetusta] kilpailusääntöjen rikkomisesta".

12 Komissio teki samana päivänä myös päätöksen 91/297/ETY [EY 81] artiklan mukaisesta menettelystä (IV/33.133 – A: kalsinoitu sooda – Solvay, ICI) (EYVL 1991, L 152, s. 1), jossa se totesi, että "Solvay ja [kantaja] [olivat] rikkoneet [EY 81] artiklaa osallistumalla 1.1.1973 alkaen vähintään tämän menettelyn aloittamiseen saakka yhdenmukaistettuun menettelytapaan, jonka perusteella ne rajoittivat yhteisössä harjoittamaansa soodanmyyntiä niin, että ne myivät vain omille sisämarkkinoilleen eli Solvay Manner-Euroopan länsiosaan ja [kantaja] Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Irlantiin". Solvaylle ja kantajalle määrättiin kummallekin seitsemän miljoonan ecun suuruinen sakko.

13 Komissio teki samana päivänä lisäksi päätöksen 91/298/ETY [EY 81] artiklan mukaisesta menettelystä (IV/33.133 – B: kalsinoitu sooda – Solvay, CFK) (EYVL 1991, L 152, s. 16), jossa se totesi, että "Solvay ja CFK [olivat] rikkoneet [EY 81] artiklaa osallistumalla noin vuodesta 1987 tähän päivään saakka markkinoiden jakamista koskevaan sopimukseen, jonka perusteella Solvay takasi CFK:lle Saksassa kalsinoidun soodan vuotuisen vähimmäismyyntimäärän, joka laskettiin CFK:n vuonna 1986

saavuttaman myyntimäärän perusteella, ja hyvitti CFK:lle mahdollisen vajauksen ostamalta siltä vähimmäismäärästä puuttuvat määrät". Solvaylle määrättiin kolmen miljoonan ja CFK:lle yhden miljoonan ecun suuruinen sakko.

14 Komissio teki samana päivänä lisäksi päätöksen 91/299/ETY [EY 82] artiklan mukaisesta menettelystä (IV/33.133 – C: kalsinoitu sooda – Solvay) (EYVL 1991, L 152, s. 21), jossa se totesi, että "Solvay oli rikkonut [EY 82] artiklaa noin vuodesta 1983 tähän päivään saakka toiminnalla, jonka tarkoituksena oli poistaa kilpailu tai rajoittaa sitä huomattavasti ja joka muodostui seuraavista toimenpiteistä: – – sellaisten sopimusten tekeminen asiakkaiden kanssa, joiden mukaan asiakkaiden on ostettava koko soodatarpeensa tai erittäin suuri osa siitä Solvaylta ja joiden kestoa ei ole määritelty tai se on kohtuuttoman pitkä; – – sopimuksessa määrätyn asiakkaan perusostomäärän ylittäviin lisäostomääriin liittyvien huomattavien alennusten ja muiden taloudellisten houkuttimien myöntäminen sen varmistamiseksi, että asiakkaat ostavat koko tai lähes koko tarpeensa Solvaylta[, ja] alennusten myöntäminen ainoastaan sillä edellytyksellä, että asiakas suostuu ostamaan koko tarpeensa Solvaylta". Solvaylle määrättiin 20 miljoonan ecun suuruinen sakko.

15 Solvay vaati 2.5.1991 päätösten 91/297, 91/298 ja 91/299 kumoamista. Kantaja nosti 14.5.1991 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa kanteet, joiden kohteena oli päätösten 91/297 ja 91/300 kumoamista koskeva vaatimus.

16 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi asiassa T-37/91, ICI vastaan komissio, 29.6.1995 antamallaan tuomiolla (Kok., s. II-1901; jäljempänä ICI II -tapaus), että kanneperuste, joka koski puolustautumisoikeuksien loukkaamista asiakirjavihkoon tutustumista koskevan oikeuden osalta, oli hylättävä kokonaisuudessaan, ja se kumosi tämän jälkeen päätöksen 91/300 sen vuoksi, että mainittu päätös oli saatettu todistusvoimaiseksi sen tiedoksi antamisen jälkeen, mikä merkitsi EY 230 artiklassa tarkoitettua olennaisen menettelymääräyksen rikkomista.

17 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi samana päivänä myös päätöksen 91/297 (asia T-30/91, Solvay v. komissio, Kok., s. II-1775; jäljempänä Solvay I -tapaus ja asia T-36/91, ICI v. komissio, Kok., s. II-1847; jäljempänä ICI I -tapaus) näiden kahden asian kantajia koskevilta osin sen vuoksi, että oikeutta tutustua asiakirjavihkoon oli loukattu. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi lisäksi päätöksen 91/298 (asia T-31/91, Solvay v. komissio, Kok., s. II-1821; jäljempänä Solvay II -tapaus) Solvayta koskevilta osin ja päätöksen 91/299 (asia T-32/91, Solvay v. komissio, Kok., s. II-1825; jäljempänä Solvay III -tapaus) sen vuoksi, että riitautetut päätökset oli saatettu virheellisesti todistusvoimaisiksi.

18 Komissio haki yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 30.8.1995 jättämillään valituskirjelmillä muutosta edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa annettuun tuomioon ja edellä 17 kohdassa mainituissa Solvay II- ja Solvay III -tapauksissa annettuihin tuomioihin.

19 Yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi asiassa C-286/95 P, komissio vastaan ICI (Kok., s. I-2341) ja yhdistetyissä asioissa C-287/95 P ja C-288/95 P, komissio vastaan Solvay (Kok., s. I-2391) 6.4.2000 antamillaan tuomioilla edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa ja edellä 17 kohdassa mainituissa Solvay II- ja Solvay III -tapauksissa annetuista tuomioista tehdyt valitukset.

20 Eräs tietotoimisto julkaisi 12.12.2000 lehdistötiedotteen, jossa todettiin seuraavaa:

”Euroopan yhteisöjen komissio määrää kemian alan yhtiöille Solvay SA:lle ja Imperial Chemical Industries plc:lle – – keskiviikkona sakon sen johdosta, että nämä ovat rikkoneet Euroopan unionin kilpailuoikeutta, tiedottaja kertoi tänä tiistaina.

Sakot kalsinoidun soodan markkinoilla väitetysti harjoitetusta määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä määrättiin alun perin jo kymmenen vuotta sitten, mutta Euroopan yhteisöjen tuomioistuin kumosi ne menettelyllisistä syistä.

Komissio tekee keskiviikkona saman päätöksen uudelleen mutta oikeassa muodossa, tiedottaja ilmoitti.

Yhtiöt eivät ole missään vaiheessa riitauttaneet päätöksen asiasisältöä. Sama päätös tehdään uudelleen, tiedottaja sanoi."

21 Komissio teki 13.12.2000 päätöksen 2003/7/EY [EY] 82 artiklan mukaisesta menettelystä (COMP/33.133 – D: kalsinoitu sooda – ICI) (EYVL 2003, L 10, s. 33; jäljempänä riidanalainen päätös).

22 Komissio teki samana päivänä myös päätöksen 2003/5/EY [EY] 81 artiklan mukaisesta menettelystä (COMP/33.133 – B: kalsinoitu sooda – Solvay, CFK) (EYVL 2003, L 10, s. 1) ja päätöksen 2003/6/EY [EY] 82 artiklan mukaisesta menettelystä (COMP/33.133 – C: kalsinoitu sooda – Solvay) (EYVL 2003, L 10, s. 10).

23 Riidanalaisen päätöksen päätösosa on seuraavanlainen:

"*1 artikla*

[Kantaja] on rikkonut [EY 82] artiklaa – – noin vuodesta 1983 vähintään vuoden 1989 loppuun toiminnalla, jonka tarkoituksena oli poistaa kilpailu tai rajoittaa sitä huomattavasti ja joka muodostui seuraavista toimenpiteistä:

a) lisäostomääriin liittyvien huomattavien alennusten ja muiden taloudellisten houkuttimien myöntäminen sen varmistamiseksi, että asiakkaat ostavat koko tai lähes koko tarpeensa [kantajalta];

b) asiakkaiden suostutteleminen ostamaan koko tai lähes koko tarpeensa [kantajalta] ja/tai rajoittamaan ostonsa kilpailijoilta tiettyyn määrään;

c) ainakin yhdessä tapauksessa alennusten ja muiden taloudellisten etujen myöntäminen ainoastaan sillä edellytyksellä, että asiakas suostuu ostamaan koko tarpeensa [kantajalta].

2 artikla

[Kantajalle] määrätään 1 artiklassa tarkoitetusta rikkomisesta [kymmenen] miljoonan euron sakko.

_ _”

24 Riidanalaisen päätöksen sanamuoto on käytännössä sama kuin päätöksen 91/300. Komissio on tehnyt päätökseen ainoastaan muutamia toimituksellisia muutoksia ja

lisännyt siihen uuden osan, jonka otsikko on ”Menettelyt yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja yhteisöjen tuomioistuimessa”.

25 Komissio viittasi tässä riidanalaisen päätöksen uudessa osassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa T-305/94–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. vastaan komissio, 20.4.1999 antamaan tuomioon (Kok., s. II-931; jäljempänä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen PVC II -tapauksessa antama tuomio) ja katsoi, että sillä on ”oikeus tehdä uudelleen päätös, joka on kumottu puhtaasti menettelyvirheen takia[,] – – ilman uutta hallinnollista menettelyä” ja että sillä ei ole ”velvollisuutta järjestää uutta suullista kuulemista, jos uusi päätös ei sisällä alkuperäisessä päätöksessä esitettyjen väitteiden lisäksi uusia väitteitä” (164 perustelukappale).

26 Komissio täsmensi riidanalaisessa päätöksessä myös, että vanhentumisajoista liikennettä ja kilpailua koskeviin Euroopan talousyhteisön sääntöihin liittyvissä menettelyissä ja niiden nojalla määrättyjen seuraamusten täytäntöönpanosta 26.11.1974 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2988/74 (EYVL L 319, s. 1) 3 artiklan perusteella vanhentumisaikaa on pidennettävä ajalla, jonka päätöstä 91/300 koskeva oikeudenkäynti oli vireillä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja yhteisöjen tuomioistuimessa (169 ja 170 perustelukappale). Asian olosuhteet huomioon ottaen komissio katsoi siten, että sillä oli vuoden 2003 loppuun saakka aikaa tehdä uusi päätös (172 perustelukappale). Se totesi lisäksi, ettei puolustautumisoikeuksia loukattu, jos uusi päätös tehtiin kohtuullisessa ajassa (164 perustelukappale).

27 Varsinaisen rikkomisen osalta komissio täsmensi riidanalaisessa päätöksessä, että ”asianmukaiset tuote- ja maantieteelliset markkinat, joilla [kantajan] taloudellista voimaa on arvioitava, olivat kalsinoidun soodan Yhdistyneen kuningaskunnan markkinat” (125 perustelukappale).

28 Kantajan markkinavoiman arvioimiseksi käsiteltävänä olevan asian kannalta komissio huomautti, että se, että kantajan markkinaosuus relevanteista markkinoista on perinteisesti ollut yli 90 prosenttia koko tarkasteluajanjakson aikana, on jo sinällään vahva todiste merkittävästä markkinavoimasta (127 perustelukappale). Se tutki tämän jälkeen merkityksellisiä taloudellisia todisteita ja päätteli niiden perusteella riidanalaisessa päätöksessä, että kantajalla oli kaikkina merkityksellisinä aikoina EY 82 artiklassa tarkoitettu määräävä asema (128–136 perustelukappale).

29 Komissio totesi riidanalaisessa päätöksessä määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä, että kantaja oli ottanut käyttöön ”[menettelytavan, joka merkitsi] asiakkaiden sitomista” siihen usein eri keinoin, joilla kaikilla oli sama kilpailua ehkäisevä tavoite (138 perustelukappale). Se huomautti tältä osin riidanalaisen päätöksen 139 perustelukappaleessa, että lisäostoalennusten tarkoituksena oli estää toimiva kilpailu seuraavin keinoin:

– houkuttelemalla asiakkaat hankkimaan kantajalta lisätonnit, jotka ne muutoin saattaisivat hankkia toiselta toimittajalta,

– tekemällä General Chemicalin kilpailuvaikutus mahdollisemman pieneksi tai olemattomaksi rajoittamalla sen asema markkinoilla hintojen, myyntimäärien ja asiakkaiden suhteen sellaiseksi, että se takaa kantajalla käytännössä olleen monopolin jatkumisen,

– poistamalla Brenntag markkinoilta tai vähintään tekemällä sen kilpailuvaikutus mahdollisimman pieneksi,

– tekemällä mahdollisimman pieneksi riski, että asiakkaat kääntyvät vaihtoehtoisten toimituslähteiden puoleen,

– säilyttämällä kantajalla käytännössä ollut monopoli ja vahvistamalla sitä Yhdistyneen kuningaskunnan kalsinoidun soodan markkinoilla.

30 Komissio täsmensi lisäksi riidanalaisen päätöksen 147 perustelukappaleessa, että kantajan ”suurten asiakkaiden kanssa te[kemät] sopimukset merkitsivät sitä, että ne olivat sidottuja [kantajaan] lähes koko tarpeensa osalta (ja vähintään yhdessä tapauksessa koko tarpeensa osalta) ja että muiden toimittajien kilpailuvaikutus tehtiin mahdollisimman pieneksi”.

31 Komissio täsmensi riidanalaisessa päätöksessä myös, että muut taloudelliset houkuttimet vahvistivat kantajan määräävää markkina-asemaa tavalla, joka on ristiriidassa EY 82 artiklan sisältämän kilpailun käsitteen kanssa (149 perustelukappale).

32 Komissio totesi riidanalaisessa päätöksessä jäsenvaltioiden väliseen kauppaan kohdistuvasta vaikutuksesta, että vaikka toimenpiteet, jotka kantaja toteutti varmistaakseen määräävän asemansa ja käytännössä monopolinsa säilymisen Yhdistyneessä kuningaskunnassa, kohdistuivat ensi sijassa yhteisön ulkopuolelta (Yhdysvallat ja Puola) tulevaan suoraan kilpailuun eivätkä niinkään muihin yhteisön tuottajiin, lisäostoalennuksia ja muita kilpailua ehkäiseviä järjestelyjä oli kuitenkin tarkasteltava ottamalla huomioon kokonaistilanne eli kansallisten markkinoiden täydellinen erottaminen toisistaan yhteisössä. Se totesi tältä osin, että kantaja halusi erityisesti General Chemicalin pysyvän merkityksellisillä markkinoilla vaihtoehtoisena toimituslähteenä ja että jos General Chemical jättäisi kyseiset markkinat kokonaan, asiakkaat voisivat alkaa etsiä vaihtoehtoisia ja mahdollisesti halvempia toimituslähteitä Länsi-Euroopan mantereelta. Se huomautti lisäksi, että kantajan määräävän aseman säilyminen ja vahvistuminen Yhdistyneessä kuningaskunnassa vaikuttaa kilpailun kokonaisrakenteeseen yhteismarkkinoilla ja varmistaa, että markkinoiden toisistaan erottamiseen perustuva vallitseva tilanne säilyy (151–154 perustelukappale).

33 Komissio täsmensi riidanalaisessa päätöksessä, että rikkomiset olivat olleet erityisen vakavia, koska ne olivat ”osa harkittua politiikkaa, jonka tavoitteena oli vahvistaa [kantajan] määräävää asemaa kalsinoidun soodan markkinoilla Yhdistyneessä kuningaskunnassa tavalla, joka on pohjimmiltaan ristiriidassa perustamissopimuksen perustavoitteiden kanssa” ja jonka ”tarkoituksena oli erityisesti rajoittaa tai vahingoittaa tiettyjen kilpailijoiden liiketoimintaa” (156 perustelukappale).

34 Komissio totesi lisäksi riidanalaisessa päätöksessä, että rikkominen oli alkanut noin vuonna 1983 ja sitä oli jatkettu ainakin vuoden 1989 loppuun saakka. Se täsmensi lopuksi ottaneensa huomioon sen, että kantaja luopui lisäostoalennusjärjestelmästä 1.1.1990 lukien (160 ja 161 perustelukappale).

35 Kantaja pyysi 18.1., 26.1. ja 8.2.2001 päivätyillä kirjeillä komissiolta oikeutta saada tutustua asiakirjavihkoon. Komissio hylkäsi tämän pyynnön 14.2.2001 päivätyllä kirjeellä.

Oikeudenkäyntimenettely

36 Kantaja nosti nyt käsiteltävänä olevan kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 20.3.2001 toimittamallaan kannekirjelmällä.

37 Kantaja vaatii kannekirjelmässään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta määräämään komission esittämään sen asiakirjavihkoon asiassa COMP/33.133 sisältyvät asiakirjat.

38 Asia osoitettiin 4.5.2001 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen neljännelle jaostolle, ja asiaan nimettiin esittelevä tuomari.

39 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen annettua siihen suostumuksensa kantaja esitti 18.12.2002 ja komissio 23.12.2002 huomautuksensa niistä päätelmistä, joita yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. vastaan komissio, 15.10.2002 antamasta tuomiosta (Kok., s. I-8375; jäljempänä yhteisöjen tuomioistuimen PVC II -tapauksessa antama tuomio) oli tehtävä nyt käsiteltävänä olevassa asiassa. Kantaja ilmoitti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle huomautuksissaan peruuttavansa ne bis in idem -periaatteen loukkaamista koskevan väitteen.

40 Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen jaostojen kokoonpanoa muutettiin 1.10.2003 lukien, esittelevä tuomari määrättiin ensimmäiseen jaostoon, jonka käsiteltäväksi esillä oleva asia näin ollen siirrettiin 8.10.2003.

41 Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen jaostojen kokoonpanoa muutettiin 13.9.2004 lukien, esittelevä tuomari määrättiin uudessa kokoonpanossa olevaan neljänteen jaostoon, jonka käsiteltäväksi esillä oleva asia näin ollen siirrettiin 19.10.2004.

42 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kehotti 11.1.2005 komissiota toimittamaan kirjaamoon yksityiskohtaisen luettelon kaikista niistä asiakirjoista, joista hallintomenettelyn asiakirjavihko muodostuu. Tässä luettelossa oli oltava lyhyt mainінta, jonka perusteella on mahdollista yksilöidä kunkin asiakirjan laatija, luonne ja sisältö. Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kehotti komissiota ilmoittamaan, mihin näistä asiakirjoista kantaja oli saanut tutustua, ja täsmentämään mahdollisesti ne syyt, joiden vuoksi se vastusti kyseisten asiakirjojen sisältämien tietojen paljastamista.

43 Komissio toimitti kirjaamoon 28.1.2005 päivätyillä kirjeillä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen pyytämän luettelon ja totesi, että asiakirjat, joihin kantajan oli ollut mahdollista tutustua hallinnollisessa menettelyssä, olivat asiakirjoja, joihin se oli nojautunut tukeakseen väitteitään ja jotka oli siis liitetty väitetiedoksiantoon. Se totesi myös, että sen oli ”valitettavasti ilmoitettava ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle, että tällä hetkellä näyttää siltä, että epäilyksettäkin useiden viimeisten kymmenen vuoden kuluessa tapahtuneiden asiakirjojen kuljetusten johdosta se ei ole laajoista etsinnöistä huolimatta onnistunut löytämään eräitä asiakirjoja” ja että se katsoi tehtäväkseen ilmoittaa viipymättä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle ja kantajalle siitä, että ”vaikka – – huomautuksiin liitetyssä luettelossa luetellaan kaikki asiakirjavihkon asiakirjat, jotka sillä on hallussaan, siinä ei ole kuitenkaan puuttuvia asiakirjoja”. Komission mukaan vuonna 1990 käydyssä menettelyssä noudatettiin oikeuskäytäntöä, joka kyseisenä ajankohtana koski oikeutta tutustua asiakirjoihin. Se totesi lisäksi, ettei mikään osoita tässä vaiheessa, että asiakirjavihkossa on asiakirjoja, joilla olisi voinut olla todellista vaikutusta päätöksen 91/300 sisältöön, kun otetaan huomioon myös vuoden 1990 jälkeinen oikeuskäytännön kehittyminen.

44 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin pyysi 13.4.2005 päivätyllä kirjeellä kantajaa ilmoittamaan ne kyseisessä luettelossa mainitut asiakirjat, joita sille ei ollut annettu tiedoksi hallinnollisessa menettelyssä ja jotka sen käsityksen mukaan saattoivat sisältää seikkoja, jotka olisivat voineet olla hyödyllisiä sen puolustuksen kannalta.

45 Kantaja huomautti 9.5.2005 päivätyllä kirjeellä, että eräistä puuttuvista asiakirjoista olisi ollut hyötyä sen puolustautumiselle. Se ilmoitti myös luetteloon kootuista asiakirjoista ne, jotka sen käsityksen mukaan olivat hyödyllisiä sen puolustuksen kannalta ja joihin se halusi tutustua. Sen mukaan se olisi näiden asiakirjojen perusteella voinut kehittää perustelujaan ja väitteitään merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden määritelmän, määräävän markkina-aseman olemassaolon, kyseisen määräävän markkina-aseman väärinkäytön ja jäsenvaltioiden kauppaan kohdistuvan vaikutuksen osalta.

46 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin pyysi 7.6.2005 päivätyllä kirjeellä komissiota toimittamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon sisäisiä asiakirjoja lukuun ottamatta hallinnollisen asiakirjavihkon muodostavat asiakirjat, jotka sisältyvät ”ala-vihkoihin” 2–38, 50–59 ja 60–65. Komissiota pyydettiin myös toimittamaan liikesalaisuuksia sisältävien asiakirjojen sijaan versiot, jotka eivät sisällä luottamuksellisia tietoja, tai yhteenvedot, jotka eivät sisällä luottamuksellisia tietoja, niistä tiedoista, jotka sille on toimitettu hallinnollisessa menettelyssä, sillä rajoituksella, että niiden luottamuksellisuutta tai muita luottamuksellisia tietoja kunnioitetaan. Komissiota kehotettiin lisäksi toimittamaan täydellinen versio, johon sisältyvät luottamukselliset tiedot, edellä mainituista asiakirjoista niiden luottamuksellisuuden tarkastamiseksi.

47 Komissio pyysi 21.6.2005 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelta lupaa jättää asiakirjojen pituus huomioimalla yksi ainoa alkuperäinen versio, johon on liitetty cd-rom. Tämä pyyntö hyväksyttiin 4.7.2005.

48 Komissio toimitti 20.7.2005 päivätyllä kirjeellä kirjaamoon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen pyytämät asiakirjat. Kirjaamo lähetti tämän jälkeen kantajalle komission toimittamat cd-romit.

49 Kantaja esitti 13.10.2005 huomautuksensa hallinnollisen asiakirjavihkon muodostavien asiakirjojen hyödyllisyydestä sen puolustautumiselle. Komissio vastasi kantajan huomautuksiin 26.10.2007.

50 Alun perin nimetyn esittelevän tuomarin toimikauden päätyttyä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentti nimesi 22.6.2006 tekemällään päätöksellä uuden esittelevän tuomarin.

51 Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen jaostojen kokoonpanoa muutettiin 25.9.2007 lukien, esittelevä tuomari määrättiin kuudenteen jaostoon, jonka käsiteltäväksi esillä oleva asia näin ollen siirrettiin 8.11.2007.

52 Koska tuomari Tchipev oli estynyt osallistumasta asian käsittelyyn, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentti nimesi 13.2.2008 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 32 artiklan 3 kohdan mukaisesti tuomari Dittrichin täydentämään jaoston kokoonpanoa.

53 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (kuudes jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn ja esitti työjärjestyksen 64 artiklan mukaisina prosessinjohtotoimina kirjallisia kysymyksiä kantajalle ja komissiolle. Kantaja ja komissio vastasivat niihin asetetussa määräajassa.

54 Asianosaisten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin suullisiin kysymyksiin kuultiin 26. ja 27.6.2008 pidetyssä istunnossa.

55 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin antoi suullisessa käsittelyssä kantajalle luvan esittää huomautuksia komission 16.6.2008 antamista kirjallisista vastauksista. Kantaja esitti huomautuksensa 9.7.2008, ja komissio vastasi niihin 3.9.2008.

Asianosaisten vaatimukset

56 Kantaja vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– ottaa kanteen tutkittavaksi

– toteaa, että ajan kulumisen vuoksi komissiolla ei ollut toimivaltaa tehdä riidanalaista päätöstä tai toissijaisesti, että sillä ei ollut toimivaltaa määrätä kantajalle sakkoa

– kumoaa riidanalaisen päätöksen

– poistaa riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa määrätyn sakon tai alentaa sen määrää

– määrää komission esittämään kaikki sisäiset asiakirjansa, jotka koskevat riidanalaisen päätöksen tekemistä, ja etenkin komission jäsenten kollegion kokouksen pöytäkirjan ja kaikki sen liitteenä olevat asiakirjat sekä kaikki komission jäsenten kollegiolle tässä yhteydessä toimitetut asiakirjat

– määrää komission toimittamaan kaikki asiakirjat, joista sen asiakirjavihko muodostuu asiassa COM/33.133

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut mukaan lukien kantajan riidanalaisessa päätöksessä määrätyn sakon yhteydessä antamista vakuuksista aiheutuneet kustannukset korkoineen.

57 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– hylkää kanteen perusteettomana

– hylkää kantajan esittämän pyynnön saada tutustua asiakirjoihin

– jättää tutkimatta vaatimuksen sellaisesta erityisestä määräyksestä, jolla komissio määrätään korvaamaan kantajan oikeudenkäyntikulut mukaan lukien kustannukset ja korot, jotka ovat aiheutuneet minkä tahansa vakuuden antamisesta sakkoa varten, tai ainakin hylkää kyseisen vaatimuksen perusteettomana

– velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

58 Kantajan vaatimukset koskevat ensisijaisesti riidanalaisen päätöksen kumoamista ja toissijaisesti sille mainitussa päätöksessä määrätyn sakon kumoamista tai sen määrän alentamista.

1. *Vaatimukset, jotka koskevat riidanalaisen päätöksen kumoamista*

59 Kantaja esittää kuusi kanneperustetta, joilla pyritään riidanalaisen päätöksen kumoamiseen. Ne liittyvät ensinnäkin siihen, ettei komissiolla ollut toimivaltaa tehdä riidanalaista päätöstä, toiseksi siihen, että olennaisia menettelymääräyksiä on rikottu, kolmanneksi siihen, että relevantteja markkinoita on arvioitu virheellisesti, neljänneksi siihen, että määräävää markkina-asemaa ei ole, viidenneksi siihen, että määräävää

markkina-asemaa ei ole käytetty väärin, ja kuudenneksi siihen, ettei jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ole vaikutettu.

Ensimmäinen kanneperuste, jonka mukaan komissiolla ei ollut toimivaltaa tehdä riidanalaista päätöstä

60 Ensimmäinen kanneperuste jakautuu kahteen osaan, jotka koskevat vanhentumissääntöjen virheellistä soveltamista ja käsittelyaikojen kohtuullisuuden periaatteen noudattamatta jättämistä.

Ensimmäinen osa, joka koskee vanhentumissääntöjen virheellistä soveltamista

– Asianosaisten lausumat

61 Kantaja huomauttaa, että vaikka asetuksessa N:o 2988/74 säädettyä vanhentumisaikaa ei sovelleta kuin osaan asianomaista päätöstä, jolla sakko määrätään, kyse on kuitenkin mainitun päätöksen hyvin olennaisesta osasta.

62 Kantajan mukaan asetuksen N:o 2988/74 3 artiklalla ei pidennetä vanhentumisaikaa siltä osin kuin on kyse tuomioistuinmenettelystä, joka koskee komission lopullista päätöstä. Vanhentumisaika pysähtyy näet ainoastaan silloin, kun nostetaan kanne hallinnollisen menettelyn kuluessa tehdyistä päätöksistä eli tutkintatoimista mukaan lukien väitetiedoksiannon laatiminen tai toimenpiteiden toteuttaminen asetuksessa

N:o 17 annettujen yleisten tutkintavaltuuksien nojalla. Komission riidanalaisessa päätöksessä omaksuma tulkinta on ristiriidassa asetuksen N:o 2988/74 3 artiklan sanamuodon kanssa. Komissio on tulkinnut väärin asetuksen N:o 2988/74 1–3 artiklassa olevaa ilmaisua ”menettely” ja jättänyt huomiotta sen, että sen lopullinen päätös piti tehdä ennen vanhentumisajan päättymistä. Komission tulkinta johtaa lisäksi siihen, ettei asetuksen N:o 2988/84 2 artiklan 3 kohdalla ole merkitystä, ja osoittaa, että mainitun asetuksen rakenne on ymmärretty virheellisesti siltä osin kuin päätöksestä johtuvan vanhentumisen seurauksia tarkastellaan 4–6 artiklassa eikä 1–3 artiklassa. Kantaja toteaa lopuksi, että tällainen tulkinta on ristiriidassa sen periaatteen kanssa, jonka mukaan komission on oikeusvarmuuden turvaamiseksi päätettävä menettelynsä asetetussa määräajassa ja tehtävä lopullinen päätöksensä tarkalleen kymmenen vuoden kuluessa rikkomisen lopettamisesta, jollei komissio ole ollut estynyt päättämään tarkastuksiaan ja menettelyään sen vuoksi, että valmisteleviin päätöksiin on haettu muutosta tuomioistuimessa. Esillä olevassa asiassa komissio ei kuitenkaan ole ollut estynyt päättämään menettelyään.

63 Kantajan mukaan edellä 25 kohdassa mainitussa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen PVC II -tapauksessa antamassa tuomiossa omaksuttu näkemys on ristiriidassa mainitun tuomion 1098 kohdassa esitetyn väitteen kanssa, jonka mukaan asetuksen N:o 2988/74 3 artiklan tavoitteena on, että vanhentumisaika pysähtyy siksi ajaksi kun komissio ei voi puuttua asiaan siitä riippumattomasta objektiivisesta syystä. Sakon määräämisestä tehdystä lopullisesta päätöksestä nostettu kanne ei näet estä komissiota ryhtymästä toimiin, koska mainittu lopullinen päätös on täysimääräisesti täytäntöön pantavissa siihen saakka, kunnes unionin yleinen tuomioistuin kumoaa sen tai toteaa sen mitättömäksi.

64 Joka tapauksessa päättelyä, jonka mukaan komissio oli estynyt ryhtymästä toimiin, ei esillä olevassa asiassa voida soveltaa edellä 16 kohdassa mainitusta ICI II -tapauksesta tehtyyn valitukseen. Komissio oli näet täysin vapaa tekemään uudelleen päätöksen 91/300 välittömästi sen jälkeen, kun tuomio julistettiin edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa. Valituksesta seuraava lisäaika on siis täysin ”riippuvainen” komissiosta. Kyseinen valitus on lisäksi vailla merkitystä yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-137/92 P, komissio vastaan BASF ym., 15.6.1994 antaman tuomion (Kok., s. I-2555,

Kok. Ep. XV, s. I-239) perusteella ja sen perusteella, että otetaan huomioon komission aikomus tehdä uudelleen päätös 91/300. Komissio ei siis voi hyötyä ”omasta menettelyvirheestään” ja siitä itsestään johtuvasta viiden vuoden viiveestä.

65 Tämän lisäksi komission tulkinta on kantajan mukaan ristiriidassa Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 60 artiklan kanssa, jonka mukaan muutoksenhaulla ei ole lykkäävää vaikutusta. Kantaja katsoo, että vaikka oikeudenkäynnin kesto ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa on otettava huomioon, vanhentumisaika on pysähtynyt ainoastaan noin neljän vuoden, yhden kuukauden ja viidentoista päivän ajaksi. Komission olisi näin ollen pitänyt tehdä päätös 91/300 uudelleen ennen vuoden 1999 huhtikuuta.

66 Asetuksen N:o 2988/74 3 artiklasta ilmenee lisäksi, että muutoksenhaussa oikeudenkäynnin kohteena on unionin yleisen tuomioistuimen tuomio eikä komission päätös.

67 Edellä 25 kohdassa mainitussa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen PVC II -tapauksessa antamassa tuomiossa ei ole myöskään käsitelty erityisesti kysymystä siitä, onko muutoksenhaku otettava huomioon suhteessa vanhentumisajan pysähtymiseen siltä osin kuin mainitun tapauksen taustalla olevassa asiassa komission oli ainoastaan osoitettava, pysäyttikö ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyn oikeudenkäynnin kesto vanhentumisajan. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämät huomautukset muutoksenhaun vaikutuksista vanhentumisajan pysähtymiseen olivat näin ollen vain ylimääräisiä huomautuksia.

68 Kantaja toteaa vielä, että komission oman työjärjestyksensä vastaisesti tekemä päätös ei voi johtaa siihen, että vanhentumisaika pitenee. Komissio ei näet ole saattanut päätöstä 91/300 asianmukaisesti todistusvoimaiseksi. Kyseisellä päätöksellä ei näin ollen voida laajentaa komission toimivaltaa määrätä sakkoja asetuksessa N:o 2988/74 vahvistetun normaalin vanhentumisajan jälkeen. Tällainen tulos olisi kantajan mukaan ristiriidassa sen periaatteen kanssa, jonka mukaan osapuoli ei voi hyötyä omasta virheestään, ja luonnonoikeuden kanssa. Viivästyminen johtuu kuitenkin kokonaan

komission toiminnasta, eikä komissio voi missään tapauksessa pyrkiä hyötymään asetuksen N:o 2988/74 3 artiklasta.

69 Edellä 25 kohdassa mainitussa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen PVC II -tapauksessa antamassa tuomiossa asetuksen N:o 2988/74 2 ja 3 artiklasta omaksutun tulkinnan perusteella komissio voisi tehdä joukon peräkkäisiä päätöksiä, jotka ulottuvat 2000-luvun puoleenväliin saakka. Tällainen tulkinta on siis lainvastainen, koska sillä loukataan oikeutta saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa kohtuullisessa ajassa.

70 Komissio kiistää kantajan esittämät väitteet.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

71 Alustavasti on korostettava, että asetuksella N:o 2988/74 on otettu käyttöön täydellinen sääntely, joka kattaa yksityiskohtaisesti määräajat, joissa komissio voi oikeusvarmuuden perustavanlaatuista vaatimusta sivuuttamatta määrätä sakkoja kilpailusääntöjen mukaisten menettelyjen kohteina oleville yrityksille (asia T-213/00, CMA CGM ym., v. komissio, tuomio 19.3.2003, Kok., s. II-913, 324 kohta ja asia T-410/03, Hoechst v. komissio, tuomio 18.6.2008, Kok., s. II-881, 223 kohta).

72 Asetuksen N:o 2988/74 1 artiklan 1 kohdan b alakohdan ja 2 kohdan sekä saman asetuksen 2 artiklan 3 kohdan mukaan menettelyyn sovellettava vanhentumisaika päättyy, kun komissio ei ole määrännyt sakkoja tai seuraamuksia viidessä vuodessa siitä,

kun vanhentumisaika alkoi kulua ilman, että tällä välin olisi suoritettu vanhentumisajan keskeyttävä toimenpide, tai viimeistään kymmenessä vuodessa tästä samasta lähtöajankohdasta laskettuna, jos vanhentumisajan keskeyttäviä toimia on suoritettu. Kyseisen asetuksen 2 artiklan 3 kohdan mukaan näin määritelty määräaika kuitenkin pitenee ajalla, joksi vanhentuminen on pysähtynyt 3 artiklan nojalla (yhteisöjen tuomioistuimen edellä 39 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 140 kohta).

73 Asetuksen N:o 2988/74 3 artiklan mukaan menettelyyn sovellettava vanhentumisaika pysähtyy ajaksi, jonka komission päätöstä koskeva oikeudenkäynti on vireillä Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa.

74 Asetuksen N:o 2988/74 3 artiklassa oleva viittaus ”oikeudenkäynti[in, joka] on vireillä Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa”, on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustamisen jälkeen ymmärrettävä niin, että sillä tarkoitetaan ensisijaisesti unionin yleisessä tuomioistuimessa vireillä olevaa oikeudenkäyntiä, koska kanteet, jotka koskevat kilpailuoikeuden alalla määrättäviä seuraamuksia tai sakkoja, kuuluvat sen toimivaltaan.

75 Esillä olevassa asiassa kantaja ei kiistä sitä, että jollei asetuksen N:o 2988/74 3 artiklaan perustuvaa vanhentumisen pysähtymistä koskevasta kysymyksestä muuta johdu, viisivuotinen vanhentumisaika on päättynyt vuoden 1995 kuluessa.

76 Näin ollen on yksinomaan tutkittava, oliko komissio asetuksen N:o 2988/74 3 artiklan perusteella oikeutettu tekemään riidanalaisen päätöksen 13.12.2000.

77 Tältä osin yhteisöjen tuomioistuimen edellä 39 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antaman tuomion 157 kohdasta seuraa, että vanhentumisaika on pysähtynyt ajaksi, jonka kyseistä päätöstä koskeva oikeudenkäynti on vireillä ”ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja yhteisöjen tuomioistuimessa”. Esillä olevassa asiassa vanhentumisaika oli siten pysähtynyt koko sen ajan, kun oikeudenkäynti oli vireillä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, ja koko sen ajan, kun muutoksenhakumenettely oli vireillä yhteisöjen tuomioistuimessa, tarvitsematta ottaa kantaa siihen ajanjaksoon, joka kuluu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion julistamisen ja asian yhteisöjen tuomioistuimessa vireille panemisen välillä.

78 Kantajan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa 14.5.1991 nostaman kanteen ja 29.6.1995 annetun tuomion ja tämän jälkeen komission yhteisöjen tuomioistuimessa 30.8.1995 vireille paneman muutoksenhaun ja 6.4.2000 annetun tuomion johdosta vanhentumisaika on ollut pysähdyksissä vähintään kahdeksan vuoden, kahdeksan kuukauden ja 22 päivän ajan, kuten komissio on riidanalaisen päätöksen 171 perustelukappaleessa perustellusti todennut.

79 Koska vanhentuminen oli tällä tavoin pysähtynyt, nyt esillä olevassa asiassa sen jälkeen, kun kyseessä olevat rikkomiset päättyivät tai vanhentuminen oli jostain syystä keskeytynyt, ei ollut kulunut yli viittä vuotta siihen mennessä, kun riidanalainen päätös tehtiin 13.12.2000.

80 Riidanalainen päätös on näin ollen tehty asetuksessa N:o 2988/74 säädettyjen vanhentumista koskevien sääntöjen mukaisesti.

81 Tätä seikkaa ei voida kyseenalaistaa millään kantajan esittämällä väitteellä.

82 Ensinnäkään asetuksen N:o 2988/74 2 ja 3 artiklasta ei mitenkään seuraa, että 3 artiklassa tarkoitettu ”komission päätös”, jota koskeva oikeudenkäynti on vireillä unionin

tuomioistuimissa, mikä aiheuttaa menettelyyn sovellettavan vanhentumisajan pysähtymisen, voisi olla vain jokin 2 artiklassa tarkoitettu vanhentumisajan keskeyttävä toimenpide, joita koskeva luettelo on tyhjentävä (yhteisöjen tuomioistuimen edellä 39 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 141 kohta). Asetuksen N:o 2988/74 3 artiklassa suojataan näet komissiota vanhentumisajan päättymiseltä sellaisissa tapauksissa, joissa komission on odotettava unionin tuomioistuimien päätöstä oikeudenkäynneissä, joiden kulun suhteen sillä ei ole määräysvaltaa, ennen kuin tiedetään, onko riidanalainen toimi lainvastainen. Kyseinen 3 artikla koskee siis tapauksia, joissa se, että toimielin ei toimi, ei johdu huolellisuuden puutteesta. Tällaisista tilanteista on kyse myös silloin, kun nostetaan kanne asetuksen N:o 2988/74 2 artiklassa luetelluista vanhentumisajan keskeyttävistä kannekelpoisista toimista, ja silloin, kun nostetaan kanne päätöksestä, jossa määrätään sakko tai muu seuraamus. Näin ollen sekä 3 artiklan sanamuoto että sen tavoite kattavat samalla sekä kanteet, jotka nostetaan 2 artiklassa tarkoitetuista kannekelpoisista toimista, että kanteet, jotka nostetaan komission lopullisesta päätöksestä. Tämän johdosta sellaisesta lopullisesta päätöksestä, jossa määrätään seuraamuksia, nostettu kanne pysäyttää menettelyyn sovellettavan vanhentumisajan aina siihen asti, kunnes unionin tuomioistuimet ovat lopullisesti ratkaisseet kyseisen kanteen (yhteisöjen tuomioistuimen edellä 39 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 144–147 kohta).

83 Toiseksi on todettava kantajan väittävän, että kanteen nostaminen päätöksestä, jolla määrätään sakkoja, ei mitenkään estä komissiota tekemästä tämäntyyppistä päätöstä. Tämä tulkinta edellyttäisi kuitenkin sitä – jos se hyväksyttäisiin – että toimielin peruuttaa riitautetun päätöksen korvatakseen sen toisella päätöksellä, jossa otetaan huomioon se, minkä takia päätös on riitautettu. Tulkinta merkitsisi sitä, että komissiolta evättäisiin juuri oikeus siihen, että unionin tuomioistuimet tarvittaessa toteaisivat riidanalaisen päätöksen lainmukaisuuden (ks. vastaavasti yhteisöjen tuomioistuimen edellä 39 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 149 kohta).

84 Kantaja ei kolmanneksi voi vedota siihen, että sakkojen määräämisestä tehty päätös on täysimääräisesti täytäntöön pantavissa aina siihen saakka, kunnes tuomioistuin kumoaa sen. Sellaisen päätöksen, jossa määrätään seuraamuksia rikkomisesta, täytäntöönpanotoimia ei määritelmänsä mukaan voida pitää tutkintatoimina tai toimina, joihin ryhdytään rikkomisen toteamiseksi. Tällaisilla toimilla, joiden lainmukaisuus sitä paitsi edellyttää sen päätöksen lainmukaisuutta, josta on nostettu kanne, ei siis voi olla mitään sellaista vaikutusta, joka keskeyttäisi menettelyyn sovellettavan

vanhentumisajan siinä tapauksessa, että tuomioistuimessa riitautettu päätös kumotaan (ks. vastaavasti yhteisöjen tuomioistuimen edellä 39 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 150 kohta).

85 Neljänneksi on huomautettava, että Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 60 artiklalla ja asetuksen N:o 2988/74 3 artiklalla on eri soveltamisala. Se, ettei muutoksenhaulla ole lykkäävää vaikutusta, ei vie kaikkea vaikutusta asetuksen N:o 2988/74 3 artiklalta, joka koskee tilanteita, joissa komission on odotettava unionin tuomioistuinten ratkaisua. Kantajan käsitystä, jonka mukaan komission ei kuulunut ottaa huomioon aikaa, jonka valitus oli vireillä yhteisöjen tuomioistuimessa, ei siis voida hyväksyä, koska sen johdosta yhteisöjen tuomioistuimen valituksesta antama tuomio menettäisi olemassaolonsa syyn ja vaikutuksensa.

86 Viidenneksi on todettava, että kantaja ei voi väittää, ettei komissio voinut sen jälkeen, kun päätös 91/300 kumottiin sen vuoksi, ettei sitä ollut saatettu todistusvoimaiseksi, hyötyä omasta virheestään määräämällä sakon asetuksessa N:o 2988/74 vahvistetun viisivuotisen vanhentumisajan päättymisen jälkeen. Komissio on näet väistämättä vastuussa toteuttamansa toimen kumoamisesta, koska kumoaminen on osoitus siitä, että se on tehnyt virheen. Jos menettelyyn sovellettavan vanhentumisajan ei katsottaisi kanteen johdosta pysähtyvän, jos kanne johtaa sellaisen virheen toteamiseen, josta komissio on vastuussa, asetuksen 3 artiklalla ei olisi mitään merkitystä. Vanhentumisajan pysähtyminen on perusteltua juuri siitä syystä, että asia on kanteen johdosta vireillä unionin yleisessä tuomioistuimessa tai unionin tuomioistuimessa, eikä niiden päätelmien takia, joita nämä tuomioistuimet tekevät tuomiossaan (ks. vastaavasti yhteisöjen tuomioistuimen edellä 39 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 153 kohta).

87 On huomautettava kuudenneksi, että kumoamiskanteella pyritään siihen, että unionin yleinen tuomioistuin tutkii, onko riidanalainen toimi lainvastainen vai ei (ks. vastaavasti yhteisöjen tuomioistuimen edellä 39 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 144 kohta).

88 Seitsemänneksi on todettava, että kantajan ehdottama asetuksen N:o 2988/74 3 artiklan tulkinta johtaa vakaviin käytännön vaikeuksiin. Jos komission nimittäin on sen jälkeen, kun unionin yleinen tuomioistuin on kumonnut sen päätöksen, tehtävä uusi päätös odottamatta unionin tuomioistuimen tuomiota, on vaarana, että samaan aikaan on olemassa kaksi päätöstä, joilla on sama kohde, jos unionin tuomioistuin kumoaa unionin yleisen tuomioistuimen tuomion.

89 Kahdeksanneksi on todettava olevan hallinnollisen menettelyn sujuvuutta koskevien vaatimusten vastaista, että komissio velvoitetaan pelkästään vanhentumisen estämiseksi tekemään uusi päätös, ennen kuin tiedetään, onko alkuperäinen päätös lainvastainen.

90 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

Toinen osa, joka koskee käsittelyaikojen kohtuullisuuden periaatteen loukkaamista

– Asianosaisten lausumat

91 Kantaja väittää, että vanhentumista koskevista kysymyksistä riippumatta ajan kuluminen väitettyjen rikkomisten jälkeen eikä pelkästään sakkoja koskeva osa vaikuttaa komission toimivaltaan tehdä koko riidanalainen päätös.

92 Kantaja katsoo ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä 25 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antaman tuomion 121 kohtaan ja käsittelyaikojen kohtuullisuuden periaatteeseen viittaamalla olevan tarpeellista tutkia, onko komissio tehnyt riidanalaisen päätöksen kohtuullisessa ajassa sen jälkeen, kun kilpailua koskevat hallinnolliset menettelyt päättyivät.

93 Kantajan mukaan voidaan olettaa, että komissio on loukannut käsittelyaikojen kohtuullisuuden periaatetta, kun asiassa on kulunut yli yksitoista ja puoli vuotta tutkinnan aloittamisen ja riidanalaisen päätöksen tekemisen välillä.

94 Kantaja huomauttaa, että vaikka oikeudenkäynti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja oikeudenkäynti yhteisöjen tuomioistuimessa ovat kestäneet yhteensä 105 kuukautta, komissio on tarvinnut 35 kuukautta päätöksensä tekemiseen mukaan lukien ne 9 kuukautta, jotka ovat kuluneet edellä 19 kohdassa mainitussa asiassa komissio vastaan ICI annetun tuomion ja riidanalaisen päätöksen välillä. Tämän lisäksi on perusteltua ottaa huomioon oikeudenkäyntimenettelyn kesto erityisesti silloin, kun kyseinen oikeudenkäynti on koskenut eri päätöstä ja se on edeltänyt riidanalaista päätöstä.

95 Kantajan mukaan yhteisöjen tuomioistuimessa vireillä olleen oikeudenkäynnin keston huomioon ottamista on erityisen vaikea hyväksyä. Edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa annetun tuomion ja edellä 64 kohdassa mainitussa asiassa komissio vastaan BASF annetun tuomion johdosta komissio on ollut tietoinen siitä, että päätöstä 91/300 ei ollut saatettu todistusvoimaiseksi. Jos komissiolla oli aikomus tehdä päätöksensä uudelleen, sen olisi pitänyt tehdä se tässä vaiheessa sen sijaan, että se teki valituksen yhteisöjen tuomioistuimeen, minkä johdosta mainitun päätöksen tekeminen viivästyi viisi ja puoli vuotta.

96 Kantaja katsoo Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen asiassa Garyfallou AEBE vastaan Kreikka 27.9.1997 antamaan tuomioon (Recueil des arrêts et décisions 1997-V, s. 1821) viittaamalla, että menettelyä on tutkittava kokonaisuudessaan sen varmistamiseksi, onko asia ratkaistu kohtuullisessa ajassa.

97 Kantaja väittää lisäksi, että väitettyjen rikkomisten jälkeen kulunut aika estää sitä käyttämästä täysimääräisesti puolustautumisoikeuksiaan. Se huomauttaa ensinnäkin, että se on myynyt kalsinoidun soodan yksikkönsä riippumattomalle ostajalle 6.10.1991 ja että se ei toimi enää kalsinoidun soodan markkinoilla Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Se väittää tämän jälkeen, että sen asiasta kyseisenä ajankohtana vastuussa olleet työntekijät ovat lähteneet yrityksestä, eivätkä he ole enää käytettävissä antamaan sille tarvittavaa apua. Lisäksi väitettyjen rikkomisten jälkeen kulunut aika on kärjistänyt sille aiheutunutta taloudellista vahinkoa lisäämällä esimerkiksi niitä kustannuksia, jotka ovat aiheutuneet oikeudenkäyntikulujen ja/tai viivästyskorkojen vaikutusten takaamisesta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä 25 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio on joka tapauksessa ristiriidassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa, jonka mukaan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 6 artiklan 1 kohdan suoja ei riipu sen osoittamisesta, että määräaika on aiheuttanut todellista vahinkoa kantajan eduille. Yhden Euroopan ihmisoikeussopimuksen perusvelvoitteen loukkaaminen voi ainoastaan johtaa riidanalaisen päätöksen kumoamiseen eikä pelkästään vahingonkorvauksen maksamiseen.

98 Komissio kiistää kantajan esittämät väitteet.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi

99 Alustavasti on huomautettava, että käsittelyaikojen kohtuullisuuden periaatetta on kilpailuasioissa noudatettava asetuksen N:o 17 mukaisesti käytävissä hallinnollisissa menettelyissä, joiden päätteeksi voidaan määrätä kyseisessä asetuksessa säädettyjä seuraamuksia, ja oikeudenkäyntimenettelyissä (yhteisöjen tuomioistuimen edellä 39 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 179 kohta).

100 Kantaja on ensinnäkin väittänyt, että hallinnollisen menettelyn kesto kokonaisuudessaan eli tutkimuksen aloittamisesta riidanalaisen päätöksen tekemiseen on ylittänyt kohtuullisen ajan.

101 Tämä väite on hylättävä.

102 Tutkittaessa käsittelyaikojen kohtuullisuuden periaatteen loukkaamiseen perustuvaa väitettä on näet tehtävä ero hallinnollisen menettelyn ja oikeudenkäyntimenettelyn välillä. Näin ollen sitä aikaa, jolloin tuomioistuimet ovat tutkineet päätöksen 91/300 laillisuutta ja edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa annetun tuomion pätevyyttä, ei voida ottaa huomioon määritettäessä menettelyn kestoa komissiossa (ks. vastaavasti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä 25 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 123 kohta).

103 Toiseksi on todettava kantajan arvostelevan hallinnollisen menettelyn kestoa edellä 19 kohdassa mainitussa asiassa komissio vastaan ICI annetun tuomion julistamisen ja riidanalaisen päätöksen tekemisen välillä.

104 Tältä osin on huomautettava, että kyseinen ajanjakso alkoi kulua 6.4.2000, jolloin tuomio julistettiin edellä 19 kohdassa mainitussa asiassa komissio vastaan ICI, ja se päättyi 13.12.2000, kun riidanalainen päätös tehtiin. Tämä hallinnollisen menettelyn vaihe on näin ollen kestänyt kahdeksan kuukautta ja seitsemän päivää.

105 Komissio on tämän ajan kuluessa pelkästään tehnyt muodollisia muutoksia päätökseen 91/300 muun muassa lisäämällä siihen uuden osan, joka koskee ”menettely[jä] yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja yhteisöjen tuomioistuimessa” ja jossa arvioidaan vanhentumisaikojen noudattamista. Lisäksi on todettava, ettei ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä toteutettu mitään uusia tutkintatoimia, vaan komissio tukeutui kymmenen vuotta aiemmin toteutetun tutkinnan tuloksiin. On kuitenkin myönnettävä, että näissäkin olosuhteissa tällaiseen tulokseen

pääsemiseksi saattaa olla välttämätöntä, että hallintoelin toteuttaa tiettyjä tarkastuksia ja käy neuvotteluja.

106 Tätä taustaa vasten ei ole syytä pitää edellä 19 kohdassa mainitussa asiassa komissio vastaan ICI annetun tuomion julistamisen ja riidanalaisen päätöksen tekemisen välillä kulunutta kahdeksan kuukauden ja seitsemän päivän aikaa kohtuuttomana.

107 Kantaja arvostelee kolmanneksi päätöksen 91/300 tekemiseen johtaneen hallinnollisen menettelyn kestoa (ks. edellä 94 kohta).

108 Vaikka hallinnollisen menettelyn vaiheen kesto väitetiedoksiannosta alkaen ja tätä tiedoksiantoa edeltäneen menettelyn kesto on otettava huomioon (ks. tältä osin asia C-105/04 P, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied v. komissio, tuomio 21.9.2006, Kok., s. I-8725, 51 kohta), on huomautettava, että tämä kesto ei ole liian pitkä, kun otetaan huomioon erityisesti huhtikuusta 1989 lähtien toteutetut tarkastukset, niiden jälkeen esitetyt tietojensaantipyynnöt ja se, että komissio aloitti menettelyn omasta aloitteestaan 19.2.1990. Päätöksen 91/300 tekemiseen johtaneen hallinnollisen menettelyn kestoa ei näissä olosuhteissa voida pitää kohtuuttomana.

109 On joka tapauksessa todettava vielä, että käsittelyaikojen kohtuullisuuden periaatteen loukkaaminen oikeuttaa kumoamaan kilpailuasiaa koskevan hallinnollisen menettelyn päätteeksi tehdyn päätöksen vain, jos se samalla merkitsee asianomaisen yrityksen puolustautumisoikeuksien loukkaamista. Silloin kun ei ole näytetty toteen, että liian pitkän ajan kuluminen olisi vaikuttanut asianomaisten yritysten kykyyn puolustautua tehokkaasti, käsittelyaikojen kohtuullisuuden periaatteen loukkaaminen ei vaikuta hallinnollisen menettelyn pätevyyteen (ks. vastaavasti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä 25 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 122 kohta).

110 Kantaja väittää tältä osin, että sillä on ollut vaikeuksia käyttää puolustautumisoikeuksiaan, koska se on 6.10.1991 myynyt kalsinoidun soodan yksikkönsä riippumattomalle ostajalle, se ei toimi enää Yhdistyneen kuningaskunnan kalsinoidun soodan markkinoilla eikä se voi ottaa yhteyttä asiasta kyseisenä ajankohtana vastuussa olleisiin työntekijöihinsä tarpeellista apua saadakseen, koska kyseiset työntekijät ovat lähteneet yrityksestä.

111 On kuitenkin huomautettava, ettei komissio ole toteuttanut tutkintatoimea edellä 19 kohdassa mainitussa asiassa komissio vastaan ICI annetun tuomion julistamisen ja riidanalaisen päätöksen tekemisen välisenä aikana.

112 Näin ollen komissio ei ole siihen ensimmäiseksi mainittuun ajanjaksoon nähden, joka johti päätöksen 91/300 tekemiseen ja johon ei liittynyt mitään hankaluuksia puolustautumisoikeuksien käyttämisen kannalta, ottanut huomioon mitään uutta seikkaa, joka olisi edellyttänyt puolustautumisoikeuden käyttämistä.

113 Kantajan puolustautumisoikeuksia ei näin ollen ole loukattu.

114 Neljänneksi on todettava oikeudenkäyntimenettelystä, että yhteisön oikeuden yleistä periaatetta, joka on saanut vaikutteita Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleesta ja jonka mukaan jokaisella on oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, ja erityisesti oikeutta kohtuullisen ajan kuluessa käytävään oikeudenkäyntiin sovelletaan myös niihin oikeudenkäynteihin, joiden kohteena on komission päätös, jolla yritykselle määrätään sakkoa kilpailusääntöjen rikkomisesta. Käsittelyajan kohtuullisuutta on arvioitava kunkin asian ominaispiirteiden perusteella ja erityisesti sen perusteella, mikä merkitys oikeusriidalla on asianosaiselle, asian monitahoisuuden perusteella sekä kantajan ja toimivaltaisten viranomaisten käyttäytymisen perusteella. Arviointiperusteiden luettelo ei ole tyhjentävä eikä käsittelyajan kohtuullisuuden arviointi edellytä asian olosuhteiden järjestelmällistä tarkastelua kunkin arviointiperusteen valossa, kun menettelyn kesto on perusteltu yhden ainoan arviointiperusteen nojalla. Niinpä asian monitahoisuudella voidaan perustella menettelyn ensi näkemältä liian pitkää kestoa (ks. yhdistetyt asiat C-403/04 P ja C-405/04 P, Sumitomo Metal

Industries ja Nippon Steel v. komissio, tuomio 25.1.2007, Kok., s. I-729, 115–117 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

115 On lisäksi huomautettava, että todettuaan asiassa C-185/95 P, Baustahlgewebe vastaan komissio, 17.12.1998 antamassaan tuomiossa (Kok., s. I-8417) ensin, että oikeudenkäynti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa oli kestänyt kohtuuttoman kauan, yhteisöjen tuomioistuin katsoi prosessiekonomisista syistä ja tämän oikeudenkäyntivirheen korjaamiseksi välittömästi ja tehokkaasti, että oikeudenkäynnin liian pitkää kestoa koskeva valitusperuste oli perusteltu, joten valituksenalainen tuomio voitiin kumota siltä osin kuin siinä vahvistettiin valittajalle määrätyn sakon määräksi 3 miljoonaa ecua. Koska mikään ei viitannut siihen, että oikeudenkäynnin kesto olisi vaikuttanut asian ratkaisun sisältöön, yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että tämä valitusperuste ei kuitenkaan voinut johtaa siihen, että valituksenalainen tuomio kumottaisiin kokonaisuudessaan, mutta että sakon määrää oli kohtuullista alentaa 50 000 eculla oikeudenkäynnin liian pitkän keston vuoksi, joten se alensi asianomaiselle yritykselle määrätyn sakon määrää.

116 Tämän vuoksi on todettava, että koska mikään ei viittaa siihen, että oikeudenkäyntimenettelyn kesto olisi vaikuttanut asian ratkaisun sisältöön, sillä, että yhteisöjen tuomioistuimet ovat nyt esillä olevassa asiassa mahdollisesti ylittäneet kohtuullisen ajan, ei olisi siinäkään tapauksessa, että se olisi näytetty toteen, mitään vaikutusta riidanalaisen päätöksen lainmukaisuuteen (tämä ratkaisu on vahvistettu asiassa T-57/01, Solvay v. komissio, 17.12.2009 annetun tuomion 140 kohdassa, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

117 Lisäksi on todettava, ettei kantaja ole esittänyt kanteessaan vahingonkorvausvaatimusta.

118 Ensimmäisen kanneperusteen toinen osa on siis hylättävä, ja ensimmäinen kanneperuste on näin ollen hylättävä kokonaisuudessaan.

Toinen kanneperuste, joka koskee olennaisten menettelymääräysten rikkomista

119 Toinen kanneperuste jakautuu viiteen osaan, jotka koskevat ensinnäkin päätöstä 91/300 valmistelevien vaiheiden lainvastaisuutta, toiseksi hallinnollisen menettelyn ja riidanalaisen päätöksen tekemisen välisen ajan liiallista pitkittymistä, kolmanneksi velvollisuutta ryhtyä uusiin menettelyllisiin toimenpiteisiin, neljänneksi asiakirjoihin tutustumista koskevan oikeuden loukkaamista ja viidenneksi EY 253 artiklan rikkomista.

Ensimmäinen osa, joka koskee päätöstä 91/300 valmistelevien vaiheiden lainvastaisuutta

– Asianosaisten lausumat

120 Kantaja väittää, että komission ennen päätöksen tekemistä suorittamat menettelylliset toimet ovat pelkästään valmistelevia vaiheita eivätkä ne sinällään voi olla kumoamiskanteen kohteena. Se päättelee kyseisen päätöksen tekemistä edeltävien menettelyllisten vaiheiden liitännäisyydestä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä 25 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antaman tuomion 189 kohdassa esitetystä poiketen mainitun päätöksen kumoamisen on johdettava myös näiden aikaisempien menettelyllisten vaiheiden kumoamiseen. Komissio ei esillä olevassa asiassa voi siis vedota mainittuihin päätöstä 91/300 edeltäneisiin menettelyllisiin vaiheisiin riidanalaisen päätöksen tekemisen kannalta tarpeellisina menettelyllisinä vaiheina.

121 Komissio on kantajan mukaan lisäksi aloittanut yhden ainoan hallinnollisen menettelyn EY 81 ja EY 82 artiklan oletettujen rikkomisten osalta. Kaksi asiaa erotettiin toisistaan vasta päätöksiä 91/297 ja 91/300 tehtäessä. Kantaja huomauttaa myös, että edellä 17 kohdassa mainitussa ICI I -tapauksessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että puolustautumisoikeuksia oli loukattu hallinnollisen menettelyn vaiheessa. Kyseisellä päätöksellä on kuitenkin seurauksia päätökselle 91/300, koska komissio on noudattanut täsmälleen samaa hallinnollista menettelyä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi siten pitänyt päätellä edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa, että päätös 91/300 on kumottava puolustautumisoikeuksien loukkaamisen vuoksi.

122 Kantaja toteaa vielä vastauksessa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa suhtautunut hyvin kriittisesti komission relevanteista markkinoista tekemään arviointiin, jossa yhtäältä EY 81 artiklaa ja toisaalta EY 82 artiklaa koskeviin väitteisiin liittyvät todisteet erotettiin toisistaan ja jonka johdosta päätettiin aloittaa erilliset menettelyt.

123 Komissio kiistää kantajan esittämät väitteet.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

124 Alustavasti on huomautettava, että päätös 91/300 kumottiin muotovirheen vuoksi eli sen vuoksi, ettei päätöstä ollut saatettu todistusvoimaiseksi, ja tämä virhe koski yksinomaan niitä menettelytapoja, joiden mukaisesti komissio teki lopullisesti kyseisen päätöksen.

125 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisön toimen kumoaminen ei kuitenkaan välttämättä vaikuta valmisteleviin toimiin, sillä kumotun toimen korvaamiseen

tähtäävä menettely voidaan lähtökohtaisesti aloittaa uudelleen juuri siitä vaiheesta, jossa lainvastaisuus tapahtui (aisa C-415/95, Espanja v. komissio, tuomio 12.11.1998, Kok., s. I-6993, 31 ja 32 kohta ja yhteisöjen tuomioistuimen edellä 39 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 73 kohta).

126 Koska todettu menettelyvirhe tapahtui esillä olevassa asiassa päätöksen 91/300 tekemisen viimeisessä vaiheessa, kumoaminen ei ole vaikuttanut niiden toimenpiteiden pätevyyteen, joilla tätä päätöstä valmisteltiin ja jotka toteutettiin ennen sitä vaihetta, jossa kyseinen virhe todettiin (ks. vastaavasti yhteisöjen tuomioistuimen edellä 39 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 75 kohta).

127 Lisäksi on huomautettava siitä kantajan väitteestä, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellä 17 kohdassa mainitussa ICI I -tapauksessa kumonnut päätöksen 91/297 puolustautumisoikeuksien loukkaamisen vuoksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa annetussa tuomiossa, joka on käsiteltävänä olevan asian taustalla, tutkinut myös yksityiskohtaisesti puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskevan kanneperusteen ja hylännyt sen kokonaisuudessaan (ks. 73 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin on tämän jälkeen hylännyt viimeksi mainitusta tuomiosta tehdyn valituksen.

128 Lisäksi on todettava, että vaikka hallinnollinen asiakirjavihko on yhteinen asioissa COMP/33.133, päätökset 91/297 ja 91/300 koskevat eriluonteisia rikkomisia kaksilla eri markkinoilla. Puolustautumisoikeuksien loukkausta on tutkittava kuitenkin kuhunkin yksittäistapaukseen liittyvien erityisten olosuhteiden perusteella, koska loukkaukseen vaikuttavat olennaisesti komission esittämät väitteet, joilla asianomaisen yrityksen syyllisyys pyritään todistamaan (edellä 17 kohdassa mainittu ICI I -tapaus, tuomion 70 kohta; edellä 25 kohdassa mainittu ICI II -tapaus, tuomion 50 kohta; ks. myös yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004, Kok., s. I-123, 127 kohta).

129 Toisen kanneperusteen ensimmäinen osa on siis hylättävä.

Toinen osa, joka koskee hallinnollisen menettelyn ja riidanalaisen päätöksen tekemisen välisen ajan liiallista pitkittymistä

– Asianosaisten lausumat

130 Kantaja väittää, että yhtäältä päätösten 91/297 ja 91/300 tekemistä edeltäneiden menettelyllisten vaiheiden ja toisaalta riidanalaisen päätöksen välillä on kulunut kymmenen vuotta, mikä merkitsee puolustautumisoikeuksien suojan kieltämistä. Sen mukaan yrityksillä on oltava tilaisuus ilmaista näkemyksensä ja puolustaa tehokkaasti etujaan. Näin ollen päätökset voidaan erityisesti silloin, kun niissä määrätään sakkoja, tehdä ainoastaan kohtuullisessa ajassa sen jälkeen, kun yritykset ovat voineet esittää huomautuksensa, mikä ei ole tilanne esillä olevassa asiassa.

131 Komissio kiistää kantajan esittämät väitteet.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

132 Ensimmäiseksi on huomautettava, kuten ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisen osan tutkinnan yhteydessä on todettu, että asetuksen N:o 2988/74 3 artiklassa säädetty vanhentumisaika oli pysähdyksissä koko sen ajan, kun oikeudenkäynti oli vireillä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja yhteisöjen tuomioistuimessa sen jälkeen kun edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa annettuun tuomioon haettiin muutosta. Komissiota ei siis voida moittia siitä, että se on odottanut, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ja yhteisöjen tuomioistuin ratkaisevat asian, ennen kuin se teki riidanalaisen päätöksen. Tältä osin se, että komissio ei tehnyt riidanalaista päätöstä oikeudenkäynnin ollessa vireillä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja yhteisöjen tuomioistuimessa, on perusteltavissa oikeudenkäyntimenettelyn ja tulevien tuomioiden huomioon ottamisella.

133 Toiseksi on todettava, kuten ensimmäisen kanneperusteen toisen osan tutkinnasta ilmenee, että komissio ei ole loukannut käsittelyaikojen kohtuullisuuden periaatetta tehdessään riidanalaisen päätöksen 13.12.2000.

134 Toisen kanneperusteen kolmannen osan tutkinnasta, joka suoritetaan jäljempänä (151, 153 ja 168 kohta), ilmenee kolmanneksi, että komissiolla ei esillä olevassa asiassa ollut velvollisuutta ryhtyä uusiin menettelyllisiin toimiin sen jälkeen, kun päätös 91/300 kumottiin sellaisen muotovirheen johdosta, joka koskee yksinomaan mainitun päätöksen lopulliseen tekemiseen liittyviä menettelytapoja.

135 Komissiota ei siis voida moittia siitä, ettei se ole antanut kantajalle tilaisuutta esittää uudelleen väitteitään päätöksen 91/300 kumoamisen jälkeen.

136 Toisen kanneperusteen toinen osa on näin ollen hylättävä.

Kolmas osa, joka koskee uusiin menettelyllisiin toimiin ryhtymistä koskevan velvoitteen loukkaamista

– Asianosaisten lausumat

137 Kantaja väittää, että komission olisi pitänyt toteuttaa uusia menettelyllisiä toimia ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä.

138 Kantaja huomauttaa ensinnäkin, että komission olisi pitänyt lähettää sille uusi väitetiedoksianto. Sen mukaan vuonna 1990 tiedoksi annetussa väitetiedoksiannossa olevat väitteet on tehty yhteydessä ”syytökseen, jonka mukaan ’markkinoiden eristäminen’ Yhdistyneen kuningaskunnan ja Manner-Euroopan länsiosan välillä ja ’kansallisia markkinoita’ koskeva periaate [olivat] seurausta Solvayn ja [sen] välisestä sopimuksesta tai yhdenmukaistetusta menettelytavasta”. Kantaja huomauttaa kuitenkin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kumonnut komission tästä yhteistoimintajärjestelystä tekemän päätöksen ja että sitä vastaan ei ole tältä osin ryhdytty enää mihinkään toimenpiteisiin. Kantaja katsoo näin ollen, että sillä oli oikeus saada ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä väitetiedoksianto, joka ei sisällä enää yhteistoimintajärjestelyä koskevaa väitettä. Tässä väitetiedoksiannossa olisi lisäksi pitänyt esittää komission väitteet ottamalla huomioon se, miten lainsäädäntö on kehittynyt vuosien 1990 ja 2000 välisenä aikana etenkin relevanttien markkinoiden määritelmän osalta.

139 Kantaja väittää toiseksi, että komission olisi pitänyt kuulla sitä uudelleen ja antaa sille mahdollisuus esittää lausumiaan yksityiskohtaisemmin. Se katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä 25 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antamassa tuomiossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voinut vedota siihen, ettei mitään uutta väitettä ollut esitetty. Yritysten on näet saatava tilaisuus esittää huomautuksia kaikista niitä vastaan esitetyistä väitteistä etenkin sellaisten uusien kysymysten valossa, jotka voisivat olla merkityksellisiä niiden puolustukselle.

140 Kantajan mukaan oikeus tulla kuulluksi ei koske pelkästään tosiseikkoja vaan myös oikeudellisia seikkoja, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vahvistanut edellä 17 kohdassa mainitussa ICI I -tapauksessa ja edellä 25 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antamissaan tuomioissa. Tämän lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on asiassa C-261/89, Italia vastaan komissio, 3.10.1991 antamassaan tuomiossa (Kok., s. I-4437) ja asiassa C-294/90, British Aerospace ja Rover vastaan komissio, 4.2.1992 antamassaan tuomiossa (Kok., s. I-493) tunnustanut, että oikeutta tulla kuulluksi sovelletaan ennen kuin tehdään toinen päätös, joka on olennaisesti samanlainen kuin ensimmäinen päätös. Esillä olevassa asiassa useat seikat eli kantajan vetäytyminen relevanteilta markkinoilta vuonna 1991, päätöksen 91/297 kumoaminen ja polkumyyntipäätösten päätelmät 1990-luvulla ovat kuitenkin vaikuttaneet siihen tapaan, jolla väitteitä on tarkasteltava.

141 Lisäksi oikeus tulla kuulluksi uudelleen perustuu unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen määräyksiin. Jos unionin tuomioistuin palauttaa asian unionin yleiseen tuomioistuimeen, työjärjestyksen 119 artiklan 1 kohdassa osapuolille annetaan oikeus esittää kirjallisia huomautuksia sisältävä kirjelmä siitä huolimatta, että kirjallisen käsittelyn on normaalisti katsottava päättyneen. Samalla tavalla Euroopan ihmisoikeussopimuksen seitsemännen lisäpöytäkirjan 4 artiklassa määrätään, että aikaisemman lopullisen päätöksen jälkeen voidaan tehdä uusi päätös ainoastaan silloin, kun asia otetaan uudelleen käsiteltäväksi asianomaisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti.

142 Kantaja päättelee tämän perusteella, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen katsoessaan, että kantajan puolustautumisoikeuksia oli suojattu asianmukaisesti sille annetulla mahdollisuudella tulla kuulluksi hallinnollisen menettelyn kuluessa.

143 Kantaja palauttaa kolmanneksi mieliin kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan keskeisen aseman. Tämä valvoo sitä, että asianomaiset osapuolet ovat ennen päätöksen tekemistä voineet täysimääräisesti käyttää puolustautumisoikeuksiaan ja että niiden esille tuomat olennaiset oikeudelliset seikat tai tosiseikat ilmoitetaan kilpailun pääjohtajalle, komission jäsenille ja neuvoa-antavalle komitealle. Se väittää myös, että koska sen puolustautumisoikeudet edellyttivät mahdollisuutta tulla kuulluksi uudelleen ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä, sillä olisi pitänyt olla myös oikeus, jota sille ei kuitenkaan ole annettu, siihen, että kuulemismenettelystä vastaava neuvonantaja osallistuu asian käsittelyyn.

144 Kantaja katsoo neljänneksi, että kun otetaan huomioon sillä oleva oikeus tulla kuulluksi uudelleen ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä, komission olisi pitänyt kuulla uudelleen myös neuvoa-antavaa komiteaa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä 25 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antamassa tuomiossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on virheellisesti päättänyt, että neuvoa-antavan komitean kuuleminen on tarpeen vain tilanteissa, joissa yrityksiä on kuultava. Kantajan mukaan asetuksesta N:o 17 seuraa lisäksi, että erillistä kuulemista edellytetään jokaista erillistä päätöstä varten riippumatta siitä, onko myös yrityksiä kuultu,

ja siitä, miten samankaltaisia päätökset ovat. Vaikka riidanalaisessa päätöksessä oli näin ollen päätökseen 91/300 nähden vain toimituksellisia muutoksia, komission olisi pitänyt kuulla uudelleen neuvoa-antavaa komiteaa ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä. Neuvoa-antavan komitean kokoonpanoa olisi tämän lisäksi epäilemättä muutettu olennaisesti, eikä kyseisen komitean vuonna 2000 antama lausunto olisi välttämättä ollut yhdenmukainen sen vuonna 1990 esittämän lausunnon kanssa.

145 Kantaja väittää viidenneksi, että komission jäsenten kollegiolla olisi riidanalaista päätöstä tehtäessä pitänyt olla tilaisuus tutkia kaikki kyseisenä ajankohtana merkitykselliset tosiseikat, olosuhteet ja oikeudelliset kysymykset. Siltä on kuitenkin otettu pois tämä mahdollisuus siitä syystä, että komissio ei ole kuullut uudelleen asianomaisia yrityksiä eikä neuvoa-antavaa komiteaa. Kantaja päättelee tämän perusteella, että jos komission jäsenten kollegio olisi ollut tietoinen kaikista tosiseikoista, se ei olisi voinut tehdä samaa päätöstä.

146 Kantaja huomauttaa kuudenneksi, että komission tiedottaja, jonka lausumat on esitetty tietotoimisto Reutersin 12.12.2000 antamassa lehdistötiedotteessa, on todennut, että riidanalainen päätös tehtäisiin komission jäsenten kollegion 13.12.2000 pitämässä kokouksessa. Näistä lausumista seuraa, että riidanalainen päätös oli jo tehty ennen mainittua kokousta komission työjärjestyksen ja kollegiaalisuuden periaatteen vastaisesti.

147 Lopuksi kantaja pyytää unionin yleistä tuomioistuinta määräämään komission jäsenten kollegiolle toimitetun asiakirjavihkon ja kokouksen pöytäkirjan ja sen kaikkien liitteiden esittämisestä.

148 Komissio kiistää kantajan esittämät väitteet.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

149 On ensinnäkin huomautettava kantajan väittävän, että sen olisi pitänyt saada uusi väitetiedoksianto vuonna 2000, koska sille vuonna 1990 tiedoksi annetussa väitetiedoksiannossa olevat väitteet perustuivat markkinoiden eristämiseen, joka oli seurausta Solvayn ja kantajan välisestä sopimuksesta tai yhdenmukaistetusta menettelytavasta, ja kyseisestä sopimuksesta on määrätty seuraamus päätöksellä 91/297, joka oli tämän jälkeen kumottu edellä 17 kohdassa mainitulla ICI I -tapauksessa annetulla tuomiolla.

150 Kuten edellä olevasta 126 kohdasta ilmenee, päätöksen 91/300 kumoamisella ei ole kuitenkaan ollut vaikutusta aikaisempien menettelyllisten toimien eikä erityisestikään väitetiedoksiannon pätevyyteen.

151 Komissiolla ei siis ollut pelkästään tämän kumoamisen johdosta velvollisuutta lähettää uutta väitetiedoksiantoa kantajalle.

152 Lisäksi on huomautettava, että komissio esitti kantajalle vuonna 1990 tiedoksi annetussa väitetiedoksiannossa useita moitteita ja että yhtäältä EY 81 artiklan rikkomista ja toisaalta EY 82 artiklan rikkomista koskevat väitteet olivat itsenäisiä ja nojautuivat eri todisteisiin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksen 91/297 kumoamiselle sen vuoksi, että oikeutta tutustua asiakirjoihin oli loukattu, ei siis voida kyseenalaistaa moitteita, joiden mukaan kantaja on käyttänyt väärin määräävää asemaansa merkityksellisillä markkinoilla.

153 On toiseksi todettava siitä kantajan väitteestä, jonka mukaan komission olisi pitänyt kuulla sitä uudelleen, että kun päätös, jossa määrätään seuraamuksia EY 82 artiklaa

rikkoneille yrityksille, on kumottu sellaisen menettelyvirheen vuoksi, joka koskee yksinomaan niitä menettelytapoja, joiden mukaisesti komission jäsenten kollegio on lopullisesti tehnyt päätöksen, ja komissio tekee sen jälkeen uuden päätöksen, joka on sisällöltään olennaisilta osin samanlainen ja perustuu samoihin väitteisiin, komission ei tarvitse kuulla asianomaisia yrityksiä uudelleen (ks. vastaavasti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä 25 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 246–253 kohta, joka on pysytetty yhteisöjen tuomioistuimen edellä 39 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antamalla tuomiolla, 83–111 kohta).

154 Myöskään sellaiset oikeudelliset kysymykset, jotka voivat nousta esille EY 233 artiklaa sovellettaessa – kuten kysymykset, jotka koskevat ajan kulumista, mahdollisuutta ryhtyä uudelleen toimenpiteisiin, menettelyn uudelleen aloittamiseen liittyvää oikeutta tutustua asiakirjavihkoon, kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan ja neuvoa-antavan komitean osallistumista asian käsittelyyn sekä asetuksen N:o 17 20 artiklan mahdollisia vaikutuksia –, eivät edellytä uusia kuulemistilaisuuksia, koska ne eivät muuta väitteiden sisältöä, ja nämä kysymykset voidaan ainoastaan saattaa – tarvittaessa – myöhemmin tuomioistuinvalvonnan kohteeksi (ks. vastaavasti yhteisöjen tuomioistuimen edellä 39 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 93 kohta).

155 Komissio on nyt esillä olevassa asiassa toistanut päätöksen 91/300 sisällön melkein kokonaan. Se on vain täydentänyt riidanalaista päätöstä osalla, joka koskee menettelyjä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja yhteisöjen tuomioistuimessa.

156 Näin ollen todettava, että riidanalaisen päätöksen ja päätöksen 91/300 sisältö on olennaisilta osiltaan sama ja että ne perustuvat samoihin perusteisiin.

157 Edellä 153 ja 154 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan komissio ei siis ollut esillä olevassa asiassa velvollinen kuulemaan kantajaa uudelleen ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä.

158 Siitä kantajan väitteestä, jonka mukaan sen olisi pitänyt saada kuulemismenettelystä vastaava neuvonantaja osallistumaan asian käsittelyyn ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä, on kolmanneksi huomautettava, että komissio perusti kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan tehtävän, joka on ollut olemassa 1.9.1982 alkaen, tiedonannolla, jonka otsikkona on ”ETY:n ja EHTY:n perustamissopimusten kilpailusääntöjen ([EY 81] ja [EY 82] artikla; [HT] 65 ja [HT] 66 artikla) soveltamismenettelyjä koskeva tiedote” (EYVL 1982, C 251, s. 2).

159 Edellä 158 kohdassa mainitussa tiedonannossa komissio määritteli kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan tehtävän seuraavasti:

”Kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan tehtävänä on varmistaa kuulemisen moitteeton kulku ja siten huolehtia sekä kuulemisen että sitä mahdollisesti seuraavan päätöksen objektiivisuudesta. Hänen on erityisesti valvottava, että kaikki asian kannalta merkitykselliset, myös asianosaisten kannalta epäedulliset tosiseikat otetaan asianmukaisesti huomioon laadittaessa komission päätösluonnoksia kilpailualalla.

Suorittaessaan tehtäviään kuulemismenettelystä vastaava neuvonantaja valvoo puolustautumisoikeuksien kunnioittamista ottaen samalla huomioon kilpailusääntöjen tehokkaan soveltamisen tarpeen voimassa olevien säännösten ja määräysten sekä Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen hyväksymien periaatteiden mukaisesti.”

160 Kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan tehtäviä on täsmennetty 24.11.1990 tehdyllä päätöksellä, jonka 2 artikla oli sanamuodoltaan täysin samanlainen kuin alkuperäinen määritelmä, ja tämän jälkeen komissiossa kilpailun alalla pidettävistä kuulemismenettelyistä vastaavan neuvonantajan toimivaltuuksista 12.12.1994 tehdyllä komission päätöksellä 94/810/EHTY, EY (EYVL L 330, s. 67). Kyseisellä päätöksellä,

joka oli voimassa riidanalaista päätöstä tehtäessä, on korvattu ja kumottu kaksi aikaisempaa päätöstä. Sen 2 artikla muistutti sanamuodoltaan alkuperäisen määritelmän sanamuotoa.

161 Tämän perusteella jo kuulemismenettelystä vastaavalle neuvonantajalle, joka on osallistunut riidanalaisen päätöksen tekemistä edeltävään menettelyyn, uskotun tehtävän sisällöstä ilmenee, että kyseinen asian käsittelyyn osallistuminen väistämättä liittyi siihen, että yrityksiä kuultiin mahdollista päätöstä varten.

162 Näin ollen on katsottava, että koska uusi kuuleminen ei ollut esillä olevassa asiassa tarpeen päätöksen 91/300 kumoamisen jälkeen, myöskään kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan ei ollut tarpeen osallistua uudelleen asian käsittelyyn 24.11.1990 tehdyssä, tällä välin voimaan tulleessa päätöksessä määrätyllä tavalla (ks. vastaavasti yhteisöjen tuomioistuimen edellä 39 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 127 kohta).

163 Siitä kantajan väitteestä, jonka mukaan neuvoa-antavaa komiteaa olisi pitänyt kuulla ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä, on neljänneksi huomautettava, että asetuksen N:o 17, sellaisena kuin sitä sovellettiin tosiseikkojen tapahtuma-aikaan, 10 artiklassa säädetään seuraavaa:

”3. Kilpailunrajoituksia ja määräävää markkina-asemaa käsittelevää neuvoa-antavaa komiteaa on kuultava ennen päätöksen tekemistä 1 kohdassa tarkoitetussa menettelyssä tai ennen päätöksen tekemistä [EY 81] artiklan 3 kohdan nojalla tehdyn päätöksen uudistamisesta, muuttamisesta tai peruuttamisesta.

– –

5. Kuuleminen tapahtuu komission koolle kutsumassa yhteisessä kokouksessa, jota ei saa pitää ennen kuin kokouskutsun lähettämisestä on kulunut 14 päivää. Kokouskutsuun on jokaisen tutkittavan tapauksen osalta liitettävä sen yhteenveto ja tieto tärkeimmistä asiakirjoista sekä alustava päätösluonnos."

164 Asetuksen N:o 17 19 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetyistä kuulemisista 25.7.1963 annetun komission asetuksen N:o 99/63/ETY (EYVL 1963, 127, s. 2268) 1 artiklassa säädetään lisäksi seuraavaa:

"Ennen kuin komissio kuulee kilpailunrajoituksia ja määräävää markkina-asemaa käsittelevää neuvoa-antavaa komiteaa, sen on järjestettävä asetuksen N:o 17 19 artiklan 1 kohdan mukainen kuuleminen."

165 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asetuksen N:o 99/63 1 artiklasta seuraa, että asianomaisten yritysten ja komitean kuuleminen ovat tarpeen samoissa tilanteissa (yhdistetyt asiat 46/87 ja 227/88, Hoechst v. komissio, tuomio 21.9.1989, Kok., s. 2859, Kok. Ep. X, s. 145, 54 kohta ja yhteisöjen tuomioistuimen edellä 39 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 115 kohta).

166 Asetus N:o 99/63 on korvattu kuulemisesta tietyissä [EY 81] ja [EY 82] artiklan mukaisissa menettelyissä 22.12.1998 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 2842/98 (EYVL L 354, s. 18), joka oli voimassa riidanalaisen päätöksen tekoajankohtana ja jonka 2 artiklan 1 kohdan sanamuoto vastaa suuressa määrin asetuksen N:o 99/63 1 artiklan sanamuotoa.

167 Nyt esillä olevassa asiassa on todettava, että riidanalaisen päätöksen mukaan kilpailunrajoituksia ja määräävää markkina-asemaa käsittelevää neuvoa-antavaa komiteaa kuultiin ennen päätöksen 91/300 tekemistä. Kantaja ei kiistä sen enempää tämän kuulemisen tapahtumista kuin sen sääntöjenmukaisuuttakaan.

168 Näin ollen on todettava, että koska riidanalainen päätös ei sisällä olennaisia muutoksia päätökseen 91/300 verrattuna, komissio, joka ei ollut velvollinen kuulemaan kantajaa uudelleen ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä, ei ollut sen enempää velvollinen kuulemaan neuvoa-antavaa komiteaa uudelleen (ks. vastaavasti yhteisöjen tuomioistuimen edellä 39 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 118 kohta).

169 Asetuksen N:o 17, sellaisena kuin sitä sovellettiin tosiseikkojen tapahtuma-aikaan, 10 artiklan 4 kohdassa säädetään lisäksi seuraavaa:

”Neuvoa-antavassa komiteassa on virkamiehiä, joiden toimivaltaan kilpailunrajoituksiin ja määräävään markkina-asemaan liittyvät kysymykset kuuluvat. Kukin jäsenvaltio nimeää edustajakseen virkamiehen, jonka sijalla voi hänen estyneenä ollessaan toimia toinen virkamies.”

170 Oikeuskäytännön mukaan toimielimen kokoonpanon muuttuminen ei vaikuta itse toimielimen jatkuvuuteen, ja toimielimen lopulliset tai valmistelevat toimet säilyttävät lähtökohtaisesti kaikki vaikutuksensa (asia C-331/88, Fedesa ym., tuomio 13.11.1990, Kok., s. I-4023, 36 kohta).

171 On lisäksi todettava, ettei ole olemassa mitään yleistä oikeusperiaatetta, joka edellyttäisi sellaisen hallintoelimen, jossa on vireillä menettely, joka voi johtaa sakkojen määräämiseen, kokoonpanon pysymistä muuttumattomana (ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä 25 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 322 ja 323 kohta)

172 Viidenneksi on todettava siitä kantajan väitteestä, jonka mukaan komission jäsenten kollegiolla olisi riidanalaista päätöstä tehtäessä pitänyt olla tilaisuus tutkia kaikki kyseisenä ajankohtana merkitykselliset tosiseikat, olosuhteet ja oikeudelliset kysymykset, että komissio ei ole tehnyt mitään oikeudellista virhettä, kun se ei ole päätöksen 91/300 kumoamisen jälkeen kuullut uudelleen asianomaisia yrityksiä ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä.

173 Kuten edellä 162 ja 167 kohdassa on huomautettu, esillä olevassa asiassa ei lisäksi ollut tarpeen, että kuulemismenettelystä vastaava neuvonantaja osallistuu uudelleen asian käsittelyyn ja neuvoa-antavaa komiteaa kuullaan uudelleen.

174 Toisin kuin kantaja väittää, komission jäsenien kollegiolle toimitetussa asiakirja-aineistossa ei näin ollen tarvinnut olla muun muassa kuulemismenettelyistä vastaavan neuvonantajan uutta kertomusta eikä neuvoa-antavan komitean kuulemisesta laadittua uutta pöytäkirjaa. Kyseisen asiakirja-aineiston koostumusta koskevien kantajan perustelujen lähtökohta on näin ollen virheellinen, joten näillä perusteluilla ei ole oikeudellista perustaa (ks. vastaavasti yhteisöjen tuomioistuimen edellä 39 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 130–133 kohta).

175 Kuudenneksi on todettava siitä kantajan väitteestä, jonka mukaan riidanalainen päätös on tehty ennen komission jäsenten kollegion kokousta, että oikeuskäytännön mukaan kollegisen päätöksenteon periaate perustuu siihen, että komission jäsenet osallistuvat yhdenvertaisesti päätöksentekoon, ja se edellyttää erityisesti sitä, että päätökset tehdään yhdessä ja että kaikki kollegion jäsenet ovat yhdessä poliittisesti vastuussa kaikista tehdyistä päätöksistä (asia C-191/95, komissio v. Saksa, tuomio 29.9.1998, Kok., s. I-5449, 39 kohta ja asia C-1/00, komissio v. Ranska, tuomio 13.12.2001, Kok., s. I-9989, 79 kohta).

176 Kollegisen päätöksenteon periaatteen kunnioittaminen ja erityisesti velvollisuus tehdä päätökset yhdessä on selvästi niiden oikeussubjektien etujen mukaista, joihin päätöksistä aiheutuvat oikeusvaikutukset kohdistuvat, ja asianomaisille henkilöille on taattava, että komissio on todella tehnyt päätöksensä kollegisesti ja että päätökset vastaavat täsmälleen kollegion tahtoa. Näin on erityisesti sellaisten nimenomaisesti päätöksiksi luonnehdittujen tointen suhteen, jotka komissio toteuttaa sen varmistamiseksi, että yritykset tai niiden yhteenliittymät noudattavat kilpailusääntöjä, ja joiden tarkoituksena on kyseisten sääntöjen rikkomisen toteaminen, velvoitteiden asettaminen kyseisille yrityksille sekä taloudellisten seuraamusten määrääminen niille (edellä 64 kohdassa mainittu asia komissio v. BASF ym., tuomion 64 ja 65 kohta).

177 Nyt esillä olevassa asiassa kantaja vetoaa siihen, että tietotoimisto Reutersin 12.12.2000 julkaiseman lehdistötiedotteen mukaan komission tiedottaja oli ilmoittanut, että komissio tekee saman päätöksen uudelleen 13.12.2000.

178 On kuitenkin todettava, että vaikka komission tiedottaja olisi esittänyt toteamukset, joihin kantaja viittaa, pelkästään sen perusteella, että yksityisen yhtiön lehdistötiedotteessa mainitaan lausunto, joka ei ole millään tavalla virallinen, ei voida katsoa, että komissio on loukannut kollegisen päätöksenteon periaatetta. Lausunto ei nimittäin mitenkään sitonut komission jäsenten kollegiota, joka olisi 13.12.2000 pitämässään kokouksessa siis voinut myös päättää yhteisten neuvottelujen päätteeksi, ettei riidanalaista päätöstä tehdä.

179 Tämän perusteella komissiota ei tarvitse määrätä esittämään kaikkia riidanalaisen päätöksen tekemiseen liittyviä sisäisiä asiakirjojaan eikä etenkään komission jäsenten kollegion kokouksen pöytäkirjaa ja kaikkia siihen liittyviä asiakirjoja eikä asiakirjoja, jotka komission jäsenten kollegiolle on toimitettu tässä yhteydessä.

180 Kaikesta edellä olevasta seuraa, että toisen kanneperusteen kolmas osa on hylättävä.

Neljäs osa, joka koskee oikeutta tutustua asiakirjoihin

– Asianosaisten lausumat

181 Kantaja väittää, että se pyysi riidanalaisen päätöksen saatuaan oikeutta tutustua asiakirjavihkoon vuoden 2001 alussa ja että komissio eväsi siltä kyseisen oikeuden. Tämä oikeus evättiin siltä myös vuonna 1990.

182 Kantaja korostaa sitä, että komission olisi pitänyt antaa sille useista syistä oikeus tutustua asiakirjavihkoon siitä huolimatta, että riidanalainen päätös oli jo tehty. Ensinnäkin komissio on ottanut siltä pois uuden tilaisuuden pyytää oikeutta tutustua asiakirjavihkoon tekemällä riidanalaisen päätöksen hallinnollista menettelyä uudelleen aloittamatta ja ilmoittamatta kantajalle edes aikomuksestaan. Komissio, joka eväsi siltä oikeuden tutustua asiakirjavihkoon vuonna 1990, olisi toiseksi voinut korjata tämän virheen riidanalaista päätöstä tehdessään. Sisäisistä menettelysäännöistä käsiteltäessä pyyntöjä saada tutustua asiakirjoihin [EY 81] ja [EY 82] artiklan, [HT] 65 ja [HT] 66 artiklan ja neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 soveltamistapauksissa annetussa komission tiedonannossa (EYVL 1997, C 23, s. 3; jäljempänä tiedonanto oikeudesta tutustua asiakirjoihin) on kolmanneksi vahvistettu sääntöjä, jotka ovat

yrityksille edullisempia asiakirjoihin tutustumista koskevan oikeuden osalta. Kantaja katsoo näin ollen, että siihen olisi pitänyt soveltaa näitä uusia sääntöjä samalla tavalla kuin kaikkiin muihin vuonna 2000 tehdyn päätöksen adressaatteihin.

183 Kantaja tunnustaa, että sen väitteet oikeudesta tutustua asiakirjoihin on hylätty edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa. Se väittää kuitenkin, ettei tämä estä unionin yleistä tuomioistuinta esittämästä nyt käsiteltävänä olevassa asiassa arviointia, joka on sen kannalta myönteinen.

184 Kantajan mukaan asiakirjavihkossa oli varmasti sen britannialaisilta asiakkailta ja etenkin lasinvalmistajilta, sen Yhdistyneessä kuningaskunnassa toimivilta kilpailijoilta ja yhdysvaltalaisilta maahantuojilta peräisin olevaa kirjeenvaihtoa ja asiakirjoja. Yhdistyneessä kuningaskunnassa toimivilta lasitehtailta ja asiakkailta peräisin olevat kirjalliset vastaukset ja asiakirjat olisivat voineet auttaa sitä puolustuksessaan määräävää markkina-asemaa ja sen väärinkäyttöä koskevien väitteiden osalta. Samoin sen kilpailijoilta saadut tiedot olisivat voineet antaa sille selvennystä riidanalaisen päätöksen osatekijöihin. Manner-Euroopan länsiosan tuottajilta peräisin olevat asiakirjat olisivat voineet auttaa sitä relevantteja markkinoita koskevassa arvioinnissa ja etenkin kilpailuun ja jäsenvaltioiden väliseen kauppaan kohdistuvaa merkittävää vaikutusta koskevan kysymyksen arvioinnissa. Tästä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt virheen edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa, kun se on katsonut, ettei kantajan puolustautumisoikeuksia ollut loukattu.

185 Kantaja väittää lisäksi, että sillä on oikeus ottaa uudelleen esiin kysymys oikeudesta tutustua asiakirjoihin. Yhtäältä kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutki edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa kysymystä oikeudesta tutustua asiakirjoihin, se teki tämän komission esittämän luettelon perusteella. Kyseisessä luettelossa ei kuitenkaan yksilöidä täydellisesti asiakirjavihkoon sisältyviä asiakirjoja. Toisaalta päätöksen 91/300 kumoamisen jälkeen kantajalla ei ollut enää syytä uhrata aikaa ja rahaa tehdäkseen vastavalituksen kysymyksestä, joka koskee oikeutta tutustua asiakirjoihin, varsinkaan, kun se katsoi aikoinaan, että edellä 16 kohdassa mainitussa ICI I-tapauksessa annettu tuomio vahvistetaan todennäköisesti valituksen johdosta. Kantaja katsoo, että ”jos komissio olisi voittanut asian, [se] olisi siis voinut

tehdä [tätä kysymystä] koskevan valituksen sen jälkeen, kun [ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin] olisi kuullut sitä uudelleen asiakysymyksen osalta".

186 Kantaja toteaa vielä vastauksessa, että kysymykseen oikeudesta tutustua asiakirjoihin ei liity oikeusvoimavaikutusta. Kysymystä ei sen mukaan ole tosiasiallisesti tai välttämättä käsitelty edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa. Se väittää, että vaikka sillä onkin ollut mahdollisuus tehdä vastavalitus tästä kysymyksestä, sitä ei kuitenkaan voida arvostella siitä, ettei se ole sitä tehnyt, koska kyseinen vastavalitus ei ollut tarpeen, kun otetaan huomioon edellä 64 kohdassa mainitussa asiassa komissio vastaan BASF ym. annettu tuomio. Kantaja väittää lisäksi julkisasiamies Jacobin asiassa C-188/92, TWD Textilwerke Deggendorf, tuomio 9.3.1994, antamaan ratkaisuehdotukseen (Kok., s. I-833) viittaamalla, ettei ollut selvästi epäilyksetöntä tai ilmeistä, että vastavalitus oli tarpeen tai että siitä olisi ollut jonkinlaista hyötyä. Se täsmentää tältä osin, että jos komission omaksuma näkemys oikeusvoimaa koskevasta kysymyksestä on hyväksyttävä, tällä kannustettaisiin nostamaan lukuisia vastavalituksia ja lisättäisiin tarpeettomasti unionin tuomioistuimen työtaakkaa.

187 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa tekemä arviointi oikeudesta tutustua asiakirjoihin on lisäksi virheellinen. Kantajan mukaan on riittävää todeta, että asiakirjoilla, joiden sisältöä ei ole paljastettu, on voinut olla merkitystä, jota ei olisi voitu jättää huomiotta, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut edellä 17 kohdassa mainitussa ICI I -tapauksessa annetussa tuomiossa. Jos ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin joutuisi tänä päivänä ottamaan kantaa sille edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa annetun tuomion taustalla olevassa asiassa esitettyyn kysymykseen oikeudesta tutustua asiakirjoihin, lainsäädännön kehittymisen vuoksi ei olisi lainkaan selvää, että se tulisi samaan lopputulokseen kuin kyseisessä tapauksessa. Kantaja vetoaa tältä osin etenkin tiedonantoon oikeudesta tutustua asiakirjoihin.

188 Kantaja väittää myös sen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen määräämän asian selvittämistoimen johdosta, jolla sille annettiin oikeus tutustua asiakirjoihin, että se on saattanut todeta merkittäviä puutteita siinä, miten komissio on hoitanut asiakirjoja, ja näillä puutteilla on ollut useita seurauksia.

189 Kantaja väittää ensinnäkin, ettei ole mahdollista, että komissio on voinut tehdä päätöksensä kaikkien sen käytössä olleiden todisteiden täydellisen ja lojaalin tutkinnan jälkeen.

190 Kantaja huomauttaa toiseksi, että komissio on kadottanut ainakin viisi alavihkoa. Sen mukaan kuitenkin yhteen ja puoleen alavihkoon on täytynyt sisältyä sen ja komission välillä asetuksen N:o 17 11 artiklan perusteella käyty kirjeenvaihto ja kolmeen ja puoleen alavihkoon sen asiakkaiden ja sen Yhdistyneessä kuningaskunnassa toimivien kilpailijoiden sekä komission välinen kirjeenvaihto. Näiden asiakirjojen kadottamisen johdosta sen puolustautumiselle unionin yleisessä tuomioistuimessa on aiheutunut vakavaa vahinkoa. Kantaja väittää, että jos sillä olisi ollut oikeus tutustua sen asiakkailta Yhdistyneessä kuningaskunnassa tulleisiin riippumattomiin tietoihin, sillä olisi ollut käytettävinään lisätodisteita näkemyksensä tukemiseksi, joten komissio olisi todennäköisesti tullut erilaiseen lopputulokseen etenkin määräävän markkina-aseman olemassaoloa, määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä, jäsenvaltioiden väliseen kauppaan kohdistuvaa vaikutusta ja sakkoa koskevan kysymyksen osalta.

191 Kantaja toteaa kolmanneksi myös voineensa tiettyjen sellaisten olemassa olevien asiakirjojen perusteella, joihin se on tutustunut, tukea näkemystään ja kyseenalaistaa useita päätelmiä, joita komissio on tehnyt riidanalaisessa päätöksessä.

192 Komissio väittää puolestaan, että ”oikeus tutustua asiakirjoihin on seikka, johon liittyy oikeusvoimavaikutus [kantajan] vahingoksi”. Sen mukaan kaikki päätöksen tekemisen jälkeen esitetyt pyynnöt saada tutustua asiakirjoihin ovat tulleet tarkoituksettomiksi.

193 Komissio toteaa huomautuksista, jotka kantaja on tehnyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen määräämän asian selvittämistoimen johdosta, että kyseisen toimen perusteella on voitu vahvistaa, että kantajan hallinnollisen menettelyn kuluessa ja sen menettelyyn liittyvissä asiakirjoissa esittämät väitteet sen puolustautumisoikeuksien loukkaamisesta ovat perusteettomia. Kantaja on saatuaan tiedon lähes 25 000 asiakirjaa sisältävästä asiakirjavihkosta löytänyt ainoastaan 60 asiakirjaa, jotka tukevat sen

väitteitä. Komission mukaan yhdestäkään näistä asiakirjoista ei kuitenkaan ole ollut sille mitään hyötyä.

194 Komissio huomauttaa alavihkojen katoamisesta, joka on todettu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen määräämän asian selvittämistoimen johdosta, ettei tällä ole mitään vaikutusta riidanalaisen päätöksen laillisuuteen ja ettei sille seikalle saa antaa liikaa merkitystä, että viisi alavihkoa 71 alavihkosta on kadotettu. Komission mukaan kantaja ei esitä mitään syytä, jonka johdosta voitaisiin ajatella, että näissä alavihkoissa on pitänyt olla sitä puoltavia todisteita, joita sille ei ole esitetty mutta jotka olisivat auttaneet sitä kumoamaan väitetiedoksiannossa esitetyt väitteet. Komissio toteaa myös, että vaikka kadotetuissa alavihkoissa olisi ollut kantajan asiakkaiden ja kilpailijoiden kanssa käytyä kirjeenvaihtoa, kuten kantaja väittää, tästä ei olisi ollut hyötyä kantajalle, koska tässä tapauksessa kyse saattoi olla ainoastaan seikoista, joilla joko ei ollut mitään merkitystä ja joita ei siis ole käytetty tai jotka parhaimmassa tapauksessa muistuttivat niitä seikkoja, jotka kantaja oli nähnyt ja joiden perusteella se ei ollut voinut esittää mitään väitettä.

195 Kantaja on vedonnut siihen, että numerointi on epäjohdonmukaista ja asiakirjoja on hoidettu huonosti, ja tästä komissio toteaa, että selvitettäessä sitä, onko puolustautumisoikeuksia noudatettu, perusteena on se, onko osapuoli nähnyt asiakirjan ja, jos näin ei ole, olisiko sillä ollut asiakirjan perusteella mahdollisuus esittää väite, johon se ei ole voinut aikoinaan vedota. Tämä riippuu yksinomaan asiakirjaan tutustumisesta eikä siitä asiakirjavihkosta, johon komissio on asiakirjan sijoittanut, eikä siitä tavasta, jolla komissio on numeroinut asiakirjansa.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

196 Alustavasti on muistutettava, että unionin tuomioistuin on tunnustanut oikeusvoimaa koskevan periaatteen tärkeyden sekä yhteisön oikeusjärjestyksessä että kansallisissa oikeusjärjestyksissä. Sekä oikeusrauhan ja oikeussuhteiden vakauden että hyvän

lainkäytön varmistamiseksi on näet tärkeää, että kaikkien käytettävissä olevien oikeussuojakeinojen käytön tai näitä oikeussuojakeinoja varten säädettyjen määräaikojen umpeenkulumisen jälkeen lopullisiksi tulleita tuomioistuinten päätöksiä ei voida enää saattaa kyseenalaisiksi (asia C-224/01, Köbler, tuomio 30.9.2003, Kok., s. I-10239, 38 kohta ja asia C-234/04, Kapferer, tuomio 16.3.2006, Kok., s. I-2585, 20 kohta).

197 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tuomion oikeusvoima voi estää kanteen tutkittavaksi ottamisen, jos kyseisen tuomion perustana olevan kanteen asianosaiset ovat olleet samat, sillä on ollut sama kohde ja se on perustunut samaan perusteeseen (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 172/83 ja 226/83, Hoogovens Groep v. komissio, tuomio 19.9.1985, Kok., s. 2831, 9 kohta; yhdistetyt asiat 358/85 ja 51/86, Ranska v. parlamentti, tuomio 22.9.1988, Kok., s. 4821, 12 kohta ja asia T-28/89, Maindiaux ym. v. TSK, Kok., s. II-59 23 kohta), kun tarkennetaan, että kyseiset edellytykset ovat välttämättäkin kumulatiivisia (asia T-162/94, NMB France ym. v. komissio, tuomio 5.6.1996, Kok., s. II-427, 37 kohta).

198 Oikeusvoima liittyy ainoastaan niihin oikeudellisiin ja tosiasioita koskeviin seikkoihin, jotka todella tai välttämättä on ratkaistu kyseisessä tuomioistuimen päätöksessä (asia C-281/89, Italia v. komissio, tuomio 19.2.1991, Kok., s. I-347, 14 kohta ja asia C-277/95 P, Lenz v. komissio, tuomio 28.11.1996, Kok., s. I-6109, 50 kohta).

199 Edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutki kanneperustetta, joka perustui puolustautumisoikeuksien loukkaamiseen, joka oli seurausta komission kieltäytymisestä antaa kantajalle oikeus tutustua asiakirjoihin.

200 Selvittääkseen, oliko kanneperuste perusteltu, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutki edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa lyhyesti niitä asiakysymysväitteitä, jotka komissio oli esittänyt väitetiedoksiannossa ja päätöksessä 91/300.

201 Kanneperusteen ensimmäinen osa asiassa, joka johti tuomion antamiseen edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa, koski sitä, ettei kantajalle ollut annettu tiedoksi asiakirjoja, jotka mahdollisesti todistavat kantajan puolesta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi ensinnäkin väitteestä, jonka mukaan komission kieltäytyminen myöntämästä oikeutta tutustua tuottajia koskeviin asiakirjoihin oli saattanut vaikuttaa kantajan puolustukseen, että päätöksessä 91/300 esitettyjä toteamuksia määräävästä markkina-asemasta, määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä ja jäsenvaltioiden väliseen kauppaan kohdistuvasta vaikutuksesta ei voitu kyseenalaistaa niillä asiakirjoilla, joita ei ollut annettu kantajalle tiedoksi. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi toiseksi kieltäytymisestä antaa kantajalle oikeus tutustua siltä itseltään peräisin oleviin asiakirjoihin, että kantaja saattoi käyttää hyödykseen siltä peräisin olevia asiakirjoja. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli tämän perusteella, että esillä olevan tapauksen olosuhteissa komissio oli oikeutetusti kieltäytynyt antamasta kantajalle oikeutta tutustua näihin asiakirjavihkoihin ja luovuttamasta sille luetteloa niihin sisältyvistä asiakirjoista.

202 Kanneperusteen toinen osa asiassa, joka johti tuomion antamiseen edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa, perustui siihen, ettei kantajalle ollut annettu tiedoksi eräitä kantajaa vastaan todistavia asiakirjoja. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että siltä osin kuin kyse oli erään yhtiön Yhdistyneessä kuningaskunnassa myöntämiä erikoisalennuksia koskeneista komission toteamuksista komission toimintatapa ei ollut ollut puolustautumisoikeuksien mukainen mutta että todettu virhe ei ollut kyseisessä asiassa vaikuttanut kantajan puolustautumisoikeuksien käyttämiseen. Muut kantajan esittämät väitteet koskivat lisäksi pääasian tutkintaa, eivätkä ne liittyneet puolustautumisoikeuden loukkaamista koskevaan kanneperusteeseen.

203 Tämän perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskevan kanneperusteen kokonaisuudessaan.

204 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutki tämän jälkeen päätöksen 91/300 sääntöjenvastaista todistusvoimaiseksi saattamista koskevan kanneperusteen ja päätteli, että mainittu päätös on kumottava.

205 Kun valitus hylättiin edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa annetulla tuomiolla, tuomioistuimen päätöksestä tuli lopullinen.

206 Edellä 197 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan selvitettäessä sitä, liittyykö asiakirjoihin tutustumista koskevaa oikeutta koskevaan kysymykseen oikeusvoima, on siis tutkittava, ovatko edellä 16 kohdassa mainitun ICI II -tapauksen perustana olevan kanteen ja käsiteltävänä olevassa asiassa nostetun kanteen asianosaiset samat, onko kyseisillä kanteilla sama kohde ja perustuvatko ne samaan perusteeseen.

207 Edellytyksestä, jonka mukaan näissä kummassakin kanteessa on oltava samat asianosaiset, on todettava, että se on täyttynyt esillä olevassa asiassa. Kuten edellä 16 kohdassa mainitun ICI II -tapauksen perustana olevassa kanteessa, nyt käsiteltävänä olevassa asiassa nostetussa kanteessa ovat vastakkain kantaja ja komissio. Edellytyksestä, jonka mukaan kohteen ja perusteen on oltava samoja, on heti alkuun huomautettava, että komissio teki muodollisesti kaksi päätöstä eli päätöksen 91/300 ja riidanalaisen päätöksen. Edellä esitetyistä seikoista (ks. etenkin edellä 24, 111, 112 ja 256 kohta) seuraa kuitenkin, että yhtäältä riidanalainen päätös on sisällöltään samanlainen kuin päätös 91/300 lukuun ottamatta uutta osaa, jonka otsikkona on ”Menettelyt yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja yhteisöjen tuomioistuimessa”, ja toisaalta riidanalainen päätös perustuu samoihin perusteluihin kuin päätös 91/300. Komissio oli näet oikeutettu tekemään riidanalaisen päätöksen samaa sanamuotoa käyttäen kuin päätöksen 91/300, eikä sen tarvinnut ryhtyä uusiin menettelyllisiin toimiin päätöksen 91/300 kumoamisen johdosta siltä osin kuin muotovirhe koski yksinomaan mainitun päätöksen lopulliseen tekemiseen liittyviä menettelytapoja ja kuin kumoaminen ei vaikuttanut kyseistä päätöstä valmistelevien toimenpiteiden pätevyyteen.

208 Koska komissio ei ole toteuttanut tutkintatoimea edellä 19 kohdassa mainitussa asiassa komissio vastaan ICI annetun tuomion julistamisen ja riidanalaisen päätöksen tekemisen välisenä aikana, koska riidanalainen päätös on sisällöltään samanlainen kuin päätös 91/300 lukuun ottamatta sitä osaa, joka vastaa menettelyä yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja yhteisöjen tuomioistuimessa, ja koska kantaja pyytää uudelleen oikeutta tutustua asiakirjoihin, on todettava, että oikeudenkäyntiasia koskee samaa asiaa ja perustuu samaan perusteeseen.

209 Koska samoja asianosaisia, samaa kohdetta ja samoja perusteita koskevat edellytykset ovat täyttyneet esillä olevassa asiassa kumulatiivisesti, edellä 197 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan on todettava, että tuomioistuimet ovat todellakin ratkaisseet oikeudellisen kysymyksen, joka koskee oikeutta tutustua asiakirjoihin asiassa COMP/33.133 – D: kalsinoitu sooda – ICI, ja siihen liittyy näin ollen oikeusvoima.

210 Tämä oikeusvoimavaikutus estää sen, että kyseinen oikeudellinen seikka saatetaan uudelleen unionin yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi ja että tämä tutkii sen.

211 Tästä seuraa, että toisen kanneperusteen neljäs osa on jätettävä tutkimatta.

212 Ohimennen on kuitenkin huomautettava, että vaikka oletetaan, että oikeusvoima ei ulottuisi siihen oikeudelliseen kysymykseen, joka koskee oikeutta tutustua asiakirjoihin, kantajan 13.10.2005 esittämillä huomautuksilla sen jälkeen, kun se on saanut tutustua asiakirjavihkoon prosessinjohtotoimena, ei voida kuitenkaan kyseenalaistaa edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa annetussa tuomiossa esitettyjä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätelmiä.

213 Kantaja on väittänyt, että se olisi tiettyjen asiakirjojen perusteella voinut tukea näkemystään ja kyseenalaistaa useita päätelmiä, jotka komissio on tehnyt riidanalaisessa

päätöksessä, ja tästä on huomautettava, ettei kantaja ole osoittanut, että kyseisten asiakirjojen ja tietojen tiedoksi antamatta jättäminen on saattanut vaikuttaa sen vahingoksi hallinnollisen menettelyn kulkuun ja komission päätöksen sisältöön, kuten oikeuskäytännössä edellytetään asianomaisen puolesta puhuvien seikkojen osalta (ks. vastaavasti edellä 71 kohdassa mainittu asia Hoechst v. komissio, tuomio 18.6.2008, 146 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

214 Kantaja ei näet ole osoittanut, että jos se olisi kyennyt vetoamaan asiakirjavihkoon sisältyviin asiakirjoihin hallinnollisessa menettelyssä, se olisi voinut tuoda esiin seikkoja, jotka eivät olisi olleet sopusoinnussa komission siinä vaiheessa tekemien päätelmien kanssa, ja olisi siten kyennyt jollain tavoin vaikuttamaan arviointeihin, joita komissio on tehnyt mahdollisessa päätöksessä, ainakin todetun menettelytavan vakavuuden ja keston ja samalla sakon määrän osalta.

215 Kantaja väittää määräävän markkina-aseman olemassaolosta, että jos se olisi voinut tutustua hallinnollisessa menettelyssä tiettyihin asiakirjoihin, joista se on saanut tiedon sen johdosta, että se sai tutustua asiakirjavihkoon prosessinjohtotoimena, se olisi voinut kumota komission väitteen, jonka mukaan sillä oli määräävä asema relevanteilla markkinoilla. Kantaja katsoo, että se olisi voinut vedota etenkin Solvaylta, saksalaisilta tuottajilta ja sen Yhdistyneessä kuningaskunnassa toimivilta asiakkailta peräisin oleviin asiakirjoihin osoittaakseen kaustisen soodan, lasimurskan ja dolomiitin kaltaisten korvaavien tuotteiden merkityksen ja kuvaillakseen Yhdysvalloista tulevasta viennistä johtuvaa kilpailupainetta.

216 Tältä osin on aluksi huomautettava, että komissio on pääosin nojautunut kantajalla perinteisesti olleeseen 90 prosentin suuruiseen markkinaosuuteen osoittaakseen, että kantaja oli määräävässä asemassa relevanteilla markkinoilla. Minkään seikan perusteella ei voida kuitenkaan olettaa, että kantaja olisi voinut löytää puuttuvista

”alavihkoista” asiakirjoja, jotka osoittavat vääräksi toteamuksen siitä, että kantajalla oli määräävä asema kalsinoidun soodan markkinoilla (ks. vastaavasti edellä 16 kohdassa mainittu ICI II -tapaus, tuomion 61 kohta). Oikeuskäytännössä on lisäksi todettu, että erityisen suuret markkinaosuudet ovat itsessään – poikkeuksellisia olosuhteita lukuun ottamatta – osoitus määräävän aseman olemassaolosta (asia 85/76, Hoffmann-La Roche v. komissio, tuomio 13.2.1979, Kok., s. 461, Kok. Ep. IV, s. 341, 41 kohta ja asia T-65/98, Van den Bergh Foods v. komissio, tuomio 23.10.2003, Kok., s. II-4653, 154 kohta). Kantaja ei kuitenkaan ole vedonnut mihinkään seikkaan, jonka perusteella voitaisiin katsoa olevan kyse tällaisesta poikkeuksellisesta olosuhteesta. Lopuksi on todettava, että vaikka oletetaan, että tällaiset seikat olivat olemassa ja ne on mainittu puuttuviin ” alavihkoihin” sisältyvissä asiakirjoissa, kantaja ei voinut olla niistä tietämätön käsiteltävänä olevan asian olosuhteisiin nähden, joten sen puolustautumisoikeuksia ei ole tältä osin loukattu.

217 Tämän jälkeen on huomautettava korvaavia tuotteita koskevasta väitteestä, ettei komissio ole missään vaiheessa kiistänyt sitä, etteikö kaustisella soodalla ja lasimurskalla voitaisi jossain määrin korvata kalsinoitua soodaa, kuten riidanalaisen päätöksen 129–134 perustelukappaleesta ilmenee. Se on kuitenkin katsonut, että tämä rajallinen korvaavuus ei sulkenut pois kantajan määräävää asemaa relevanteilla markkinoilla. Kantaja oli lisäksi tosiseikkojen tapahtuma-aikaan ainoa kalsinoidun soodan tuottaja Yhdistyneessä kuningaskunnassa, joten se tunsi parhaiten tilanteen relevanteilla markkinoilla ja kykeni parhaiten toimittamaan komission arvioitavaksi tarvittavat seikat siitä, voidaanko kalsinoitu sooda korvata kaustisella soodalla tai lasimurskalla. Näin ollen toisin kuin kantaja väittää, kantaja ei tarvinnut Manner-Euroopan tuottajien asiakirjoja, jotka koskevat muita markkinoita, eikä sen Yhdistyneessä kuningaskunnassa toimivilta asiakkailta peräisin olevia asiakirjoja voidakseen pyrkiä osoittamaan, ettei se ollut määräävässä asemassa relevanteilla markkinoilla sen vuoksi, että kalsinoitu sooda voitiin osittain korvata kaustisella soodalla ja lasimurskalla. Siitä, voidaanko kalsinoitu sooda korvata dolomiitilla, on huomautettava kantajan nojautuvan kilpailijalta peräisin olevaan asiakirjaan, joka koskee käyntiä sen omaan tehtaaseen. Kantaja ei näin ollen voinut olla tietämätön tällaisen asiakirjan olemassaolosta tai ainakaan siinä mahdollisesta olevista tiedoista. Kantaja ei joka tapauksessa osoita, että dolomiitilla korvaamista koskevilla seikoilla on voinut olla vaikutusta komission esittämiin arviointeihin sen määräävästä asemasta relevanteilla markkinoilla.

218 Lopuksi on todettava väitteestä, jonka mukaan kantajan Yhdistyneessä kuningaskunnassa toimivilta asiakkailta ja Manner-Euroopan tuottajilta peräisin olevissa asiakirjoissa kuvataan yhdysvaltalaisten tuottajien relevantteihin markkinoihin kohdistamaa kilpailupainetta, että komissio on tutkinut yhdysvaltalaisten kilpailijoiden vaikutusta yksityiskohtaisesti riidanalaisessa päätöksessä, jossa otetaan huomioon nämä tuonnit ja selitetään, että yhdysvaltalainen kilpailu kuului polkumyynnin vastaisten toimenpiteiden piiriin (51–54 ja 128 perustelukappale). Kun otetaan huomioon se, että kantaja oli tosiseikkojen tapahtuma-aikaan ainoa soodan tuottaja Yhdistyneessä kuningaskunnassa, sillä oli joka tapauksessa välttämättäkin tiedot relevanteista markkinoista ja Yhdysvalloista peräisin olevan tuonnin vaikutuksesta kyseisiin markkinoihin voidakseen puolustautua hallinnollisessa menettelyssä.

219 Näin ollen on katsottava, ettei kantaja esitä 13.10.2005 päivätyissä huomautuksissaan mitään seikkaa, jonka perusteella voitaisiin katsoa, että se, ettei sille ole hallinnollisessa menettelyssä annettu tiedoksi asiakirjoja, joihin se on saanut tutustua, ja asiakirjoja, joiden väitetään sisältyvän puuttuviin ”alavihkoihin”, on saattanut vaikuttaa kantajan vahingoksi mainitun menettelyn kulkuun ja riidanalaisen päätöksen sisältöön siltä osin kuin on kyse kantajalla relevanteilla markkinoilla olevasta määräävästä asemasta.

220 Kantaja väittää määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä, että jos sillä olisi ollut mahdollisuus tutustua hallinnollisen menettelyn kuluessa tiettyihin asiakirjoihin, jotka se on saanut tietoonsa sen johdosta, että se sai tutustua asiakirjavihkoon prosessinjohtotoimena, sekä riippumattomiin tietoihin, jotka ovat peräisin asiakkailta ja kilpailijoilta Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja jotka väitetysti sisältyvät puuttuviin ”alavihkoihin”, se olisi voinut osoittaa, että sen alennukset eivät olleet luonteeltaan sellaisia, että niillä suljetaan pois kilpailijoita, ja että ne ovat olennaisilta osin laillinen tapa harjoittaa kilpailua. Sen mukaan eri asiakirjat kuvaavat sitä, että alennusten myöntäminen on Manner-Euroopan tuottajien omaksuma tavanomainen käytäntö,

mikä olisi ollut tärkeä seikka sen osoittamiseksi, että sen alennukset olivat täysin yhteensoveltuvia teollisuudessa hyväksyttyjen käytäntöjen kanssa. Se väittää lisäksi, että etenkin Akzolta peräisin olevat asiakirjat, joissa viitataan kahden hankintalähteen käyttämiseen tai toiseen tavarantoimittajaan turvautumiseen, olisivat olleet sen kannalta hyödyllisiä arvioitaessa sitä, onko sen alennuksilla suljettu pois kilpailijoita, kuten komissio väitti.

221 Tältä osin on aluksi huomautettava, että kantajan väite, jonka mukaan lisäostoalennukset olivat tavanomainen käytäntö, ei ole omiaan osoittamaan, että tällaiset alennukset ovat silloin, kun ne ovat määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen myöntämiä, EY 82 artiklan mukaisia. Näin ollen tällaisen käytännön olemassaoloa kuvaaviin asiakirjoihin tutustumisesta ei olisi ollut kantajalle mitään hyötyä.

222 Seuraavaksi on todettava, että kantajan käyttöön ottaman alennusjärjestelmän asiakasuskollisuutta varmistava luonne ilmenee suorista asiakirjatodisteista. Komissio on riidanalaisen päätöksen ”tosiseikkoja” koskevassa osassa olevissa 61–82 perustelukappaleessa maininnut useita asiakirjoja, jotka koskevat lisäostoalennuksia ja joista ilmenee, etteivät ne heijasta tehokkuusetuja ja suurtuotannon etuja ja että toisin kuin yksinomaan ostojen määrään liittyvät paljousalennukset, kyseisillä alennuksilla pyrittiin sulkemaan kilpailijat pois markkinoilta. Silloin kun komissio on riidanalaisessa päätöksessä nojautunut yksinomaan suoriin asiakirjatodisteisiin näyttääkseen eri rikkomiset toteen, kuten esillä olevassa asiassa, kantajan on kuitenkin yritettävä osoittaa, missä määrin muilla todisteilla olisi voitu kyseenalaistaa se, että käyttöön otettu alennusjärjestelmä oli asiakasuskollisuutta varmistava, tai ainakin millaiseen eri valoon suorat asiakirjatodisteet, joita ei ole riitautettu, olisi voitu asettaa.

223 Lopuksi on huomautettava toiseen tavarantoimittajaan turvautumista koskevasta väitteestä, että komissio oli tietoinen kyseisestä seikasta eikä se ole missään vaiheessa kiistänyt sitä, kuten riidanalaisen päätöksen 23 perustelukappaleesta ilmenee. Vaikka

näin ollen kantaja olisi saanut tietoonsa tätä politiikkaa kuvaavat asiakirjat, komission määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä tekemät päätelmät eivät kuitenkaan olisi olleet tältä osin erilaisia.

224 Näin ollen on katsottava, että kantaja ei 13.10.2005 päivätyissä huomautuksissaan esitä mitään seikkaa, jonka perusteella voitaisiin osoittaa, että se, ettei kantajalle ole hallinnollisessa menettelyssä annettu tiedoksi asiakirjoja, joihin se on saanut tutustua, ja asiakirjoja, joiden väitetään sisältyvän puuttuviin ”alavihkoihin”, on saattanut vaikuttaa sen vahingoksi mainitun menettelyn kulkuun ja riidanalaisen päätöksen sisältöön siltä osin kuin on kyse siitä, että kantaja on käyttänyt väärin määräävää markkina-asemaansa.

225 Kantaja väittää jäsenvaltioiden väliseen kauppaan kohdistuvasta vaikutuksesta, että jos sillä olisi hallinnollisessa menettelyssä ollut mahdollisuus tutustua tiettyihin asiakirjoihin, joista se on saanut tiedon sen johdosta, että se sai tutustua asiakirjavihkoon prosessitoimenpiteenä, sekä tietoihin, jotka ovat peräisin asiakkailta Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja joiden väitetään sisältyvän puuttuviin ”alavihkoihin”, se olisi voinut kumota komission tekemän arvioinnin jäsenvaltioiden kauppaan kohdistuvasta vaikutuksesta. Se katsoo, että eri asiakirjat olisivat tukeneet sen näkemystä, jonka mukaan kansallisten markkinoiden eristäminen ei johtunut sen väitetystä käyttäytymisestä, jolla pyrittiin sulkemaan pois kilpailijat, vaan sellaisista tekijöistä, kuten kuljetuskustannusten suuruus, vaihtokurssien vaihtelut ja tuottajien yksipuoliset päätökset olla toimittamatta tietyille markkinoille estääkseen myynnin aloittamisen vastatoimenpiteenä.

226 Tältä osin on huomautettava, että komission tekemä arviointi jäsenvaltioiden kauppaan kohdistuvasta vaikutuksesta perustuu etenkin kantajalta itseltään tuleviin asiakirjoihin ja erityisesti kantajan 28.6.1985 päivättyyn strategiamuistioon, joka on mainittu riidanalaisen päätöksen 66 perustelukappaleessa ja josta ilmenee, että kantaja pyrki estämään tai lopettamaan raskaan soodan tuonnin Yhdistyneeseen kuningaskuntaan kokonaisuudessaan lukuun ottamatta General Chemicalin raskasta soodaa (riidanalaisen päätöksen 66–70 perustelukappale). Silloin kun komissio on riidanalaisessa päätöksessä nojautunut yksinomaan suoriin asiakirjatodisteisiin näyttääkseen rikkomisen toteen, kuten esillä olevassa asiassa, kantajan on kuitenkin yritettävä

osoittaa, missä määrin muilla todisteilla olisi voitu kyseenalaistaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan kohdistuva vaikutus tai ainakin millaiseen eri valoon suorat asiakirjatodisteet, joita ei ole riitautettu, olisi voitu asettaa.

227 Kansallisten markkinoiden eristämisestä on lisäksi todettava, että kantajalla oli mahdollisuus kehittää väitteitään kuljetuskustannusten suuruudesta, vaihtokurssien vaihteluista ja vastatoimina aloitetusta myynnistä hallinnollisessa menettelyssä oman markkinakokemuksensa valossa tarvitsematta nojautua muilta tuottajilta peräisin oleviin asiakirjoihin.

228 Näin ollen on todettava, että kantaja ei 13.10.2005 päivätyissä huomautuksissaan esitä mitään seikkaa, jonka perusteella voitaisiin katsoa, että sillä, ettei se ole hallinnollisessa menettelyssä saanut tietoonsa asiakirjoja, joihin se on saanut tutustua, ja asiakirjoja, joiden väitetään sisältyvän puuttuviin ”alavihkoihin”, on saattanut olla vaikutusta sen vahingoksi menettelyn kulkuun ja päätöksen sisältöön siltä osin kuin on kyse kantajan toiminnan vaikutuksesta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

229 Kantaja väittää sakon määrästä, että vaikka sen huomautuksissa esittämillä seikoilla ei olisi voinut olla vaikutusta komission arviointiin EY 82 artiklan rikkomisesta, kaikilla näillä seikoilla olisi kuitenkaan voinut olla vaikutusta komission sakosta tekemään arviointiin. Kantaja väittää, että jos sillä olisi ollut hallinnollisessa menettelyssä mahdollisuus tutustua tiettyihin asiakirjoihin, joista se on saanut tiedon sen johdosta, että se on saanut tutustua asiakirjavihkoon prosessitoimenpiteenä, sekä tietoihin, jotka ovat peräisin asiakkailta Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja jotka sisältyvät puuttuviin ”alavihkoihin”, se olisi voinut etenkin vedota seikkoihin, ”jotka ovat omiaan

osoittamaan, että yhdeltäkään kilpailijalta ei käytännössä ole huomattavassa määrin viety myyntimahdollisuuksia ja että valtioiden väliseen kauppaan ei ole kohdistunut kielteisiä vaikutuksia".

230 Tältä osin riittää, kun todetaan, että kantaja vetoaa väitteisiin, jotka se on esittänyt komission riidanalaisessa päätöksessä tekemistä arvioinneista, jotka koskevat sitä, että kantaja on käyttänyt väärin määräävää markkina-asemaansa, ja sitä, että jäsenvaltioiden väliseen kauppaan on vaikutettu, ja joista edellä 218–226 kohdassa on todettu, ettei oikeus tutustua asiakirjoihin olisi antanut kantajalle mahdollisuutta vedota seikkoihin, joilla mainitut arvioinnit olisi voitu kyseenalaistaa.

231 Näin ollen on katsottava, että kantaja ei 13.10.2005 päivätyissä huomautuksissaan esitä mitään sellaista seikkaa, jonka perusteella voitaisiin osoittaa, että sillä, ettei kantaja ole hallinnollisessa menettelyssä saanut tietoonsa asiakirjoja, joihin se on saanut tutustua, ja asiakirjoja, joiden väitetään sisältyvän puuttuviin "alavihkoihin", on saattanut olla vaikutusta kantajan vahingoksi mainitun menettelyn kulkuun ja riidanalaisen päätöksen sisältöön sakon määrän osalta.

Viides osa, joka koskee EY 253 artiklan rikkomista

– Asianosaisten lausumat

232 Kantaja väittää, ettei komissiolla ollut velvollisuutta tehdä uutta päätöstä päätöksen 91/300 kumoamisen johdosta. Noudatettu menettely on hyvin epätavanmukainen, koska komissio ei ole lähettänyt sille uutta väitetiedoksiantoa, järjestänyt uutta

kuulemista eikä kuullut uudelleen neuvoa-antavaa komiteaa. Tässä tilanteessa se, ettei komissio ole selittänyt menettelytapaa, merkitsee EY 253 artiklan rikkomista.

233 Komissio on rikkonut myös työjärjestystään (EYVL 2000, L 308, s. 26) ja loukannut hyvän hallinnon periaatetta, koska se ei ole perustellut riidanalaista päätöstä ja koska ”se ei ole tehnyt uudelleen muita päätöksiä, jotka on kumottu vuonna 1990 esillä olleessa asiassa kyseessä olleita [syitä muistuttavista syistä]”. Tältä osin hyvästä hallintotavasta komission henkilöstölle suhteissaan yleisöön annetuissa toimintasäännöissä, jotka on liitetty komission työjärjestykseen, todetaan, että samankaltaisten tapausten erilainen käsittely on perusteltava erikseen tapauksen erityispiirteillä ja että poikkeamat tästä periaatteesta on asianmukaisesti perusteltava. Se, ettei päätöstä ole perusteltu merkittävien kysymysten eikä etenkään oikeudellisen arvioinnin ja sakon osalta, osoittaa, että komissio on rikkonut EY 253 artiklaa.

234 Komissio kiistää kantajan esittämät väitteet.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

235 On todettava, että kantajan esittämä väite ei perustu tosiseikkoihin. Komissio on näet riidanalaisen päätöksen 162–172 perustelukappaleessa perustellut sen, minkä vuoksi se päätti tehdä uuden päätöksen päätöksen 91/300 kumoamisen johdosta.

236 Se, että komissio ei ole lähettänyt kantajalle uutta väitetiedoksiantoa, että se ei ole kuullut kantajaa uudelleen ja että se ei ole kuullut neuvoa-antavaa komiteaa, ei voi merkitä perustelujen puuttumista riidanalaisesta päätöksestä. Näillä kantajan esittämillä väitteillä pyritään näet vain riitauttamaan komission eri oikeudellisista kysymyksistä tekemän arvioinnin paikkansapitävyys, ja ne on siis hylättävä (ks. vastaavasti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä 25 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 389 kohta).

237 Toisin kuin kantaja väittää, komissio, joka päätti päätöksen 91/300 tultua kumotuksi todeta uudessa päätöksessä kilpailusääntöjen rikkomiset, jotka oli todettu päätöksessä 91/300, ei ole poikennut vakiintuneesta päätöskäytännöstä. Komissio on yksinkertaisesti vahvistanut alkuperäisen valintansa määrätä seuraamuksia näistä rikkomisista, mitä ei kielletä EY 233 artiklassa, jonka mukaan se ainoastaan on velvollinen ryhtymään niihin toimenpiteisiin, joita edellä 19 kohdassa mainitussa asiassa komissio vastaan ICI annetun tuomion täytäntöönpano edellyttää, eli korjaamaan kyseisessä tuomiossa todetun ainoan lainvastaisuuden (ks. vastaavasti yhteisöjen tuomioistuimen edellä 39 kohdassa mainitussa PVC II -tapauksessa antama tuomio, 451 kohta). Kantaja ei myöskään viittaa mihinkään muuhun asiaan, joka olisi samankaltainen kuin nyt käsiteltävänä oleva asia ja jota komissio olisi käsitellyt eri tavoin.

238 Toisen kanneperusteen viides osa on tämän johdosta hylättävä ja toinen kanneperuste on siis hylättävä kokonaisuudessaan.

Kolmas kanneperuste, joka koskee relevanttien markkinoiden virheellistä arviointia

Asianosaisten lausumat

239 Kantaja toteaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa T-125/97 ja T-127/97, Coca-Cola vastaan komissio, 22.3.2000 antamaan tuomioon (Kok., s. II-1733) viitaten, että se ei päätöstä 91/300 koskevan kumoamiskanteen

yhteydessä ole kiistänyt sitä komission päätelmää, jonka mukaan relevantit ”maantieteelliset markkinat” olivat Yhdistyneen kuningaskunnan markkinat, eikä sitä, että relevantit ”tuotemarkkinat” olivat raskaan ja kevyen kalsinoidun soodan markkinat. Kantajan mukaan komissio ei kuitenkaan voinut tyytyä toistamaan riidanalaisessa päätöksessä relevantteja tuotemarkkinoita ja maantieteellisiä markkinoita koskevia päätelmiään kymmenen vuotta aikaisemmin tekemänsä arvioinnin perusteella. Komission olisi pitänyt tutkia, olivatko tällaiset päätelmät edelleen päteviä sen valossa, miten lainsäädäntö ja käytäntö olivat kehittyneet kahden päätöksen välillä kuluneen ajanjakson aikana. Riidanalaisessa päätöksessä on siten tosiseikkoja koskeva virhe, ja sen perustelut ovat puutteelliset. Mikään riidanalaisessa päätöksessä ei myöskään osoita, että komissio olisi vuonna 2000 tehnyt jonkin sen merkityksellisten markkinoiden määritelmästä yhteisön kilpailuoikeuden kannalta antamassa tiedonannossa (EYVL 1997, C 372, s. 5) mainitun tutkimuksen.

240 Komissio kiistää kantajan esittämät väitteet.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

241 Kantaja ei ensinnäkään kiellä sitä, etteikö komissio olisi päätöstä 91/300 tehdessään arvioinut markkinoiden rakennetta ja kilpailutilannetta. Se ei myöskään väitä, että komissio on mainitun päätöksen yhteydessä tehnyt virheen maantieteellisiä markkinoita ja tuotemarkkinoita määritellessään.

242 Kantaja toteaa ainoastaan, että komission olisi pitänyt tutkia, olivatko sen päätelmät edelleen päteviä sen valossa, miten lainsäädäntö ja käytäntö olivat kehittyneet päätöksen 91/300 tekemisen ja riidanalaisen päätöksen tekemisen välillä kuluneen ajanjakson aikana. Se vetoaa edellä 239 kohdassa mainitussa asiassa Coca-Cola vastaan komissio annettuun tuomioon, jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi muun muassa, että komission toteamus määräävän aseman olemassaolosta perustuu markkinoiden rakenteen ja markkinoilla kulloisenkin komission päätöksen tekohetkellä vallitsevan kilpailutilanteen arviointiin (tuomion 81 kohta).

243 On kuitenkin huomautettava, että oikeuskäytännön mukaan toimielin, joka on päättänyt sittemmin kumotusta toimesta, on sidottu ainoastaan niin laajasti kuin on välttämätöntä kumoamistuomion täytäntöön panemisen varmistamiseksi, joten tällaisen toimen korvaamiseen tähtäävää menettelyä voidaan jatkaa juuri siitä ajankohdasta, jolloin lainvastaisuus tapahtui (ks. asia C-417/06 P, Italia v. komissio, tuomio 29.11.2007, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa). Esillä olevassa asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin kumonnut päätöksen 91/300 sillä perusteella, että mainittu päätös oli saatettu todistusvoimaiseksi sen tiedoksi antamisen jälkeen, mikä merkitsee EY 230 artiklassa tarkoitettua olennaisen menettelymääräyksen rikkomista.

244 Komissio saattoi siis jatkaa arviointiaan todistusvoimaiseksi saattamisen vaiheesta tarvitsematta tutkia, olivatko sen päätöstä 91/300 tehtäessä esittämät päätelmät relevanteista markkinoista edelleen päteviä riidanalaisen päätöksen tekemisen ajankohtana olemassa olleiden tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen valossa.

245 Kantajan edellä 239 kohdassa mainitussa asiassa Coca-Cola vastaan komissio annetun tuomion 81 kohdan perusteella esittämällä väitteellä ei voida kyseenalaista tätä päätelmää. Se, että toteamus määräävän aseman olemassaolosta perustuu markkinoiden rakenteen ja markkinoilla kulloisenkin komission päätöksen tekohetkellä vallitsevan kilpailutilanteen arviointiin, ei näet merkitse sitä, että komission on aina tehtävä uusi arviointi relevanteista markkinoista riidanalaisen päätöksen tekemisajankohtana. Esillä olevassa asiassa on katsottava, ettei komissiolla ollut velvollisuutta tehdä tällaista arviointia, koska se ei ollut tarpeen edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa annetun tuomion täytäntöönpanon varmistamiseksi. Kantajan väitteet, jotka perustuvat tosiseikkoja koskeviin virheisiin ja perustelujen puuttumiseen ja jotka on esitetty edellä 239 kohdassa, perustuvat siis paikkansapitämättömään lähtökohtaan, ja myös ne on hylättävä.

246 Näin ollen kolmas kanneperuste on hylättävä.

Neljäs kanneperuste, joka koskee sitä, ettei kantaja ollut määräävässä markkina-asemassa

Asianosaisten lausumat

247 Kantajan mukaan yrityksen, jolla on yli 90 prosentin suuruinen osuus tuotemarkkinoista, katsotaan tavallisesti olevan EY 82 artiklassa tarkoitetussa määräävässä markkina-asemassa. Suuri markkina-osuus ei kuitenkaan riitä osoittamaan määräävää markkina-asemaa. Komissio ei kuitenkaan ole riidanalaisessa päätöksessä arvioinut asianmukaisesti tiettyjä tekijöitä, jotka ovat estäneet sitä toimimasta huomattavan itsenäisesti suhteessa kilpailijoihinsa, asiakkaihinsa ja lopulta kuluttajiin edellä 216 kohdassa mainitussa asiassa Hoffmann-La Roche vastaan komissio annetussa tuomiossa tarkoitetulla tavalla. Sen asiakkaat ovat siten useiden vuosien ajan voineet määrittää sen määrän kalsinoitua soodaa, jonka ne ostavat siltä ja maahantuojilta, sekä korvaavien tuotteiden määrän. Sen asiakkaat ovat näet luoneet suhteet Itä-Euroopan ja Yhdysvaltojen tavarantoimittajiin saadakseen käyttöönsä vaihtoehtoisia lähteitä ja huolehtiakseen siitä, että kantaja ei rajoita kilpailua hintojen ja laadun osalta sen huomattavasta markkinaosuudesta riippumatta. Tältä osin sen asiakkailla ja etenkin lasinvalmistajilla on ollut huomattava ostovoima, mikä on johtanut siihen, ettei se ollut määräävässä markkina-asemassa. Kantaja korostaa sitä, että komissio on soveltanut kompensoivan ostovoiman periaatetta keskittymän julistamisesta yhteismarkkinoille ja ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvaksi (Asia IV/M.1225 – Enso/Stora) 25.11.1998 tehdyssä päätöksessään 1999/641/EY (EYVL 1999, L 254, s. 9). Komissio ei esillä olevassa asiassa ole hyväksynyt sitä, että ostajien kompensoiva voima

rajoittaa sen markkinavoimaa. Komissio ei myöskään ole ottanut huomioon korvaavien tuotteiden saatavuutta ja sitä, että kyseisten tuotteiden johdosta sen myyntivolyymi on ollut laskussa vuodesta 1979 lukien.

248 Komissio ei ole kantajan mukaan ottanut myöskään huomioon sitä, että ainakin yksi Manner-Euroopan länsiosan lasintuottaja on korvannut kalsinoidun soodan kaustisella soodalla. Kantaja väittää myös, ettei komissio ole arvioinut lasimurskan merkitystä tekijänä, joka rajoittaa sen markkinavoimaa, eikä muita korvaavia aineita, kuten dolomiittia, jota komissio ei edes mainitse riidanalaisessa päätöksessä.

249 Kantaja myöntää, että sen asiakkaat mielsivät General Chemicalin ja Brenntagin toissijaisiksi tavarantoimittajiksi. Se kiistää kuitenkin sen, että tämä mieltäminen voisi olla sellainen tekijä, joka osoittaa sen markkinavoimaa. Sen mukaan sen koko voittomarginaalin häviämiseksi olisi riittänyt, että yksi suuri asiakas tekee toissijaisesta tavarantoimittajasta pääasiallisen tavarantoimittajan tai että useat asiakkaat lisäävät ostojaan toissijaiselta tavarantoimittajalta.

250 Komission väite, jonka mukaan kantaja on pitänyt yllä hintatasoa, joka on korkeampi kuin muissa jäsenvaltioissa vallitseva hintataso, on lisäksi virheellinen, eikä sitä ole tuettu millään todisteilla. Se, että sen hinnoilla oli taipumus olla hieman korkeampia, kuvasti etenkin kalsinoidun soodan kysynnän huomattavan laskun vaikutusta sen kustannuksiin, mitä ei ole tapahtunut samassa määrin muilla markkinoilla. Se heijasti myös vaihtokurssien ja polttoainekustannusten kaltaisten tekijöiden vaikutusta.

251 Kantaja myöntää, että pystyäkseen jatkamaan kahden kalsinoidun soodan tuotantoyksikkönsä toimintaa, sen strategiana oli säilyttää riittävä myyntivolyymi, minkä johdosta sen oli pyrittävä lisäämään myyntiään ja vastattava vaihtoehtoisten

tavarantoimittajien tarjouksiin. Se kiistää sitä vastoin sen, että se olisi pyrkinyt tekemään mahdollisimman pieneksi General Chemicalin tai Brenntagin toiminnan tai tehokkuuden kilpailijoina.

252 Kantaja toteaa lisäksi, että komission kyseisen ajanjakson aikana antamissa polkumyynnin vastaisissa eri asetuksissa ja päätöksissä, kuten esimerkiksi väliaikaisen polkumyyntitullin käyttöönotosta Amerikan yhdysvalloista peräisin olevien tiettyjen kalsinoitujen soodien tietyssä tuonnissa sekä saman tuotteen muuta tuontia koskevien sitoumusten hyväksymisestä 31.7.1984 annetussa asetuksessa (ETY) N:o 2253/84 (EYVL L 206, s. 15), on päätelty, että kyse oli polkumyynnistä ja merkittävästä vahingosta. Tällainen tilanne on ristiriidassa määräävän markkina-aseman olemassaolon kanssa. Kantaja katsoo, että koska komissio on ottanut käyttöön polkumyynnin vastaisia toimenpiteitä, se on epäilemättä ollut sitä mieltä, etteivät kyseiset toimenpiteet olleet omiaan vähentämään huomattavasti kilpailua tai luomaan monopolia ja että ne olivat yhteisön edun mukaisia.

253 Komissio kiistää kantajan esittämät väitteet.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

254 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 82 artiklassa mainitulla määräävällä markkina-asemalla tarkoitetaan yrityksen taloudellista valta-asemaa, jonka perusteella se voi estää toimivan kilpailun relevanteilla markkinoilla, koska se voi toimia huomattavan itsenäisesti suhteessa kilpailijoihinsa, asiakkaihinsa ja lopulta kuluttajiin (asia 27/76, United Brands ja United Brands Continentaal v. komissio, tuomio 14.2.1978, Kok., s. 207, Kok., Ep. IV, s. 9, 65 kohta ja asia T-201/04, Microsoft v. komissio, tuomio

17.9.2007, Kok., s. II-3601, 229 kohta). Toisin kuin monopoli tai sitä vastaava asema, määräävä markkina-asema ei sulje pois tietynasteista kilpailua, mutta se antaa tällaisessa asemassa olevalle yritykselle ainakin mahdollisuuden vaikuttaa huomattavasti kilpailuedellytyksiin, vaikkei se pystyisikään täysin määräämään niistä, ja joka tapauksessa mahdollisuuden toimia pitkälti tarvitsematta ottaa kilpailua huomioon, ilman että tällaisesta asenteesta aiheutuisi sille haittaa (edellä 216 kohdassa mainittu asia Hoffmann-La Roche v. komissio, tuomion 39 kohta).

255 Määräävän markkina-aseman olemassaolo johtuu yleensä useiden sellaisten tekijöiden yhteisvaikutuksesta, jotka erikseen tarkasteltuina eivät välttämättä olisi ratkaisevia (edellä 254 kohdassa mainittu asia United Brands ja United Brands Continentaal v. komissio, tuomion 66 kohta). Tutkittaessa sitä, onko yrityksellä määräävä asema relevanteilla markkinoilla, on tarkasteltava ensin yrityksen rakennetta ja sitten kilpailutilannetta kyseisillä markkinoilla (ks. vastaavasti edellä 254 kohdassa mainittu asia United Brands ja United Brands Continentaal v. komissio, tuomion 67 kohta).

256 Erittäin suuret markkinaosuudet ovat itsessään – poikkeuksellisia olosuhteita lukuun ottamatta – osoitus määräävän aseman olemassaolosta. Yrityksellä, jolla on tietyn pituisen jakson aikana erityisen suuri markkinaosuus, on tuotannon ja tarjonnan määränsä perusteella voimakas asema, jonka vuoksi siitä tulee välttämätön sopimuskumppani ja joka jo tästä syystä varmistaa, että se voi ainakin varsin pitkän ajan toimia määräävälle markkina-asemalle ominaisella tavalla riippumattomasti, ilman että yritykset, joilla on huomattavasti pienemmät markkinaosuudet, voisivat nopeasti tyydyttää sellaisilta asiakkailta tulevan kysynnän, jotka eivät halua hankkia tuotteitaan yritykseltä, jolla on suurin markkinaosuus (edellä 216 kohdassa mainitut asia Hoffmann-La Roche v. komissio, tuomion 41 kohta ja Van den Bergh Foods v. komissio, tuomion 154 kohta). Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan 50 prosentin markkinaosuus on siten itsessään – poikkeuksellisia olosuhteita lukuun ottamatta – osoitus määräävän aseman olemassaolosta (ks. vastaavasti asia C-62/86, AKZO v. komissio, tuomio 3.7.1991, Kok., s. I-3359, Kok. Ep. XI, s. I-261, 60 kohta).

257 Samoin 70–80 prosentin markkinaosuus on itsessään selvä osoitus määräävästä markkina-asemasta (asia T-30/89, Hilti v. komissio, tuomio 12.12.1991, Kok., s. II-1439, 92 kohta ja yhdistetyt asiat T-191/98 ja T-212/98–T-214/98, Atlantic Container Line ym. v. komissio, tuomio 30.9.2003, Kok., s. II-3275, 907 kohta).

258 Komissio on esillä olevassa asiassa todennut riidanalaisen päätöksen 127 perustelukappaleessa, että kantajalla oli ”[perinteisesti] yli 90 prosentin” markkinaosuus ja näin oli ollut ”koko tarkasteluajanjakson ajan”. Kantaja ei kanteessa kiistä sitä, etteikö sillä olisi ollut kyseistä hyvin merkityksellistä markkinaosuutta.

259 Tällaisista markkinaosuuksista seuraa, että jollei käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvistä poikkeuksellisista olosuhteista muuta johdu, kantaja oli määräävässä asemassa relevanteilla markkinoilla.

260 Komissio vetoaa riidanalaisen päätöksen 128 perustelukappaleessa eri tekijöihin, jotka täydentävät sen kantajan markkinaosuuksista tekemää tutkintaa ja viittaavat siihen, että kantaja oli määräävässä markkina-asemassa.

261 Nämä tekijät eivät määritelmällisesti voi liittyä sellaisiin poikkeuksellisiin olosuhteisiin, joiden perusteella voidaan katsoa, ettei kantaja ollut määräävässä markkina-asemassa.

262 Kantaja vetoaa lisäksi kuuteen väitteeseen, jotka on tutkittava, jotta voitaisiin ratkaista, oliko nyt esillä olevassa asiassa olemassa tällaisia unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettuja poikkeuksellisia olosuhteita.

263 Kantaja vetoaa ensimmäiseksi muiden kalsinoidun soodan tuottajien aiheuttamaan merkittävään kilpailupaineeseen.

264 Tältä osin on aluksi muistutettava, ettei se, että kilpailua on jonkin verran, ole ristiriidassa sen kanssa, että yritys on relevanteilla markkinoilla määräävässä asemassa.

265 Lisäksi on huomautettava, ettei kantaja esitä mitään tosiseikkaa eikä todistetta, jolla voitaisiin kyseenalaistaa komission toteama ”kilpailun puuttuminen Solvayn ja muiden länsieurooppalaisten tuottajien taholta”. Kantaja myöntää sitä vastoin, etteivät nämä mannermaan tuottajat ole myyneet merkittävästi kalsinoitua soodaa Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Se hyväksyy samoin ”epätodennäköisyy[den], että markkinoille tulisi uusi synteettisen kalsinoidun soodan tuottaja, joka perustaisi tuotantolaitoksia yhteisöön ”(riidanalaisen päätöksen 128 perustelukappale).

266 Komissio on lisäksi riidanalaisen päätöksen 128 perustelukappaleessa huomauttanut, että ”asiakkaat pitävät General Chemicalia ja Brenntagia ainoastaan toissijaisina toimittajina”, minkä kantaja myöntää. Kantaja katsoo kuitenkin, että sen koko voittomarginaalin häviämiseksi olisi riittänyt, että yksi suuri asiakas tekee toissijaisesta toimittajasta pääasiallisen toimittajan tai että useammat asiakkaat lisäävät ostojaan toissijaiselta toimittajalta. Tällainen väite on kuitenkin puhtaasti hypoteettinen, eikä kantaja esitä mitään seikkaa väitteensä tueksi. Vaikka joka tapauksessa oletetaan, että kantajan väite on perusteltu, väite on kuitenkin tehoton, koska pelkästään se, että asiakkaat käyttävät tällaista uhkausta, ei voi merkitä poikkeuksellista olosuhdetta, jonka johdosta yrityksen ei voida katsoa olevan määräävässä asemassa relevanteilla markkinoilla.

267 Samoin on todettava, että vaikka kantaja kiistää ”onnistun[een] strategia[nsa], jonka tarkoituksena oli pitää General Chemicalin ja Brenntagin asema ja/tai tehokkuus kilpailijoina mahdollisimman pienenä ja säilyttää oma johtava markkinaosuutensa Yhdistyneessä kuningaskunnassa”, se ei esitä näiden väitteidensä tueksi mitään konkreettista seikkaa.

268 Manner-Euroopasta peräisin olevista asiakirjoista, jotka koskevat yhdysvaltalaisia kilpailijoita ja jotka kantaja on saanut tietoonsa tutustuttuaan asiakirjavihkoon prosessitoimenpiteenä, on todettava, ettei niillä voida muuttaa komission tekemää arviointia kantajalla relevanteilla markkinoilla olevasta määräävästä asemasta. Kantaja on näet vedonnut Yhdysvalloista tulevaan tuontiin hallinnollisen menettelyn kuluessa, ja komissio on ottanut kyseiset väitteet huomioon ennen kuin se teki riidanalaisen päätöksen.

269 Tästä seuraa, että kantajan väite, joka koskee muiden kalsinoidun soodan tuottajien kohdistamaa kilpailupainetta ja jota ei ole tuettu, ei voi merkitä poikkeuksellista olosuhdetta, jonka johdosta kantajan ei voida katsoa olevan relevanteilla markkinoilla määräävässä asemassa.

270 Kantaja vetoaa toiseksi mahdollisuuteen korvata kalsinoitu sooda kaustisella soodalla, lasimurskalla ja dolomiitilla, mikä on sen mukaan aiheuttanut sille kilpailupainetta sen asiakassuhteissa.

271 Tältä osin on todettava, että komissio on riidanalaisen päätöksen 129–133 perustelukappaleessa arvioinut yksityiskohtaisesti korvaamista kaustisella soodalla ja todennut, että tämä mahdollisuus oli käytännössä hyvin rajattu. Kantaja ei kanteessa esitä mitään seikkaa, jolla tämä arviointi voitaisiin kyseenalaistaa.

272 Komissio on todennut lasimurskan osalta riidanalaisen päätöksen 134 perustelukappaleessa, että pakkauslasin valmistuksessa asiakas voi lasimurskaa käyttämällä pienentää kalsinoidun soodan tarvettaan enintään 15 prosentilla. Kantaja ei kiistä tätä prosenttilukua. Komissio on myös myöntänyt olevan mahdollista, että lasimurskan käyttö pienentää asiakkaiden riippuvuutta kalsinoidun soodan toimittajista yleisesti, mutta se ei kuitenkaan pienennä kalsinoidun soodan vahvassa asemassa olevan tuottajan mahdollisuuksia sulkea kyseisen tuotteen pienempiä tuottajia markkinoilta. Näin ollen on katsottava, että toisin kuin kantaja väittää, komissio on ottanut huomioon tämän mahdollisuuden korvata kalsinoitu sooda lasimurskalla. Kantajan väite ei siten perustu tosiseikkoihin.

273 Kantaja toteaa dolomiitin osalta vain, että sitä käytetään, esittämättä mitään väitettä tai todistetta, jonka perusteella käyttö kalsinoidun soodan korvaavana tuotteena voitaisiin selvittää.

274 Niiden asiakirjojen perusteella, jotka kantaja mainitsee huomautuksissaan, jotka se on esittänyt sen jälkeen, kun se sai tutustua asiakirjavihkoon prosessinjohtotoimena, voidaan todeta ainoastaan, että kalsinoitu sooda voidaan osittain korvata kaustisella soodalla ja lasimurskalla ja että kalsinoitu sooda voidaan mahdollisesti korvata dolomiitilla. Näissä asiakirjoissa ei kuitenkaan ole mitään, jonka perusteella voitaisiin epäillä komission päätelmiä, joiden mukaan se, että kalsinoitu sooda voidaan osittain korvata muilla tuotteilla, ei merkitse sitä, että kantaja ei ole määräävässä asemassa relevanteilla markkinoilla. Kuten komissio on korostanut, kantaja ei myöskään väitä, että lasitehtaat, jotka ovat kalsinoidun soodan tärkeimpiä ostajia, käyttävät dolomiittia. Mikään ei näin ollen osoita, että dolomiitin käytöllä on saattanut olla vaikutusta kantajan määräävään asemaan relevanteilla markkinoilla.

275 Kantaja ei siis ole näyttänyt toteen, että komissio on tehnyt ilmeisen arviointivirheen katsoessaan, että korvaamismahdollisuudet eivät rajoittaneet merkittävästi sen markkinavoimaa.

276 Kantaja väittää kolmanneksi, että komission olisi pitänyt ottaa huomioon asiakkaiden siihen kohdistama kilpailupaine.

277 Kantaja toteaa kanteessa, että sen neljä suurinta asiakasta merkitsivät noin 50:tä prosenttia sen myynnistä. Se ei kuitenkaan esitä mitään tarkennuksia näiden kulloisenkin neljän asiakkaan osuudesta. Lisäksi se vain väittää, että sen asiakkailla ja etenkin lasitehtailla oli ”huomattava ostovoima”, tukematta kuitenkaan tätä väitettään. Vaikka näin ollen oletetaan, että komission olisi pitänyt ottaa huomioon asiakkaiden tasapainottavaa voimaa koskeva arviointiperuste, kantaja ei ole osoittanut, että sen asiakkaat saattoivat tasapainottaa markkinavoimaa.

278 Kantaja kiistää neljänneksi sen komission väitteen, jonka mukaan se on pitänyt yllä hintatasoa, joka on korkeampi kuin muissa jäsenvaltioissa vallitseva hintataso. Tältä osin on huomautettava, että kantaja myöntää kuitenkin sen, että sen hinnoilla on ”taipumus olla hieman korkeampia kuin hinnat, joita [sovelletaan] muissa jäsenvaltioissa”. Se vetoaa tosin karbonaatin kysynnän huomattavaan laskuun, jota ei ole tapahtunut samoissa määrin muilla markkinoilla, vaihtokursseihin ja polttoainekustannuksiin. Kantaja ei kuitenkaan esitä väitteidensä tueksi sellaisia konkreettisia seikkoja, joiden perusteella unionin yleinen tuomioistuin voisi varmistaa sen väitteiden paikkansapitävyyden.

279 Kantaja väittää viidenneksi, että pystyäkseen jatkamaan kahden kalsinoidun soodan tuotantoyksikkönsä toimintaa, sen strategiana oli säilyttää riittävä myyntivolyymi, minkä johdosta sen oli pyrittävä lisäämään myyntiään ja vastattava vaihtoehtoisten tavarantoimittajien tarjouksiin. Riittää kuitenkin, kun todetaan, että tällaisella väitteellä ei voida kyseenalaistaa sitä, että kantaja oli määräävässä asemassa relevanteilla markkinoilla.

280 Kantaja vetoaa kuudenneksi komission toteuttamiin polkumyynnin vastaisiin toimenpiteisiin. Tältä osin on todettava, että komissio on tutkinut riidanalaisessa päätöksessä yksityiskohtaisesti yhdysvaltalaisia tuojia vastaan toteutetut polkumyynnin vastaiset toimenpiteet (51–54 perustelukappale) ja päätellyt kantajan markkinavoimasta, että kantajaa suojattiin polkumyyntitoimenpiteillä yhdysvaltalaisia ja itäeurooppalaisia tuottajia vastaan ja polkumyyntisitoumuksissa General Chemicalille asetetuilla hinnoitteluraj oituksilla (128 perustelukappale).

281 Kantaja väittää vastauksena näihin toteamuksiin ensinnäkin, että se, että polkumyyntiä on osoitettu harjoitetun vuoteen 1984 saakka, on ristiriidassa sen päätelmän kanssa, jonka mukaan se oli kyseisenä ajankohtana ollut määräävässä markkina-asemassa. Kantaja ei kuitenkaan selitä, miltä osin sen perusteella, että yhdysvaltalaiset tuottajat harjoittivat polkumyyntiä, voitiin katsoa, ettei se ollut määräävässä markkina-asemassa. Asetuksessa N:o 2253/84, joka annettiin EY 82 artiklan oikeudellisesta asiayhteydestä täysin poikkeavassa oikeudellisessa asiayhteydessä, ei kuitenkaan todeta, ettei kantaja ollut määräävässä asemassa Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

282 Kantaja väittää tämän jälkeen, että polkumyynnin vastaisten toimenpiteiden toteuttaminen merkitsi komission mukaan sitä, että toimenpiteillä ei ole vaikutusta kilpailutilanteeseen yhteisössä. Kantaja ei kuitenkaan tue tätä väitettä, joka on puhtaasti hypoteettinen, koska asetuksessa N:o 2253/84 ei viitata lainkaan kilpailutilanteeseen yhteisössä.

283 Yhteenvetona on todettava, ettei kantajan esittämien väitteiden perusteella voida katsoa, että on olemassa sellaisia poikkeuksellisia olosuhteita, joiden vuoksi olisi perusteltua kyseenalaistaa toteamus, jonka mukaan kantaja oli määräävässä asemassa relevanteilla markkinoilla.

284 Tämän perusteella neljäs kanneperuste on hylättävä.

Viides kanneperuste, joka koskee sitä, ettei määräävää markkina-asemaa ole käytetty väärin

285 Viides kanneperuste jakautuu kolmeen osaan, jotka koskevat ensinnäkin lisäostoalennuksia, toiseksi yksinostolausekkeita ja kilpailijoilta ostettavien määrien rajoittamista sekä kolmanneksi muita taloudellisia houkuttimia.

Ensimmäinen osa, joka koskee lisäostoalennuksia

– Asianosaisten lausumat

286 Kantaja riitauttaa toteamuksen, jonka mukaan sen tarkasteluajanjaksona omaksumat hinnanvahvistuskäytännöt merkitsevät väärinkäyttöä. Sen käytännöt olivat kaikissa tapauksissa taloudellisten ja kilpailullisten tekijöiden kannalta katsoen normaaleja kilpailutoimia. Kantajan kanssa tehdyt hintajärjestelyt eivät ole millään hetkellä vääristäneet relevanttien markkinoiden kilpailurakennetta eivätkä vahingoittaneet kuluttajia.

287 Kantaja väittää, ettei väärinkäyttönä voida pitää sitä, että määräävässä asemassa oleva tavarantoimittaja neuvottelee alennetun hinnan, jos sen asiakas on valmis tilaamaan lisämääriä. Lisäostoalennusten tavoitteena ei ole sulkea kilpailijoita pois markkinoilta, eikä sillä ole tällaista vaikutusta. Lisäalennukset on otettu käyttöön vastauksena asiakkaiden pyyntöihin siitä, että niihin sovelletaan alempaa hintaa jokaisen tilatun lisämäärän osalta. Kantajan mukaan yksittäin neuvoteltujen alennusten tavoitteena oli pitää yllä riittävää tuotantokapasiteettia ja säilyttää tietty kannattavuus sen välttämiseksi, ettei tehtaita jouduta enää sulkemaan. Tällaisilla alennuksilla asiakkaita rohkaistaan hankkimaan sellaisia määriä kalsinoitua soodaa, joita ne eivät katsoneet mahdolliseksi hankkia. Tältä osin on ollut erityisen tärkeää tehdä kalsinoidusta soodasta houkutteleva suhteessa sellaisiin korvaaviin tuotteisiin nähden, kuten kaustinen sooda, lasimurska ja dolomiitti.

288 Kantaja väittää lisäksi, että sen nettohinnat eivät milloinkaan ole poikenneet taloudellisesta todellisuudesta ja että alennukset olivat täysin avoimia siinä mielessä, että asiakkaalle ilmoitettiin kirjallisesti määrä, joka antaa oikeuden alennukseen, sekä kirjaimellisesti se, miten kyseinen alennus tarkalleen lasketaan, toisin kuin tilanteessa, jota tutkittiin yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 322/81, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin vastaan komissio, 9.11.1983 antamassa tuomiossa (Kok., s. 3461, Kok. Ep. VII, s. 339). Asiakkaalle ei muodostunut painetta ostaa enemmän kantajalta, eikä sitä rohkaistu olemaan ostamatta lisämäärää kolmansilta siinä pelossa, että se menettää perusmäärää koskevan alennuksen. Lisäostoalennukset ovat siis koskeneet ainoastaan pientä osuutta eli kahdeksaa prosenttia sen kalsinoidun soodan kokonaismyynnistä.

289 Pelkästään yhtä tapausta lukuun ottamatta alennukset eivät ole liittyneet siihen, että ostaja ostaa koko tarpeensa tai tietyn prosenttimäärän tarpeestaan kantajalta. Tällaisia alennuksia on tarjottu lisämäärästä suhteessa siihen arvioituun perusmäärään, jonka asiakas ehdottaa hankkivansa kantajalta tai yhdeltä tai useammalta toissijaiselta tavarantoimittajalta ennalta määritetyissä suhteissa. Asiakkaat ovat olleet vapaita hankkimaan hetkellä minä hyvänsä haluamansa määrät toisilta tavarantoimittajilta. Tilanne on siis erilainen kuin tilanne, jonka johdosta komissio teki 18.7.1988

päätöksen 88/518/ETY [EY 82] artiklan soveltamista koskevasta menettelystä (Asia IV/30.178 Napier Brown – British Sugar) (EYVL L 284, s. 41).

290 Kantaja huomauttaa myös, että käsiteltävänä olevassa asiassa sen myöntämillä lisäostoalennuksilla ei pyritty sen asiakkaiden väliseen syrjintään eikä niillä vaikutettu asiakkaiden väliseen kilpailutilanteeseen. Kun otetaan huomioon asiakkaiden ja korvaavien tuotteiden vaihtelevuus, sen on pitänyt neuvotella kunkin asiakkaan kanssa erikseen. Sen myöntämillä lisäostoalennuksilla on joka tapauksessa ollut vain vähäinen vaikutus sen asiakkaiden kustannusten eriyttämiseen.

291 Alennusjärjestelyjä ei myöskään ole tehty toistaiseksi, toisin kuin järjestelyt, joita tutkittiin edellä 216 kohdassa mainitussa asiassa Hoffmann-La Roche vastaan komissio. Näistä järjestelyistä on näet sovittu erillisissä vuosittaisissa neuvotteluissa. Lisäksi kantaja toteaa, ettei alennusten määrä tai niiden olemassaolo riippunut siitä, että asiakas oli saavuttanut tietyn tavoitteen tai hankkinut lisämäärän aikaisemman vuoden aikana.

292 Kantaja toteaa vielä, että alennukset on myönnetty kalsinoidun soodan lisäostoista eikä asiakkaan ostaman tuoteryhmän perusteella. Se katsoo siis, ettei se ole toiminut väärin, kun se on tarjonnut asiakkailleen alennettua hintaa lisämäärien osalta.

293 Komissio kiistää kantajan esittämät väitteet.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

294 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan määräävän markkina-aseman väärinkäytön käsite on objektiivinen käsite, joka tarkoittaa määräävässä asemassa olevan yrityksen käyttäytymistä, joka on omiaan vaikuttamaan sellaisten markkinoiden rakenteeseen, joilla juuri kyseessä olevan yrityksen olemassaolon vuoksi kilpailu on jo heikentynyt, ja joka estää markkinoilla vielä olemassa olevan kilpailun säilymisen tai tämän kilpailun kehittymisen sen vuoksi, että tämä yritys käyttää muita kuin niitä keinoja, joita taloudellisten toimijoiden suoritteisiin perustuvassa tavaroiden tai palvelujen tavallisessa kilpailussa käytetään (edellä 216 kohdassa mainittu asia Hoffmann-La Roche v. komissio, tuomion 91 kohta ja asia T-210/01, General Electric v. komissio, tuomio 14.12.2005, Kok., s. II-5575, 549 kohta).

295 Vaikkei määräävän markkina-aseman olemassaolon toteaminen sinänsä merkitse minkäänlaista moitetta asianomaista yritystä kohtaan, kyseisellä yrityksellä on erityinen velvollisuus olla toiminnallaan rajoittamatta toimivaa ja vääristymätöntä kilpailua yhteismarkkinoilla, riippumatta siitä, mihin tämä asema perustuu (edellä 288 kohdassa mainittu asia Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin v. komissio, tuomion 57 kohta ja edellä 254 kohdassa mainittu asia Microsoft v. komissio, tuomion 229 kohta). Vaikkei määräävän markkina-aseman olemassaolo myöskään estä tässä asemassa olevaa yritystä suojelemasta omia kaupallisia intressejään, jos ne ovat uhattuina, ja vaikka tällä yrityksellä on oikeus kohtuuden rajoissa ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin intressiensä suojaamiseksi, tällaista käyttäytymistä ei voida kuitenkaan hyväksyä, jos sillä pyritään vahvistamaan tätä määräävää markkina-asemaa ja käyttämään sitä väärin (edellä 254 kohdassa mainittu asia United Brands ja United Brands Continental v. komissio, tuomion 189 kohta ja asia T-203/01, Michelin v. komissio, tuomio 30.9.2003, Kok., s. II-4071, 55 kohta).

296 Määräävässä asemassa olevan yrityksen myöntämien alennusten osalta vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee erityisesti, että uskollisuusalennus, joka myönnetään vastikkeeksi siitä, että asiakas sitoutuu ostamaan tuotetta yksinomaan tai lähes

yksinomaan määräävässä asemassa olevalta yritykseltä, on EY 82 artiklan vastainen. Tällaisella alennuksella pyritään nimittäin taloudellisia etuja myöntämällä estämään se, että asiakkaat ostavat tuotetta kilpailevilta tuottajilta (edellä 295 kohdassa mainittu asia Michelin v. komissio, tuomion 56 kohta; ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 ja 114/73, Suiker Unie ym. v. komissio, tuomio 16.12.1975, Kok., s. 1663, 518 kohta).

297 Alennusjärjestelmää, jolla suljetaan markkinoita, pidetään EY 82 artiklan vastaisena, jos sitä soveltaa määräävässä asemassa oleva yritys. Tästä syystä unionin tuomioistuin on katsonut, että ostotavoitteen toteutumiseen liittyvä alennus oli EY 82 artiklan vastainen (edellä 295 kohdassa mainittu asia Michelin v. komissio, tuomion 57 kohta).

298 Paljousalennusjärjestelmillä, jotka liittyvät yksinomaan määräävässä asemassa olevalta yritykseltä suoritettujen ostojen määrään, ei yleensä katsota olevan EY 82 artiklassa kiellettyä markkinat sulkevaa vaikutusta. Jos toimitetun määrän lisäys alentaa tavarantoimittajan kustannuksia, tällä on oikeus siirtää tämä alennus asiakkaalleen edullisemman hinnan muodossa. Paljousalennusten katsotaan siten heijastavan määräävässä asemassa olevan yrityksen saamia tehokkuusetuja ja suurtuotannon etuja (edellä 295 kohdassa mainittu asia Michelin v. komissio, tuomion 58 kohta).

299 Tästä seuraa, että alennusjärjestelmä, jossa alennusprosentti kasvaa ostetun määrän mukaisesti, on EY 82 artiklan vastainen vain siinä tapauksessa, että alennuksen myöntämisperusteista ja -tavasta ilmenee, että järjestelmä ei perustu mihinkään taloudellisesti perusteltuun vastasuoritukseen vaan sillä pyritään – kuten uskollisuusalennuksilla ja tavoitealennuksilla – estämään se, että asiakkaat ostaisivat tuotetta kilpailevilta tuottajilta (edellä 216 kohdassa mainittu asia Hoffmann-La Roche v. komissio, tuomion 90 kohta ja edellä 295 kohdassa mainittu asia Michelin v. komissio, tuomion 59 kohta).

300 Jotta voitaisiin ratkaista, onko paljousalennusjärjestelmä mahdollisesti väärinkäyttöä, on siis arvioitava kaikkia olosuhteita, erityisesti alennusten myöntämisperusteita ja -tapaa, ja tutkittava, pyritäänkö alennuksella etuna, joka ei perustu mihinkään sellaiseen taloudelliseen suoritukseen, jonka vuoksi se olisi perusteltu, poistamaan ostajalta mahdollisuus valita hankintalähteensä tai rajoittamaan tätä mahdollisuutta, estämään kilpailijoilta markkinoille pääsy, asettamaan kauppakumppaneille erilaisia ehtoja samankaltaisten suoritusten osalta taikka vahvistamaan määräävää markkina-asemaa vääristyneellä kilpailulla (edellä 216 kohdassa mainittu asia Hoffmann-La Roche v. komissio, tuomion 90 kohta ja edellä 295 kohdassa mainittu asia Michelin v. komissio, tuomion 60 kohta).

301 Esillä olevassa asiassa komissio on riidanalaisen päätöksen 139–141 perustelukappaleessa todennut seuraavaa:

”(139) Järjestelmän luonteen ja [kantajan] omien sisäisten asiakirjojen perusteella on selvää, että lisäostoalennusten tarkoituksena oli estää tehokas kilpailu seuraavin keinoin:

– houkuttelemalla asiakkaat hankkimaan [kantajalta] lisätonnit, jotka ne muutoin saattaisivat hankkia toiselta toimittajalta,

– tekemällä General Chemicalin kilpailuvaikutus mahdollisemman pieneksi tai olemattomaksi rajoittamalla sen asema markkinoilla hintojen, myyntimäärien ja asiakkaiden suhteen sellaiseksi, että se takaa [kantajalla] käytännössä olleen monopolin jatkumisen,

– poistamalla Brenntag markkinoilta tai vähintään tekemällä sen kilpailuvaikutus mahdollisimman pieneksi,

– tekemällä mahdollisimman pieneksi riski, että asiakkaat kääntyvät vaihtoehtoisten toimituslähteiden, kuten sisartuottajien, välittäjien tai muiden ETY:n tuottajien puoleen,

– säilyttämällä [kantajalla] käytännössä ollut monopoli ja vahvistamalla sitä [relevanteilla] markkinoilla.

(140) Koska ostomäärä, jonka jälkeen alennuksia alettiin myöntää, vaihteli huomattavasti asiakkaan mukaan, lisäostoalennusjärjestelmä ja siihen liittyvät hintaedut eivät riippuneet kustannuksista, joita [kantajalle] aiheutui toimitetuista määristä, vaan siitä, että asiakas ostaa tarvitsemansa lisämäärät [kantajalta].

(141) Tällaiset käytännöt voivat kuulua [EY] 82 artiklan soveltamisalaan myös silloin, kun ei ole sopimusvelvoitetta tai nimenomaista lauseketta, jonka mukaan asiakkaan on hankittava tarpeensa ainoastaan määräävässä asemassa olevalta yritykseltä. Jo se riittää, että tarjotun houkuttimen tavoitteena tai tuloksena on asiakkaiden sitominen määräävässä asemassa olevaan tuottajaan."

302 Komissio on lisäksi riidanalaisen päätöksen 61–82 perustelukappaleessa viitannut myös lukuisiin asiakirjoihin, jotka koskevat lisäostoalennuksia ja joiden mukaan kantaja pyrki sulkemaan kilpailijat pois markkinoilta.

303 On myös huomautettava, ettei kantaja kiistä komission riidanalaisessa päätöksessä mainitsemien asiakirjojen olemassaoloa ja sisältöä. Näistä asiakirjoista kuitenkin seuraa, että kantajan myöntämät alennukset eivät heijastaneet tehokkuusetuja ja suurtuotannon etuja. Yksinomaan ostojen määrään liittyvästä paljousalennuksesta

poiketen näillä alennuksilla pyrittiin estämään se, että asiakkaat ostavat tuotetta kilpailevilta tuottajilta.

304 Mikään niistä kantajan väitteistä, joilla pyritään osoittamaan, etteivät sen lisäostoalennukset olleet EY 82 artiklan vastaisia, ei lisäksi ole omiaan kyseenalaistamaan komission päätelmiä.

305 Kantaja väittää ensinnäkin, että sen lisäostoalennukset otettiin käyttöön asiakkaiden pyynnöstä. Tällainen väite on kuitenkin tehoton. Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä näet seuraa, että se, että määräävässä markkina-asemassa oleva yritys sitoo ostajia – vaikka näiden pyynnöstäkin – niin, että ne sitoutuvat hankkimaan tai lupaavat hankkivansa kyseiseltä yritykseltä kaikki tarvitsemansa tuotteet tai huomattavan osan niistä, on EY 82 artiklassa tarkoitettua määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä riippumatta siitä, asetetaanko kyseinen velvoite sellaisenaan vai saako sen vastineena alennuksia (edellä 216 kohdassa mainittu asia Hoffmann-Laroche v. komissio, tuomion 89 kohta).

306 Kantaja väittää toiseksi, että sen päämääränä oli pitää yllä riittävä tuotantokapasiteetti tehtaiden sulkemisen välttämiseksi. Tältä osin riittää, kun todetaan, että halu pitää yllä entiset tuotantokapasiteettinsa tai lisätä niitä ei ole sellainen objektiivinen perustelu, jonka nojalla yritys voi vapautua EY 82 artiklan soveltamisesta.

307 Kantaja väittää kolmanneksi, että sen järjestelmä on avoin toisin kuin tilanteessa, jota tutkittiin edellä 288 kohdassa mainitussa asiassa Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin vastaan komissio. On kuitenkin todettava, ettei komissio moiti kantajaa siitä, etteivät sen lisäostoalennukset olisi olleet avoimia. Oikeuskäytännön mukaan

uskollisuusalennusjärjestelmä on EY 82 artiklan vastainen, olipa se avoin tai ei (edellä 295 kohdassa mainittu asia Michelin v. komissio, tuomion 111 kohta).

308 Kantaja väittää neljänneksi, että sen lisäostoalennukset koskivat vain kahdeksaa prosenttia sen kalsinoidun soodan kokonaismyynnistä. Tältä osin on kuitenkin huomautettava, että estävät vaikutukset, joihin edellä 295 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä viitataan, eivät välttämättä koske väärinkäyttöä merkitsevän menettelytavan todellisia vaikutuksia. EY 82 artiklan rikkomisen toteen näyttämiseksi riittää, että osoitetaan, että yrityksen määräävän aseman väärinkäytöllä pyritään rajoittamaan kilpailua tai, toisin sanoen, että menettelytapa on omiaan vaikuttamaan tai se voi vaikuttaa sillä tavoin (edellä 295 kohdassa mainittu asia Michelin v. komissio, tuomion 239 kohta). On vielä todettava, että kahdeksaa prosenttia kantajan kalsinoidun soodan kokonaismyynnistä ei missään tapauksessa voida pitää vähäpätöisenä määränä kyseisestä myynnistä.

309 Kantaja väittää viidenneksi, etteivät sen lisäostoalennukset olleet syrjiviä. Myös tällainen väite on hylättävä. Yhtäältä näet komissio ei moiti kantajaa siitä, että sen lisäostoalennukset ovat syrjiviä, ja vaikka toisaalta mainitut alennukset eivät olisikaan syrjiviä, kantaja ei kiistä kuitenkaan niiden komission riidanalaisessa päätöksessä mainitsemien asiakirjojen olemassaoloa ja sisältöä, joista ilmenee, että kyseiset alennukset eivät perustu mihinkään taloudellisesti perusteltuun vastasuoritukseen ja niillä pyritään estämään se, että asiakkaat ostaisivat tuotetta kilpailevilta tuottajilta. Tällaiset alennukset, joilla on markkinat sulkeva vaikutus, ovat EY 82 artiklan vastaisia, jos niitä soveltaa määräävässä asemassa oleva yritys (ks. edellä 297 kohta).

310 Kantaja väittää kuudenneksi, että sen alennusjärjestelyjä ei tehty toistaiseksi. Vaikka oletetaan, että kyseiset järjestelyt tehtiin lyhyeksi ajaksi, tämän perusteella ei kuitenkaan voida todeta, ettei näillä järjestelyillä suljettu pois kilpailua.

311 Johtopäätöksenä on todettava, ettei kantaja ole osoittanut, että komissio teki virheen päätellessään, että kantajan soveltaman alennusjärjestelmän tarkoituksena oli sulkea pois toimiva kilpailu.

312 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että viidennen kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

Toinen osa, joka koskee yksinostolausekkeita ja kilpailijoilta ostettavien määrien rajoittamista

– Asianosaisten lausumat

313 Kantaja kiistää sen, että sen hintajärjestelyt merkitsisivät samaa kuin yksinoikeuslauseke. Sen mukaan komissio väittää lähes, että se, että määräävässä asemassa oleva tavarantoimittaja pyrkii saamaan kaikki tai olennaisen osan asiakkaan tilauksista tai toimittamaan kaiken tai osan tämän tarpeista, merkitsee väärinkäyttöä. Tällainen väite tarkoittaisi kuitenkin sitä, että kantajalla ei olisi ollut sen markkinaosuuden perusteella oikeutta kilpailla markkinoilla tilauksia saadakseen. Tähän suuntaan menevää oikeuskäytäntöä ei kuitenkaan ole olemassa, ja kyseinen väite on ristiriidassa ”kilpailusääntöjen filosofian” kanssa.

314 Komissio kiistää kantajan esittämät väitteet.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

315 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan määräävässä markkina-asemassa oleva yritys syyllistyy EY 82 artiklassa tarkoitettuun määräävän aseman väärinkäyttöön, kun se sitoo ostajia – vaikka näiden omasta pyynnöstä – niin, että nämä sitoutuvat hankkimaan tai lupaavat hankkia yksinomaan siltä koko tarvitsemansa määrän tai huomattavan osan siitä riippumatta siitä, asetetaanko kyseinen velvoite sellaisenaan vai annetaanko sen vastineena alennuksia. Tilanne on sama silloin, kun kyseinen yritys soveltaa joko ostajien kanssa tekemiensä sopimusten nojalla tai yksipuolisesti uskollisuusalennusjärjestelmää eli sellaisten hyvitysten järjestelmää, joiden myöntäminen edellyttää sitä, että asiakas – siitä riippumatta, onko sen ostojen määrä suuri vai pieni – hankkii koko tarvitsemansa määrän tai huomattavan osan siitä kyseiseltä määräävässä asemassa olevalta yritykseltä, vaikkei ostajaa sidotakaan mainittuun yritykseen muodollisella velvoitteella (edellä 216 kohdassa mainittu asia Hoffmann-La Roche v. komissio, tuomion 89 kohta). Tällaiset yksinostositoumukset ovat nimittäin yhteensoveltumattomia sen tavoitteen kanssa, että kilpailun yhteismarkkinoilla tulisi olla vääristymätöntä, riippumatta siitä, saadaanko sitoumusten vastineena alennuksia tai uskollisuusalennuksia, joiden tarkoituksena on kannustaa ostajaa hankkimaan tarvitsemansa määrä yksinomaisesti kyseiseltä määräävässä asemassa olevalta yritykseltä, koska nämä sitoumukset eivät perustu mainitun haitan tai edun perustelluksi tekevään taloudelliseen suoritukseen, vaan niiden tarkoituksena on poistaa ostajalta mahdollisuus valita hankintalähteensä tai rajoittaa tätä mahdollisuutta sekä estää toisten tuottajien markkinoille pääsy (edellä 216 kohdassa mainittu asia Hoffmann-La Roche v. komissio, tuomion 90 kohta).

316 Esillä olevassa asiassa komissio on todennut riidanalaisessa päätöksessä yksinostolausekkeista etenkin seuraavaa:

”(144) [Kantajan] toimitussopimusten sisältämien ostomääriä koskevien määräysten mahdollisia kilpailunvastaisia vaikutuksia on arvioitava General Chemicalia ja Brenntagia koskevan [kantajan] politiikan perusteella. [Kantajan] toimitiloista löydetyt asiakirjat osoittavat, että [kantaja] piti huolta siitä, ettei se poistanut kaikkia kilpailijoita kokonaan. Oli [kantajan] etujen mukaista varmistaa, että vähintään General Chemical säilyi Yhdistyneen kuningaskunnan markkinoilla – sen hintojen ja myyntimäärien pysyessä tiukasti määritellyissä rajoissa – muodostaen siten useimpien suurten asiakkaiden toivoman toissijaisen toimittajan olematta kuitenkaan todellinen kilpailu-uhka [kantajan] lähes monopoliasemalle.

(145) Selvittämällä kunkin suuren asiakkaan kokonaistarpeen [kantaja] pystyi muokkaamaan lisäostoalennusjärjestelmänsä sellaiseksi, että sen avulla oli mahdollista poistaa kilpailijat tai tehdä niiden asemasta mahdollisimman merkityksetön. Useissa tapauksissa asiakkaalta saatiin vakuutus, että se vähentää ostojaan kilpailijoilta tai rajoittaa ne tiettyyn määrään. Beatson Clarken tapauksessa määrättiin selvästi, että asiakkaan on hankittava koko tarpeensa [kantajalta].

(146) Tällaiset järjestelyt rajoittavat huomattavasti asiakkaan sopimukseen perustuvaa vapautta, estävät kilpailijoiden markkinoille tulon ja merkitsevät käytännössä samaa kuin yksinoikeuslauseke.

(147) Suurten asiakkaiden kanssa tehdyt sopimukset merkitsivät sitä, että ne olivat sidottuja [kantajaan] lähes koko tarpeensa osalta (ja vähintään yhdessä tapauksessa koko tarpeensa osalta) ja että muiden toimittajien kilpailuvaikutus tehtiin mahdollisimman pieneksi."

317 Komissio on riidanalaisen päätöksen 83–114 perustelukappaleessa vedonnut lukuisiin asiakirjoihin, jotka koskevat Pilkington-, Rockware-, CWS-, Redfearn- ja Beatson Clarke -nimisiä yhtiöitä.

318 On kuitenkin todettava kyseisten asiakirjojen osoittavan, että kantaja halusi rajoittaa asiakkaidensa kilpailijoilta ostamia määriä.

319 Beatson Clarken osalta komissio vetoaa näet suoriin todisteisiin, joiden perusteella voidaan osoittaa, että kyseinen yhtiö oli tehnyt kantajan kanssa toimivan kilpailun poistamiseksi sopimuksen, jonka nojalla se oli velvollinen hankkimaan joka vuonna koko tarpeensa kantajalta.

320 Kantaja ei kanteessa kiistä tämän sopimuksen olemassaoloa. Se myöntää itse, että "tällainen määräys, sellaisena kuin se on ilmaistu sen kirjeissä, saatettaisiin luonnehtia uskollisuusalennukseksi". Sen mukaan Beatson Clarken kanssa tehdyn sopimuksen tarkoituksena oli tukea kannattamatonta vientiä. Tällaisella väitteellä ei kuitenkaan voida kyseenalaistaa sitä komission toteamusta, jonka mukaan kyseessä oli yksinostositoumus.

321 Komissio on samoin Redfearnin osalta todennut muun muassa, että "vuotta 1987 koskevan järjestelyn mukaan Redfearn ostaisi [kantajalta] vähintään 45 000 tonnia

odotetusta 47 500 tonnin kokonaiskulutuksestaan (eli noin 95 prosenttia tarpeestaan)" ja että "houkuttimena lisätonnien ostamiseen [kantajalta] tarjottiin 10 [Englannin punnan (GBP)] alennusta". Kantaja ei kuitenkaan kiistä sitä, etteikö Redfearn olisi antanut kyseistä sitoumusta, jonka mukaan se hankkisi huomattavan osan tarpeestaan yksinomaan kantajalta.

322 Tarvitsematta tutkia kaikkia niitä asiakirjoja, joihin komissio on riidanalaisessa päätöksessä nojautunut, on siis pääteltävä komission katsoneen perustellusti, että kantaja oli tehnyt EY 82 artiklan vastaisia ostosopimuksia.

323 Viidennen kanneperusteen toinen osa on näin ollen hylättävä.

Kolmas osa, joka koskee taloudellisia houkuttimia

– Asianosaisten lausumat

324 Kantaja väittää, että muita taloudellisia houkuttimia tarjotaan yleensä asiakkaan pyynnöstä, jotta tämä voi kehittää muussa tapauksessa kannattamatonta vientiään, säilyttää sillä olevan markkinaosuutensa tai kattaa edullisista maahantuoduista tavaroista aiheutuvat kustannukset. Tällaisten järjestelyjen tarkoituksena ei ole asiakkaiden sitominen eikä niillä ole tällaista vaikutusta.

325 Komissio kiistää kantajan esittämät väitteet.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

326 Komissio toteaa riidanalaisen päätöksen 148–150 perustelukappaleessa seuraavaa:

”(148) Toiminnassaan Beatson Clarken kanssa [kantaja] antoi myös ymmärtää, että lisäostoalennuksen lisäksi myönnettävän ’tukipaketin’ saamisen ehtona oli se, että yritys lupaa ostaa koko tarpeensa [kantajalta]; tämä ehto vahvistettiin myöhemmin kirjallisesti. Tämän erityisen houkuttimen tavoitteena ja vaikutuksena oli [kantajan] aseman vahvistaminen asiakkaan toimittajana ja kilpailun estäminen.

(149) Kaikkien edellä 139–147 kappaleessa kuvailtujen toimenpiteiden tarkoituksena oli poistaa muiden kalsinoidun soodan tuottajien tai toimittajien mahdollisuudet kilpailla [kantajan] kanssa tai rajoittaa niitä. Toimenpiteitä tarkasteltaessa on otettava huomioon [kantajan] selvästi ilmaistu strategia hankkia käytännössä (mutta ei sataprosenttisesti) monopoli Yhdistyneen kuningaskunnan markkinoilla. Siten ne vahvistivat [kantajan] määräävää asemaa tavalla, joka on ristiriidassa [EY] 82 artiklan sisältämän kilpailun käsitteen kanssa.

(150) Alennukset eivät ole yhteydessä mahdollisiin kustannuseroihin, jotka perustuvat toimitettuihin määriin, vaan niiden tarkoituksena oli varmistaa, että

asiakas ostaa koko tarpeensa tai suurimman osan tarpeestaan [kantajalta]. Siten lisäostoalennusjärjestelmä vaihteli huomattavasti asiakkaasta toiseen sen osalta, mistä myyntimäärästä alennusjärjestelmää alettiin soveltaa. Lisäksi eroja oli alennuksen suuruudessa tonnilta vaihdellen 6 punnasta tonnilta 30 puntaan tai yli sen."

327 Tältä osin on huomautettava, että kantaja ei kiistä sitä, etteikö sen asiakkaille olisi tarjottu taloudellisia houkuttimia.

328 Kuten edellä 305 kohdassa on todettu, sillä, että asiakkaalle tarjotaan taloudellisia houkuttimia sen pyynnöstä, sillä, että näillä toimenpiteillä pyritään tukemaan asiakasta tuonnissa, säilyttämään sillä oleva markkinaosuus tai kattamaan edullisista maahantuoduista tavaroista aiheutuvat kustannukset, sekä sillä, että tällaiset toimenpiteet ovat avoimia, ei ole merkitystä arvioitaessa niiden lainmukaisuutta EY 82 artiklan kannalta. Väitettä, jonka mukaan järjestelyjen tarkoituksena ei ole sitoa asiakkaita eikä sillä ole tällaista vaikutusta, ei voida hyväksyä, koska etenkin riidanalaisen päätöksen edellä mainituista perustelukappaleista ilmenee, että kantaja oli tarkentanut ainakin yhden asiakkaan osalta, että tukitoimenpiteet, jotka myönnettiin lisäostoalennuksen lisäksi, edellyttivät sitä, että asiakas sitoutui ostamaan koko tarpeensa kantajalta. Lisäostoalennusten tavoin mainituilla järjestelyillä, ainakin eräillä niistä, pyrittiin siis estämään se, että asiakkaat ostavat tuotetta kilpailevilta tuottajilta.

329 Viidennen kanneperusteen kolmas osa on siis hylättävä, ja viides kanneperuste on näin ollen hylättävä kokonaisuudessaan.

Kuudes kanneperuste, joka koskee sitä, ettei jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ole vaikutettu

Asianosaisten lausumat

330 Kantajan mukaan se, että komissiolla on ollut vaikeuksia osoittaessaan sitä, että jäsenvaltioiden väliseen kauppaan on vaikutettu, ilmenee sen tästä kysymyksestä tekemästä lyhyestä ja ristiriitaisesta arvioinnista. Se väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jo arvostellut kyseistä arviointia edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa annetun tuomion 63 kohdassa. Komissio ei myöskään ole toistanut riidanalaisessa päätöksessä yhtä väitetiedoksiannossa esitettyä tärkeää seikkaa eli sitä, että kantajan hinnanvahvistuspolitiikalla oli vaikutusta yhteisön sisäiseen kauppaan.

331 Samalla tavalla komissio ei kantajan mukaan selitä riidanalaisen päätöksen 152 perustelukappaleessa mainittua tilannetta ”kansallisten markkinoiden täydellinen er[istäminen] toisistaan yhteisössä” eikä se totea, mikä yhteys mainitulla eristämisellä on väitetyn väärinkäytön kanssa. Sen jälkeen, kun komissio on päätöksen 91/300 tekemisajankohtana katsonut, että markkinoiden eristäminen johtui kantajan ja Solvayn välisistä yhdenmukaistetuista menettelytavoista, se ei näet ole maininnut kyseistä ”täydellistä er[istämistä]” koskevaa väitettään enää riidanalaisessa päätöksessä. Kantaja huomauttaa lisäksi, että komissio ei kumoa sen markkinoiden eristämisestä esittämää selitystä, joka perustuu yksityiskohtaiseen taloudelliseen arviointiin, jota ei ole riitautettu. Kantajan mukaan esitetty selitys saa vahvistuksen komission omista päätelmistä polkumyyntimenettelyissä.

332 Lisäksi kantaja toteaa, että se komission väite, jonka mukaan kantaja halusi, että General Chemical pysyy relevanteilla markkinoilla, on ”epäjohdonmukainen” ”eikä sitä ole tuettu” todisteilla. Komissio ei näet ole esittänyt kyseisen väitteensä tueksi

taloudellista arviointia. Väite on lisäksi kumottu päätelmillä, jotka komissio itse on tehnyt [EY 81 artiklan 1 kohdan] soveltamista koskevasta menettelystä (IV/33.016 – ANSAC) 19.12.1990 tehdyssä päätöksessä 91/301/ETY (EYVL 1991, L 152, s. 54; jäljempänä ANSAC-päätös). Komissio ei pyri myöskään tukemaan väitettään, jonka mukaan on niin, että jos General Chemicalia ei olisi ollut, kuluttajia olisi voitu rohkaista etsimään muita, mahdollisesti edullisempia toimituslähteitä Länsi-Euroopan mantereelta. Kantaja viittaa tältä osin väliaikaisesta polkumyyntitullista Amerikan yhdysvalloista peräisin olevan dinatriumkarbonaatin tuonnissa 10.4.1995 annettuun komission asetukseen (EY) N:o 823/95 (EYVL L 83, s. 8), jonka mukaan ainakin kolmen ja puolen vuoden ajan sen jälkeen, kun väitetysti väärinkäyttöä merkitsevät menettelytavat lopetettiin, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Manner-Euroopan välisessä kaupassa ei ollut käytännössä havaittavissa mitään muutosta.

333 Komissio kiistää kantajan esittämät väitteet.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

334 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 81 ja EY 82 artiklassa mainitun, vaikutuksia jäsenvaltioiden väliseen kauppaan koskevan edellytyksen tulkinnan ja soveltamisen tulee perustua tämän edellytyksen tarkoitukseen eli yhteisön oikeuden ja jäsenvaltioiden oikeuden soveltamisalan keskinäiseen rajaamiseen kilpailuoikeuden alalla. Yhteisön oikeus käsittää näin ollen kaikki yhteistoimintajärjestelyt ja menettelyt, jotka voivat vaarantaa jäsenvaltioiden välisen vapaan kaupan siten, että jäsenvaltioiden välisten yhtenäismarkkinatavoitteiden toteutumista haitataan, erityisesti eristämällä kansalliset markkinat taikka muuttamalla yhtenäismarkkinoiden kilpailurakennetta

(asia 22/78, Hugin v. komissio, tuomio 31.5.1979, Kok., s. 1869, 17 kohta ja asia C-407/04 P, Dalmine v. komissio, tuomio 25.1.2007, Kok., s. I-829, 89 kohta).

335 Jotta päätös, sopimus tai menettelytapa on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, on oltava nähtävissä riittävän todennäköisesti ja kaikkien asiaan vaikuttavien oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella, että niillä voi tosiasiallisesti tai mahdollisesti olla suoraa tai välillistä vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan tavalla, joka voisi haitata jäsenvaltioiden välisten yhtenäismarkkinoiden toteuttamista. Tämän lisäksi vaaditaan, ettei tämä vaikutus ole vähäistä (asia C-306/96, Javico, tuomio 28.4.1998, Kok., s. I-1983, 16 kohta; yhdistetyt asiat C-215/96 ja C-216/96, Bagnasco ym., tuomio 21.1.1999, Kok., s. I-135, 47 kohta ja edellä 334 kohdassa mainittu asia Dalmine v. komissio, tuomion 90 kohta). Kuten edellä 308 kohdassa on huomautettu, kahdeksaa prosenttia kantajan kalsinoidun soodan kokonaismyynnistä ei voida pitää vähäpätöisena määränä kyseisestä myynnistä.

336 Esillä olevassa asiassa on huomautettava komission katsoneen oikeudellisesti riittävällä tavalla, että menettelytavat, joista kantajaa on moitittu, olivat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

337 Yhtäältä näet lisäostoalennuksilla on kilpailua estävä vaikutus siltä osin kuin uskollisuusalennuksella, joka myönnetään vastikkeeksi siitä, että asiakas sitoutuu ostamaan tuotetta yksinomaan tai lähes yksinomaan määräävässä asemassa olevalta yritykseltä, pyritään taloudellisia etuja myöntämällä estämään se, että asiakkaat ostavat tuotetta kilpailevilta tuottajilta (edellä 295 kohdassa mainittu asia Michelin v. komissio, tuomion 56 kohta; ks. vastaavasti myös edellä 296 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Suiker Unie ym. v. komissio, tuomion 518 kohta. Kun kantaja esti kilpailijoiden pääsyn markkinoille, sen toiminta oli omiaan vaikuttamaan kauppavirtoihin ja kilpailuun

yhteismarkkinoilla (ks. vastaavasti edellä 288 kohdassa mainittu asia Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin v. komissio, tuomion 103 kohta).

338 Komissio vetoaa toisaalta kantajan strategia-asiakirjaan, joka on päivätty 28.6.1985 ja jonka mukaan kantaja pyrki estämään tai lopettamaan raskaan soodan tuonnin Yhdistyneeseen kuningaskuntaan kokonaisuudessaan lukuun ottamatta General Chemicalia [entinen Allied] (riidanalaisen päätöksen 66–70 perustelukappale). Kyseisessä kantajan muistiossa, jota lainataan riidanalaisen päätöksen 70 perustelukappaleessa, todetaan näet seuraavaa:

”Strategiana on edelleen tarjota kilpailukykyiset, rahdin sisältävät hinnat kaikille asiakkaille [kantajan] perusmyyntimäärän saavuttamiseksi ja tarjota lisäostoalennuksia, jotka nousevat 15 puntaan/tonni, lisämyynnin saamiseksi Alliedilta. Tavoitteena on pitää Alliedin osuus alle 30 kilotonnissa/vuosi. Tavoitteemme ei ole pakottaa Alliedia poistumaan markkinoilta, koska tämä pakottaisi lasiteollisuuden etsimään toimituslähteitä joko Länsi-Euroopan mantereelta tai Itä-Euroopasta.”

339 Kantaja ei kirjelmissään kiistä tämän strategiamuistion olemassaoloa eikä sen sisältöä. Kantaja myöntää siis itse, että sen menettelytavat ovat ainakin potentiaalisesti johtaneet erilaisiin kauppavirtoihin kuin ne, jotka olisivat seuranneet kilpailulle avoimista markkinoista. Tältä osin on täsmennettävä, että edellä 335 kohdassa tarkoitettu edellytys, jonka mukaan vaikutus jäsenvaltioiden kauppavirtoihin ei saa olla vähäistä, on joka tapauksessa täyttynyt esillä olevassa asiassa.

340 Millään kantajan väitteellä ei voida kyseenalaistaa päätelmää, jonka mukaan menettelytavat, joista sitä on moitittu, olivat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

341 Ensinnäkin kantaja väittää, että edellä 16 kohdassa mainitussa ICI II -tapauksessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin arvosteli komission arviointia jäsenvaltioiden väliseen kauppaan vaikuttamisesta. Kyseisen tuomion 63 kohdasta ilmenee kuitenkin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esiin tuoma epäselvyys koski yksinomaan sitä, että sen sijaan että komissio olisi todennut, että kantajan toteuttamat toimenpiteet ovat omiaan vaikuttamaan valtioiden väliseen kauppaan, se oli todennut, että ne vaikuttavat kyseiseen kauppaan. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei myöskään ole kyseenalaistanut sitä, että kyseisessä asiassa kantajan täytäntöön panemat toimet olivat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

342 Kantaja väittää toiseksi, että komissio ei ole riidanalaisessa päätöksessä tuonut esiin sitä tärkeää seikkaa, joka oli mainittu väitetiedoksiannossa, eli sitä, että sen hinnanvahvistuspolitiikalla oli vaikutusta yhteisön sisäiseen kauppaan. On kuitenkin todettava tältä osin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valvonta ei koske sellaista väitetiedoksiannon osaa, jota ei ole toistettu riidanalaisessa päätöksessä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on ainoastaan tutkittava, onko riidanalainen päätös kauppaan kohdistuvaa vaikutusta koskevalta osaltaan EY 82 artiklan mukainen, sellaisena kuin sitä on tulkittu oikeuskäytännössä.

343 Kantaja moittii komissiota kolmanneksi siitä, ettei tämä ole selittänyt tilannetta ”kansallisten markkinoiden täydellinen [eristäminen] toisistaan yhteisössä” eikä kyseisen eristämisen ja väitetyn väärinkäytön välistä yhteyttä. Sen mukaan päätös 91/300 perustui komission toteamukseen markkinoiden eristämisesta, joka on seurausta kantajan ja Solvayn välisistä yhdenmukaisista menettelytavoista, joita käsitellään päätöksessä 91/297, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on myöhemmin kumonnut. Riippumatta siitä, oliko komissio velvollinen toteamaan riidanalaisessa päätöksessä markkinoiden eristämisen syyt, on kuitenkin huomautettava, että yhtäältä kantaja ei kiistä sitä, että markkinat oli eristetty, ja että toisaalta riidanalaisessa päätöksessä esitettyjen seikkojen perusteella on perusteltua katsoa, että kantajan soveltamat lisäostoalennukset olivat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan kilpailua estämällä.

344 Kantaja kiistää neljänneksi komission väitteen, jonka mukaan se halusi, että General Chemical pysyy relevanteilla markkinoilla. Se vetoaa tältä osin ANSAC-päätökseen, joka tehtiin samana päivänä kuin päätös 91/300. Kantaja ei kuitenkaan osoita, että ANSAC-päätös on ristiriidassa päätöksen 91/300 kanssa. Kantajan kanteessa mainitsema ANSAC-päätöksen kohta on osa ANSAC:n vaatimuksia, eikä se kuulu komission arvioinnin piiriin; komissio ei ole myöskään hyväksynyt kyseisiä vaatimuksia.

345 Kantaja vetoaa viidenneksi asetukseen N:o 823/95, jonka 45 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Vuoden 1990 ja tutkimusajanjakson välisenä aikana yhteisön alueella tuotetun kalsinoidun soodan kauppa jäsenvaltioiden välillä lisääntyi ainoastaan hyvin vähän. Yhteisön eri toimijoiden keskinäinen asema kansallisilla markkinoilla tuskin muuttui. Erityisesti Yhdistyneen kuningaskunnan ja Manner-Euroopan välisessä kaupassa ei ollut käytännössä havaittavissa mitään muutosta.”

346 Pelkästään sen perusteella, että Yhdistyneen kuningaskunnan ja Manner-Euroopan välisessä kaupassa ei ole tapahtunut muutoksia sen jälkeen, kun rikkomisten on katsottu loppuneen, ei voida kuitenkaan katsoa, että menettelytavat, joista kantajaa on moitittu, eivät olleet omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

347 Edellä olevasta seuraa, että kuudes kanneperuste on hylättävä ja näin ollen on hylättävä ne vaatimukset, jotka koskevat riidanalaisen päätöksen kumoamista.

2. Vaatimukset, jotka koskevat sakon poistamista tai sakon määrän alentamista

348 Kantaja huomauttaa alustavasti, että sen vaatimuksia, jotka koskevat sakon poistamista tai sakon määrän alentamista, ei pidä tulkita siten, että niillä myönnettäisiin EY 82 artiklan rikkominen, ja että niihin vedotaan toissijaisesti.

349 Kantaja esittää sakon poistamista tai sakon määrän alentamista koskevien vaatimustensa tueksi neljä kanneperustetta. Ne perustuvat ensinnäkin ajan kulumiseen, toiseksi rikkomisen vakavuuden virheelliseen arviointiin, kolmanneksi rikkomisen keston virheelliseen arviointiin ja neljänneksi lieventävien olosuhteiden olemassaoloon.

Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee ajan kulumista

Asianosaisten lausumat

350 Kantaja väittää, että vaikka komissiolla oli toimivalta määrätä sille sakko, unionin yleisen tuomioistuimen olisi esillä olevassa asiassa poistettava sakko täyttä harkintavaltaansa käyttäen.

351 Kantaja vetoaa aluksi päätöksen 91/300 tekemisen ja riidanalaisen päätöksen tekemisen välillä kuluneeseen aikaan.

352 Kantaja huomauttaa tämän jälkeen, ettei komissio ole ”artikuloinut” asianmukaisesti sakkoa koskevia perusteluja eikä se ole ottanut huomioon merkityksellisissä olosuhteissa päätöksen 91/300 tekemisen jälkeen tapahtuneita muutoksia. Kantajan mielestä ei ole selvää, että komission jäsenten kollegio oli tietoinen näistä muutoksista kokouksessaan, jonka kuluessa riidanalainen päätös väitetysti tehtiin.

353 Komissio kiistää kantajan esittämät väitteet.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

354 Niiden väitteiden tutkinnasta, jotka kantaja on esittänyt riidanalaisen päätöksen kumoamista kokonaisuudessaan koskevien vaatimusten tueksi ensimmäisen ja toisen kanneperusteen yhteydessä, ilmenee, että komissio on tehnyt riidanalaisen päätöksen asetusta N:o 2988/74 ja käsittelyaikojen kohtuullisuuden periaatetta noudattaen. Komissiota ei näin ollen voida moittia siitä, että se on viivytellyt riidanalaisen päätöksen tekemistä. Oikeuskäytännöstä seuraa lisäksi, että kun komissio määrittää sakkojen suuruutta yhteisön kilpailuoikeuden rikkomisen vuoksi, sen on otettava huomioon paitsi rikkomisen vakavuus ja asian erityisolosuhteet myös se asiayhteys, johon kyseinen rikkominen sijoittuu, ja huolehdittava siitä, että sen toiminnalla on ehkäisevä vaikutus erityisesti, kun on kyse rikkomisista, jotka ovat erityisen haitallisia yhteisön tavoitteiden toteuttamisen kannalta (yhdistetyt asiat 100/80–103/80, Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomio 7.6.1983, Kok., s. 1825, Kok. Ep. VII,

s. 133, 106 kohta ja asia T-279/02, Degussa v. komissio, tuomio 5.4.2006, Kok., s. II-897, 272 kohta).

355 Kantajalle määrättyä sakkoa ei siis ole kumottava sen ajan perusteella, joka on kulunut päätöksen 91/300 tekemisen ja riidanalaisen päätöksen tekemisen välillä.

356 Ensimmäinen kanneperuste on siis hylättävä.

Toinen kanneperuste, joka koskee rikkomisen vakavuuden virheellistä arvioimista

Asianosaisten lausumat

357 Kantaja väittää, että päätöksessä 91/300 määrätyn sakon määrä on selvästikin kohtuuton. Tämän lisäksi komissio tai yhteisön tuomioistuimet eivät ole tehneet aikaisemmin ”merkityksellistä päätöstä” mistään sen hinnanvahvistusjärjestelmää vastaavasta järjestelmästä. Komissio on siis tehnyt periaatteellisen virheen, kun se on vuonna 1990 katsonut, että väitetty rikkominen oli ”erityisen vakava”. Kantaja väittää myös, että komission olisi sakon määrän määrittämiseksi pitänyt ottaa vuonna 1990 huomioon myös EY 81 artiklan väitetyn rikkomisen vuoksi määrätty sakko. Kantajan mukaan komissio on käsitellyt rikkomisia täysin erillisinä, vaikka kilpailuun ja kaupankäyntiin yhteisössä kohdistuvat vaikutukset ovat olleet päällekkäisiä, mikä on johtanut kahteen kertaan määrättyihin kohtuuttomiin sakkoihin.

358 Komissio ei viittaa myöskään riidanalaisessa päätöksessä asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa annettuihin suuntaviivoihin (EYVL 1998, C 9, s. 3; jäljempänä sakkojen laskennasta annetut suuntaviivat). Riidanalaisessa päätöksessä on kuitenkin toteamuksia, jotka ovat ristiriidassa sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen kanssa, etenkin siltä osin kuin on kyse siitä, että vain samanlaatuisia toistettuja rikkomisia on pidettävä raskauttavina olosuhteina.

359 Komissio ei ole myöskään ottanut riidanalaisessa päätöksessä huomioon sitä, että sen ei päätöksen 91/300 tekemisen jälkeisen ajanjakson aikana ole todettu syyllistyneen mihinkään rikkomisiin EY 81 ja EY 82 artiklan perusteella.

360 Kantaja väittää lopuksi, että se on käyttänyt 171 729,93 GBP antaakseen vakuudet päätöksessä 91/300 määrätyn sakon osalta ja 120 200 GBP päätöksessä 91/297 määrätyn sakon osalta ja että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kumonnut nämä kaksi päätöstä. Kantajan mielestä komission olisi pitänyt ottaa huomioon nämä summat vahvistaessaan sakon määrän esillä olevassa asiassa. Kantaja väittää lisäksi, että sille on aiheutunut sisäisiä hukkakustannuksia niistä toimista, joihin se on ryhtynyt osoittaakseen, että päätös 91/300 oli lainvastainen, ja komission tekemän tarpeettoman ja vailla kohdetta olevan valituksen vuoksi. Sakon määrää on joka tapauksessa alennettava edellä 115 kohdassa mainitussa asiassa Baustahlgewebe vastaan komissio annetun tuomion mukaisesti, koska tutkinnan aloittamisen vuoden 1989 huhtikuussa ja riidanalaisen päätöksen tekemisen välillä on kulunut kohtuuttomasti aikaa.

361 Komissio huomauttaa puolestaan, että viittaus päätökseen 91/297 on ”sopimaton”, koska kyseinen päätös on kumottu eikä se ole tehnyt tältä osin uutta päätöstä. Vaikka lisäksi päätöksessä 91/300 määrätty sakko vastasi tiettyä prosenttimäärää kantajalle kalsinoidusta soodasta nimenomaisen tilikauden aikana kertyneestä liikevaihdosta, tällä ei ole merkitystä, koska sakko on määrätty seuraamukseksi rikkomisesta, johon on syyllistytty usean vuoden ajan. Komissio huomauttaa, että asetuksessa N:o 17

tarkoitettu liikevaihto on koko maailmasta kertyvä liikevaihto kaikista tuotteista ja että kymmenen miljoonaa ecua oli hyvin pieni määrä kantajan kokonaisliikevaihdosta.

362 Komissio huomauttaa lisäksi siitä kantajan väitteestä, jonka mukaan se ei ole noudattanut sakkojen laskennasta annettuja suuntaviivoja, että kantaja ei väitä, että sen olisi pitänyt soveltaa kyseisiä suuntaviivoja. Komissio täsmentää tältä osin, että jos se olisi soveltanut sakkojen laskennasta annetuissa suuntaviivoissa tarkoitettuja sakkojen viitteellisiä määriä, ne olisivat merkinneet suurempaa sakkoa yhtä vakavasta rikkomisesta kuin se, johon kantaja oli syyllistynyt. Riidanalaisen päätöksen ja sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen välillä ei joka tapauksessa ole mitään ristiriitaa. On näet selvää, että sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen 2 kohtaan sisältyvä luettelo on ”esitetty ainoastaan esimerkkinä”.

363 Sillä, ettei kantajaa voida moittia mistään rikkomisesta vuoden 1990 jälkeen, ei voi olla merkitystä määritettäessä sakon määrää ennen kyseistä päivämäärää tapahtuneesta rikkomisesta. Samoin päätöksen 91/300 tekemisen jälkeen aiheutuneita kuluja vakuuksien antamisesta ei voida ottaa huomioon määritettäessä sakon määrää riidanalaisessa päätöksessä.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

364 Kantaja arvostelee ensinnäkin komission arviointia sille päätöksessä 91/300 määrätyn sakon määrän osalta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin kumonnut mainitun päätöksen ja nyt käsiteltävänä oleva oikeudenkäyntiasia koskee

yksinomaan riidanalaisen päätöksen kumoamista koskevaa vaatimusta ja toissijaisesti riidanalaisessa päätöksessä määrätyn sakon kumoamista tai sen määrän alentamista koskevaa vaatimusta, joten muun muassa edellä 357 kohdassa mainitut kantajan väitteet, jotka koskevat päätöksessä 91/300 määrättyä sakkoa, on jätettävä tutkimatta.

365 Toiseksi on huomautettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että vaikka komissiolla on harkintavaltaa kunkin sakon määrän vahvistamisessa eikä sen tarvitse soveltaa tarkkaa matemaattista kaavaa, unionin yleisellä tuomioistuimella on kuitenkin asetuksen N:o 17 17 artiklan mukaan EY 229 artiklassa tarkoitettu täysi harkintavalta tutkiessaan kanteet päätöksistä, joilla komissio on määrännyt sakon, joten se voi poistaa määrätyn sakon taikka alentaa tai korottaa sitä (yhdistetyt asiat T-236/01, T-239/01, T-244/01–T-246/01, T-251/01 ja T-252/01, Tokai Carbon ym. v. komissio, tuomio 29.4.2004, Kok., s. II-1181, 165 kohta ja yhdistetyt asiat FNCBV ym. v. komissio, tuomio 13.12.2006, Kok., s. II-4987, 358 kohta).

366 Sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen soveltamisesta on huomautettava, että koska päätös 91/300 kumottiin menettelyvirheen johdosta, komissiolla oli oikeus tehdä uusi päätös aloittamatta uutta hallinnollista menettelyä.

367 Koska riidanalaisen päätöksen sisältö on lähes sama kuin päätöksen 91/300 ja koska molemmat päätökset perustuvat samoihin perusteisiin, riidanalaiseen päätökseen sovelletaan sakon määrän vahvistamisen osalta päätöksen 91/300 tekoajankohtana voimassa olleita sääntöjä.

368 Komissio on nimittäin aloittanut menettelyn uudelleen siitä vaiheesta, jossa menettelyvirhe tapahtui, ja se on tehnyt uuden päätöksen arvioimatta tapausta uudelleen sellaisten sääntöjen valossa, joita ei ollut olemassa ensimmäistä päätöstä tehtäessä. Uuden päätöksen tekeminen estää jo sinänsä sellaisten suuntaviivojen soveltamisen, jotka on annettu ensimmäisen päätöksen tekemisen jälkeen.

369 Sakkojen laskennasta annettuja suuntaviivoja ei näin ollen voida soveltaa nyt esillä olevassa asiassa.

370 Kolmanneksi on huomautettava komission katsovan, että rikkominen, josta kantajaa moitittiin, oli ”erityisen vakava” (riidanalaisen päätöksen 156 perustelukappale).

371 Tältä osin on muistutettava, että oikeuskäytännön mukaan sakkojen määrä on suhteutettava rikkomisen olosuhteisiin ja vakavuuteen ja että sakon suuruutta määritettäessä rikkomisen vakavuutta on arvioitava ottaen erityisesti huomioon kilpailunrajoitusten luonne (ks. yhdistetyt asiat T-39/92 ja T-40/92, CB ja Europay v. komissio, tuomio 23.2.1994, Kok., s. II-49, 143 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

372 Kun komissio arvioi, kuinka vakavia yrityksen syyksi luettavat kilpailusääntöjen rikkomiset ovat, jotta se voisi määrittää vakavuuteen oikeassa suhteessa olevan sakon määrän, se voi ottaa huomioon tiettyjen rikkomisten erityisen pitkän keston, sellaisten rikkomisten lukumäärän ja moninaisuuden, jotka ovat koskeneet asianomaisen yrityksen kaikkia tai lähes kaikkia tuotteita ja joista jotkin ovat vaikuttaneet kaikkiin jäsenvaltioihin, sellaisten rikkomisten erityisen vakavuuden, jotka ovat olleet osa tarkoituksellista ja johdonmukaista strategiaa, jonka tarkoituksena on ollut erilaisilla kilpailijoiden syrjäyttämiseen tähtäävillä menettelytavoilla ja asiakasuskollisuuden varmistamiseen tähtäävällä politiikalla säilyttää keinotekoisesti yrityksen määräävä asema tai lujittaa sitä markkinoilla, joilla kilpailu oli jo muutenkin rajoittunutta, ja väärinkäytön erityisen haitalliset vaikutukset kilpailuun sekä yrityksen tämän

rikkomisen seurauksena saavuttamat edut (ks. vastaavasti asia T-83/91, Tetra Pak v. komissio, tuomio 6.10.1994, Kok., s. II-755, Kok. Ep. XVI, s. II-1, 240 ja 241 kohta).

373 Esillä olevassa asiassa on katsottava, että menettelytapoja, joista kantajaa on arvosteltu, oli perusteltua luonnehtia erityisen vakaviksi, kuten komissio on tehnyt.

374 Kun kantaja on myöntänyt lisäostoalennuksia asiakkailleen ja tehnyt asiakkaidensa kanssa asiakasuskollisuuden varmistavia sopimuksia, se on rajoittanut vakavasti kilpailua. Komissio toteaa perustellusti seuraavaa:

”[Rikkominen, johon kantaja oli syyllistynyt,] oli osa harkittua politiikkaa, jonka tavoitteena oli vahvistaa [sen] määräävää asemaa [relevanteilla] markkinoilla tavalla, joka on pohjimmiltaan ristiriidassa perustamissopimuksen perustavoitteiden kanssa. Lisäksi sen tarkoituksena oli erityisesti rajoittaa tai vahingoittaa tiettyjen kilpailijoiden liiketoimintaa. Estämällä pitkäksi aikaa kaikkien kilpailijoiden myyntimahdollisuudet [kantaja] aiheutti pysyvää vahinkoa [relevanttien] markkinoiden rakenteelle kuluttajien vahingoksi.”

375 Vain selitykseksi on todettava, että sakkojen laskennasta annetuissa suuntaviivoissa, vaikkei niitä sovelletakaan esillä olevassa asiassa, todetaan, että määräävässä asemassa olevan yrityksen myöntämät uskollisuusalennukset, joiden tarkoituksena on kilpailijoiden sulkeminen markkinoilta, merkitsevät ”vakavaa” rikkomista, jonka osalta mahdollinen sakon perusmäärän laskentapohja on 1–20 miljoonaa euroa.

376 Neljänneksi on huomautettava uusimisesta, että komissio on unionin yleisen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen antamassaan vastauksessa vahvistanut, että se riidanalaisen päätöksen 159 perustelukappaleessa esiin tuotu seikka, että kantajalle on useaan otteeseen määrätty huomattavia sakkoja kemianteollisuuden aloilla toteutetuista salaisista järjestelyistä (peroksidi, polypropeeni, PVC), oli raskauttava olosuhde.

377 Tältä osin on muistutettava, että oikeuskäytännön mukaan kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta selvitettäessä on otettava huomioon mahdollinen rikkomisen uusiminen (edellä 128 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 91 kohta ja asia T-38/02, Groupe Danone v. komissio, tuomio 25.10.2005, Kok., s. II-4407, 348 kohta).

378 Uusimisen käsite, sellaisena kuin se ymmärretään joissakin kansallisissa oikeusjärjestyksissä, edellyttää, että henkilö on syyllistynyt uusiin rikkomisiin sen jälkeen, kun hänelle on määrätty seuraamus vastaavanlaisista rikkomisista (asia T-141/94, Thyssen Stahl v. komissio, tuomio 11.3.1999, Kok., s. II-347, 617 kohta).

379 Vaikka sakkojen laskennasta annettuja suuntaviivoja ei sovelleta tässä asiassa, ne ovat samansuuntaisia, sillä niissä viitataan ”samanlaatuiseen rikkomukseen”.

380 On kuitenkin todettava, että kaikki ne rikkomiset, joiden johdosta kantajalle on useaan otteeseen määrätty huomattavia sakkoja kemianteollisuuden aloilla toteutetuista salaisista järjestelyistä, koskevat EY 81 artiklaa. Kuten komissio on täsmentänyt, kyseessä ovat sen [EY 81] artiklan mukaisesta menettelystä 69/243/ETY (IV/26.267 – väriaineet) 24.7.1969 tekemä päätös (EYVL L 195, s. 11), [EY 81] artiklan mukaisesta menettelystä (IV/31.149 – polypropyleeni) 23.4.1986 tekemä päätös 86/398/ETY (EYVL L 230, s. 1) ja [EY 81] artiklan mukaisesta menettelystä (IV/31.865 – PVC) 21.12.1988 tekemä päätös 89/190/ETY (EYVL 1989, L 74, s. 1). Lisäksi edellä

mainittujen päätösten kohteina olleet menettelytavat poikkeavat huomattavasti nyt käsiteltävänä olevassa asiassa kyseessä olevista menettelytavoista.

381 Näin ollen komissio on virheellisesti ottanut kantajan osalta huomioon raskauttavan olosuhteen, joten riidanalaista päätöstä on muutettava niin, että kantajalle määrätyn sakon määrää alennetaan viidellä prosentilla.

382 Viidenneksi on todettava, ettei kantajan väite, jonka mukaan sille ei ole päätöksen 91/300 tekemisen jälkeen määrätty mitään seuraamusta EY 81 ja EY 82 artiklan rikkomisesta, voi menestyä, koska riidanalainen päätös koskee yksinomaan vuotta 1990 edeltäviä tosiseikkoja.

383 Kuudenneksi on hylättävä ne kantajan väitteet, joiden mukaan komission olisi pitänyt ottaa huomioon yhtäältä vakuuksien antamisesta päätöksessä 91/300 ja päätöksessä 91/297 määrätyn sakon osalta aiheutuneet kustannukset silloin, kun se vahvisti sakon määrän esillä olevassa asiassa, ja toisaalta sisäiset hukkakustannukset niistä toimista, joihin se on ryhtynyt osoittaakseen, että päätös 91/300 oli lainvastainen, ja komission tekemän tarpeettoman ja kohdetta vailla olevan valituksen vuoksi. Oikeuskäytännöstä näet seuraa, että kun komissio määrittää sakkojen suuruutta, sen on otettava huomioon paitsi rikkomisen vakavuus ja asian erityisolosuhteet myös se asiayhteys, johon kyseinen rikkominen sijoittuu, ja huolehdittava siitä, että sen toiminnalla on ehkäisevä vaikutus erityisesti, kun on kyse rikkomisista, jotka ovat erityisen haitallisia yhteisön tavoitteiden toteuttamisen kannalta (ks. edellä 354 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomion 106 kohta ja edellä 354 kohdassa mainittu asia Degussa v. komissio, tuomion 272 kohta). Vaikka esillä olevassa asiassa oletetaan, että kantajalle on aiheutunut kustannuksia vakuuksien antamisesta sellaisissa päätöksissä määrättyjen sakkojen maksamiseksi, jotka on myöhemmin kumottu, ja sen osoittamiseksi, että yksi näistä päätöksistä oli lainvastainen, komissiota ei kuitenkaan voida moittia siitä, ettei se ole ottanut niitä huomioon, koska kantaja saattoi vaatia niiden korvaamista vahingonkorvauskanteen yhteydessä.

384 Seitsemänneksi on todettava, että unionin yleinen tuomioistuin on kantajan esittämää ensimmäistä kanneperustetta tutkiessaan hylännyt väitteen, jonka mukaan komissio on loukannut käsittelyaikojen kohtuullisuuden periaatetta. Edellä 115 kohdassa mainitussa asiassa Baustahlgewebe vastaan komissio annettuun tuomioon perustuvaan oikeuskäytäntöön, joka edellyttää käsittelyaikojen kohtuullisuuden periaatteen loukkaamisen toteamista, ei näin ollen voida vedota esillä olevassa asiassa.

385 Koska komissio on virheellisesti ottanut kantajan osalta huomioon raskauttavan olosuhteen, riidanalaista päätöstä on siis muutettava niin, että kantajalle määrätyn sakon määrää alennetaan viidellä prosentilla eli 500 000 eurolla.

Kolmas kanneperuste, joka koskee rikkomisen keston virheellistä arviointia

Asianosaisten lausumat

386 Kantaja väittää rikkomisen loppumisesta, että komission päätelmät ovat ristiriitaisia eikä niitä ole tuettu todistein.

387 Riidanalaisen päätöksen toisessa perustelukappaleessa näet todetaan, että kilpailusääntöjen rikkominen on jatkunut ”noin vuoden 1990 loppuun”. Sitä vastoin

riidanalaisen päätöksen 160 ja 161 perustelukappaleessa täsmennetään, että rikkominen jatkui ”vähintään vuoden 1989 loppuun” ja että kantaja luopui lisäostoalennuksista ”1 päivänä tammikuuta 1990”. Samoin riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa komissio viittaa ”vähintään vuoden 1989 loppuun” ajankohtana, jolloin rikkominen päättyi. Kantaja väittää myös, ettei komissio ole esittänyt mitään näyttöä virheellisestä toiminnasta vuoden 1989 jälkeen.

388 Kantaja väittää rikkomisen alkamisesta, että komissiolla ei ole mitään näyttöä siitä, että rikkominen alkoi vuonna 1983, tai näyttöä, jolla voitaisiin todeta ne asiakkaat, joille lisäostoalennukset oli tarkoitettu. Komissio on väitetiedoksiannossa siten katsonut, että rikkominen alkoi vuonna 1984. Yhdessäkään komission viittaamassa asiakirjassa ei ole kuitenkaan 1.1.1985 aikaisempaa päivämäärää.

389 Kantaja katsoo, että koska on ilmeistä, että sakon määrä on vahvistettu kahdeksan vuoden eli vuosien 1983–1990 perusteella, vaikka komissiolla on ollut näyttöä vain viiden vuoden kestosta eli vuosilta 1985–1989, kyseistä sakon määrää on vähennettävä 35–40 prosentilla tämän kuitenkaan rajoittamatta muiden esitettyjen seikkojen huomioon ottamista.

390 Komissio huomauttaa rikkomisen päättymisestä, että kantajan esiin tuoma epäjohdonmukaisuus koskee vain riidanalaisen päätöksen toista perustelukappaletta, jossa todetaan, että kantajan tarjoamista lisäostoalennuksista oli luovuttu vuoden 1990 lopussa, vaikka riidanalaisen päätöksen muista säännöksistä ilmenee selkeästi, että rikkominen päättyi vuoden 1989 lopussa. Komission mukaan komission jäsenten kollegio on tehnyt riidanalaisen päätöksen kokonaisuudessaan, eikä siinä voi olla sekaannusta.

391 Komissio tunnustaa rikkomisen alkamispäivästä, ettei se tiedä tarkalleen, minä päivänä lisäostoalennusta koskevat sopimukset tehtiin vuonna 1983 tai 1984, mutta

että sen mukaan on kiistatonta, että kyseiset menettelytavat ovat kestäneet yli viiden vuoden ajan, että ne on aloitettu ennen vuotta 1985 ja että niistä on luovuttu vasta vuoden 1989 lopussa. Kantajalle määrätty sakko ei siis ole kohtuuton näin kauan kestäneestä rikkomisesta.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

392 Alustavasti on huomautettava, että vaikka tällä kanneperusteella pyritään muodollisesti sakon poistamiseen tai sen määrän alentamiseen, sitä on pidettävä myös riidanalaisen päätöksen osittaista kumoamista koskevana vaatimuksena siltä osin kuin kyseisen päätöksen 1 artiklassa todetaan, että kantaja on rikkonut EY 82 artiklan määräyksiä vuonna 1983.

393 Riidanalaisessa päätöksessä todetaan rikkomisen kestosta seuraavaa:

”(2) Suunnilleen vuodesta 1983 noin vuoden 1990 loppuun [kantaja] käytti väärin määräävää markkina-asemaansa, joka sillä oli kalsinoidun soodan markkinoilla Yhdistyneessä kuningaskunnassa, soveltamalla suurimpiin asiakkaisiinsa lisäostoihin perustuvaa ostohyvitys- ja alennusjärjestelmää (’top-slice rebates’, lisäostoalennukset), sopimusjärjestelyjä, joiden tarkoituksena oli varmistaa [kantajan] yksinmyyntioikeus, ja muita järjestelyjä, joiden tavoitteena ja vaikutuksena oli kyseisten asiakkaiden sitominen [kantajaan] koko soodatarpeensa osalta ja kilpailijoiden poissulkeminen

– –

(160) Rikkominen alkoi noin vuonna 1983 – vähän aikaa komission kanssa käytyjen neuvottelujen ja komission menettelyn lopettamisen jälkeen – ja jatkui vähintään vuoden 1989 loppuun.

(161) Komissio ottaa huomioon, että [kantaja] luopui lisäostoalennusjärjestelmästä 1 päivänä tammikuuta 1990.”

394 Riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa täsmennetään tämän jälkeen seuraavaa:

”– – [kantaja] on rikkonut [EY 82 artiklaa] noin vuodesta 1983 vähintään vuoden 1989 loppuun toiminnalla, jonka tarkoituksena oli poistaa kilpailu tai rajoittaa sitä huomattavasti – –”

395 Riidanalaisen päätöksen säännökset ovat näin ollen ristiriidassa rikkomisen päättymisajankohdan osalta, koska yhdessä säännöksessä mainitaan ”noin vuoden 1990 loppu” ja muissa vuoden 1989 loppu.

396 Tältä osin on katsottava, kuten riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa todetaan, että rikkominen ei päättynyt ennen ”vähintään vuoden 1989 loppua”, mikä mainitaan myös rikkomisen kestoa koskevassa 160 perustelukappaleessa, joten riidanalaisen päätöksen toisessa perustelukappaleessa oleva viittaus ”noin vuoden 1990 loppuun”, joka on vain yhteenveto siitä rikkomisesta, johon kantaja on syyllistynyt, näyttää siis olevan kirjoitusvirhe.

397 Kantaja toteaa ajankohdasta, jolloin rikkominen alkoi, että komissiolla ei ole mitään näyttöä vuosilta 1983 ja 1984, kun taas komissio väittää, että kantaja teki lisäostoalennuksia koskevat sopimukset ennen vuotta 1985, vaikka se myöntää, ettei se ole tietoinen tarkasta päivästä, jolloin kyseiset sopimukset tehtiin vuonna 1983 tai 1984.

398 Komissio viittaa vastauksena unionin yleisen tuomioistuimen esittämään kirjalliseen kysymykseen tiettyihin asiakirjavihkoon sisältyviin asiakirjoihin, joissa sen mukaan todetaan, että menettelytavat, joista kantajaa moititaan, otettiin käyttöön vuonna 1983 ja 1984.

399 Tältä osin on yhtäältä huomautettava, että kantaja on itse väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa viitannut vuoteen 1984 ja että riidanalaisen päätöksen 60 perustelukappaleessa todetaan, että kantajan mukaan alennuksista on vuodesta 1984 alkaen neuvoteltu suurimmaksi osaksi erikseen.

400 Toisaalta on todettava, että niiden asiakirjojen perusteella, joihin komissio on viitannut vastauksena unionin yleisen tuomioistuimen esittämään kirjalliseen kysymykseen, ei voida katsoa, että rikkominen, josta kantajaa moititaan, olisi jo vuodelta 1983. Komissio myöntää lisäksi, ettei se tiedä tarkalleen, minä päivänä lisäostoalennusta koskevat sopimukset tehtiin (ks. edellä 391 kohta).

401 Riidanalainen päätös on näin ollen kumottava siltä osin kuin siinä todetaan, että kantaja on rikkonut EY 82 artiklan määräyksiä vuonna 1983.

402 Tämän perusteella kantajalle määrätyn sakon määrää on alennettava 15 prosentilla eli 1 500 000 eurolla.

Neljäs kanneperuste, joka koskee lieventävien olosuhteiden olemassaoloa

403 Kantaja väittää, että komission olisi pitänyt hyväksyä yhdeksän lieventävää olosuhdetta rikkomisen vakavuutta arvioitaessa.

Ensimmäinen osa, joka koskee kantajan yhteistyötä komission kanssa

404 Kantaja väittää osoittaneensa yhteistyöhalua avustamalla komissiota täysimääräisesti kaikissa tutkimuksen vaiheissa ja saapumalla kuulemiseen sellaisten todistajien kanssa, jotka ovat kaikkein parhaiten auttaneet ymmärtämään tosiseikat. Se huomauttaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on asiassa T-13/89, ICI vastaan komissio, 10.3.1992 antamassaan tuomiossa (Kok., s. II-1021, Kok. Ep. XII, s. II-175) myöntänyt tällä perusteella miljoonan ecun suuruisen lisäalennuksen sakon määrään.

405 Asetuksen N:o 17 11 artiklassa, jonka otsikkona on ”Tietojensaantipyynnöt”, säädetään seuraavaa:

”4. Velvollisuus pyydettyjen tietojen antamiseen on yritysten omistajilla tai heidän edustajillaan sekä oikeushenkilöiden, yhtiöiden tai oikeuskelpoisuutta vailla olevien yhteenliittymien osalta henkilöillä, joilla lain tai sääntöjen mukaan on kelpoisuus edustaa niitä.

5. Jos yritys tai yritysten yhteenliittymä ei anna pyydettyjä tietoja komission asettamassa määräajassa tai se antaa puutteellisia tietoja, komission on päätöksellään vaadittava tietojen antamista. Päätöksessä on yksilöitävä pyydetyt tiedot, asetettava aiheellinen määräaika tietojen antamista varten sekä ilmoitettava 15 artiklan 1 kohdan b alakohdassa ja 16 artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetyistä seuraamuksista sekä oikeudesta hakea muutosta päätökseen yhteisön tuomioistuimelta.”

406 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sellainen tutkimuksessa tehty yhteistyö, joka ei ylitä sitä, mikä perustuu asetuksen N:o 17 11 artiklan 4 ja 5 kohdan nojalla yrityksille

kuuluviin velvollisuuksiin, ei oikeuta sakon määrän alentamiseen (asia T-12/89, Solvay v. komissio, tuomio 10.3.1992, Kok., s. II-907, 341 ja 342 kohta ja asia T-241/01, Scandinavian Airlines System v. komissio, tuomio 18.7.2005, Kok., s. II-2917, 218 kohta). Tällainen alennus on sitä vastoin perusteltu silloin, kun yritys on toimittanut tietoja, jotka ylittävät huomattavasti sen, mitä komissio voi vaatia asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla (asia T-230/00, Daesang ja Sewon Europe v. komissio, tuomio 9.7.2003, Kok., s. II-2733, 137 kohta).

407 Edellä 404 kohdassa mainitussa asiassa ICI vastaan komissio 10.3.1992 annetussa tuomiossa (393 kohta) ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin otti huomioon kantajan sellaiseen tietojensaantipyyntöön, joka koski kantajan oman toiminnan lisäksi myös muiden asianosaisten yritysten toimintaa, antaman erittäin yksityiskohtaisen vastauksen, jota ilman komission olisi ollut paljon vaikeampaa todeta ja lopettaa päätöksen 91/300 kohteena oleva rikkominen.

408 Esillä olevassa asiassa kantaja väittää kuitenkin ainoastaan mitään todisteita esittämättä, että se auttoi komissiota täysimääräisesti kaikissa tämän tutkimuksen vaiheissa ja että se saapui kuulemiseen sellaisten todistajien kanssa, jotka ovat auttaneet kaikkein parhaiten ymmärtämään tosiseikat.

409 Kantajan toimintaa ei joka tapauksessa voida luonnehtia tutkimuksessa tehdyksi yhteistyöksi, joka ylittää sen, mikä perustuu asetuksen N:o 17 11 artiklan 4 ja 5 kohdan nojalla yrityksille kuuluviin velvollisuuksiin. Ei voida myöskään katsoa, että kantaja on toimittanut tietoja, jotka ylittävät huomattavasti sen, mitä komissio voi vaatia saman 11 artiklan nojalla.

410 Kantajan toimintaa ei voida pitää lieventävänä olosuhteena, joten neljännen kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

Toinen osa, joka koskee hintojen vahvistamista koskevien järjestelyjen tahattomuutta

411 Kantajan mukaan hintojen vahvistamista koskevat järjestelyt kalsinoidun soodan alalla eivät merkitse asianomaisten osapuolten harkittua politiikkaa, jolla pyritään rikkomaan kilpailusääntöjä. Se viittaa tältä osin kalsinoidun soodan yksikön kaupallisen johtajan laatimaan, 29.11.1988 päivättyyn sisäiseen muistioon, joka toimitettiin komissiolle hallinnollisessa menettelyssä ja jossa todetaan, että ”kun otetaan huomioon kalsinoidun soodan tuottajien tapaamiset [kilpailun pääosaston] kanssa muutamia vuosia sitten, en usko, että meillä on suuria ongelmia sopimustemme luonteen osalta”. Mainitussa muistiossa todetaan myös, ettei ole helppoa vetää rajaa sen välillä, milloin on kyse siitä, että yritys optimoi markkina-asemansa, ja milloin siitä, että yritys käyttää väärin määräävää asemaa kyseisillä markkinoilla. Kantaja väittää joka tapauksessa, että sen menettelyä ei ole katsottu väärinkäytöksi yhteisöjen tuomioistuimen tai ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen aikaisemmassa tuomiossa. Jos näin ollen kyse on ollut rikkomisesta, sitä on kantajan mukaan tarkasteltava ”teknisenä rikkomisena”.

412 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että jotta yrityksen voitaisiin katsoa rikkoneen tahallaan perustamissopimuksen kilpailusääntöjä, ei ole välttämätöntä, että yritys on ollut tietoinen kyseisissä säännöissä vahvistetun kiellon rikkomisesta, vaan riittävää on jo se, että yrityksen olisi pitänyt tietää, että moititun käyttäytymisen tarkoituksena oli kilpailun rajoittaminen yhteismarkkinoilla tai sillä oli tällainen vaikutus (asia T-65/89, BPB Industries ja British Gypsum v. komissio, tuomio 1.4.1993, Kok., s. II-389, Kok. Ep. XIV, s. II-1, 165 kohta ja yhdistetyt asiat T-49/02–T-51/02, Brasserie nationale ym. v. komissio, tuomio 27.7.2005, Kok., s. II-3033, 155 kohta).

413 Kuten komissio on perustellusti riidanalaisen päätöksen 137 perustelukappaleessa todennut, unionin tuomioistuin on jo antanut useita tuomioita, joissa tuomitaan käytännöt, joiden tarkoituksena on estää kilpailijoilta asiakkaiden saanti sitomalla asiakkaat määräävässä asemassa olevaan toimittajaan. Tältä osin edellä 216 kohdassa mainitussa asiassa Hoffmann-Laroche vastaan komissio annetussa tuomiossa on muun muassa todettu, että määräävässä markkina-asemassa oleva yritys syyllistyy EY 82 artiklassa tarkoitettuun määräävän aseman väärinkäyttöön, kun se sitoo ostajia

– vaikka näiden omasta pyynnöstä – niin, että nämä sitoutuvat hankkimaan tai lupaavat hankkia yksinomaan siltä koko tarvitsemansa määrän tai huomattavan osan siitä riippumatta siitä, asetetaanko kyseinen velvoite sellaisenaan vai annetaanko sen vastineena alennuksia.

414 Riidanalaisen päätöksen 108 perustelukappaleesta ilmenee lisäksi, että kantaja on laatinut ”vuoden 1989 ongelmia ja tavoitteita käsittelevä[n] muistio[n, jo]ssa todetaan, että ’lisäostoalennusten ja niiden vaihtoehtojen lainmukaisuutta on tutkittava’”.

415 Komissio huomauttaa lisäksi riidanalaisen päätöksen 158 perustelukappaleessa seuraavaa:

”Komission kanssa vuosina 1980–1982 käymiensä laajojen neuvottelujen seurauksena [kantaja] oli hyvin tietoinen [EY] 82 artiklan määräyksistä. [Kantaja] otti lisäostoalennukset käyttöön noin vuonna 1983 vakuutettuaan vähän aikaa aikaisemmin komissiolle, että se ei tarjoa asiakkaille erityisiä houkuttimia, jotta nämä hankkisivat kalsinoidun soodan koko tai lähes koko tarpeensa [kantajalta].”

416 Kantaja ei siis voinut olla tietämätön siitä, että riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettujen menettelytapojen tarkoituksena oli kilpailun rajoittaminen yhteismarkkinoilla tai sillä oli tällainen vaikutus.

417 Kantajan kalsinoidun soodan yksikön kaupallisen johtajan laatimalla, 29.11.1988 päivätyllä sisäisellä muistiolla ei voida kyseenalaistaa tätä päätelmää, koska

oikeuskäytännössä oli jo todettu sellaisten menettelytapojen lainvastaisuus, jotka muistuttavat niitä menettelytapoja, joista komissio on kantajaa arvostellut.

418 Tämän perusteella neljännen kanneperusteen toinen osa on hylättävä.

Kolmas osa, joka koskee ennalta estävien toimenpiteiden toteuttamista

419 Kantaja väittää toteuttaneensa perusteellisia toimenpiteitä huolehtiakseen siitä, että kilpailusääntöjä noudatetaan. Näihin toimenpiteisiin kuuluu omien ja ulkopuolisten asianajajien toteuttama kokonaisvaltainen ja jatkuva koulutusohjelma. Käytössä on myös ollut ammattimaisesti toteutettu videokasetti, jota on myyty yli 170 muulle yritykselle, sekä esite. Kantajan mukaan nämä toimenpiteet ovat olleet tehokkaita, mistä on osoituksena myös se, ettei päätöksen 91/300 tekemisen jälkeen kuluneiden kymmenen vuoden aikana ole tehty yhtään kantelua kilpailuoikeuden rikkomisesta.

420 Tältä osin on todettava, että vaikka on tietenkin tärkeää, että yritys on toteuttanut toimenpiteitä estääkseen sen, että sen työntekijät rikkovat jatkossa uudelleen kilpailusääntöjä, tämä ei muuta millään tavalla sitä, että todettu kilpailusääntöjen rikkominen on todella tapahtunut. Pelkästään se, että komissio on aikaisemmassa päätöskäytännössään eräissä tapauksissa ottanut lieventävänä seikkana huomioon kilpailusääntöjen noudattamisohjelman käyttöön ottamisen, ei merkitse, että komissiolla olisi

velvollisuus toimia samoin jossain toisessa tapauksessa (ks. asia T-15/02, BASF v. komissio, tuomio 15.3.2006, Kok., s. II-497, 266 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

421 Tästä seuraa, että komissiota ei nyt käsiteltävänä olevassa asiassa voida moittia siitä, ettei se ole lieventävien olosuhteiden olemassaoloa koskevassa tutkinnassa ottanut huomioon ennalta estäviä toimenpiteitä, jotka kantaja väittää toteuttaneensa.

422 Neljännen kanneperusteen kolmas osa on näin ollen hylättävä.

Neljäs osa, joka koskee lisäostoalennuksesta luopumista

423 Kantaja väittää, että sen hinnanvahvistusjärjestelyt kalsinoidun soodan osalta neuvoteltiin uudelleen jo ennen väitetiedoksiannon lähettämistä vapaaehtoiselta pohjalta lisäostoalennusten välttämiseksi vahvistamalla yksi ainoa neuvoteltu hinta ilman mitään alennusta tai hyvitystä. Se vetoaa sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annettuun komission tiedonantoon (EYVL 1996, C 207, s. 4). Sen mukaan kyseisessä tiedonannossa todetaan, että menettelytavoista luopuminen vapaaehtoisesti varhaisessa vaiheessa on tekijä, jonka johdosta sakon määrää alennetaan olennaisesti. Samoin sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen 3 kohdan mukaan kyse on tekijästä, jonka perusteella sakon määrää on oikeutettua alentaa hyvin olennaisesti.

424 Tältä osin on huomautettava, että sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen 3 kohdan mukaan lieventävä olosuhde on se, että ”yritys on lopettanut rikkomuksen heti komission ensimmäisen toimenpiteen jälkeen (erityisesti tarkastukset)”.

425 Kuten edellä 366–369 kohdasta ilmenee, sakkojen laskennasta annettuja suuntaviivoja ei kuitenkaan sovelleta esillä olevassa asiassa.

426 Vaikka oletetaan, että suuntaviivoja voitaisiin soveltaa esillä olevassa asiassa, on joka tapauksessa todettava, että suuntaviivojen 3 kohdassa vahvistetut edellytykset eivät ole täyttyneet käsiteltävänä olevassa asiassa. Ei näet voida katsoa, että kantaja ei ole enää syyllistynyt rikkomiseen heti komission ensimmäisten toimenpiteiden jälkeen, kuten suuntaviivoissa edellytetään, jotta rikkomisen lopettamista voidaan pitää lieventävänä olosuhteena. Tältä osin edellä olevasta 3 kohdasta ilmenee, että komissio on suorittanut ensimmäiset tarkastukset vuoden 1989 huhtikuussa kun taas kantaja on luopunut lisäostoalennusjärjestelmästä 1.1.1990 alkaen, kuten riidanalaisen päätöksen 161 perustelukappaleesta ilmenee.

427 Lisäksi on huomautettava, että suuntaviivojen 3 kohtaa ei voida tulkita siten, että yleisesti ja varauksetta lieventävän olosuhteen muodostaa pelkästään se, että kilpailusääntöjen rikkoja lopettaa rikkomisen heti komission ensimmäisten toimenpiteiden jälkeen. Suuntaviivojen 3 kohdan tällainen tulkinta vähentäisi näet tehokkaan kilpailun takaavien määräysten tehokasta vaikutusta, sillä se heikentäisi sekä seuraamusta, joka voidaan määrätä EY 82 artiklan rikkomisesta, että tällaisen seuraamuksen ehkäisevää vaikutusta. Tämän vuoksi tätä määräystä on tulkittava siten, että ainoastaan yksittäistapaukselle ominaiset olosuhteet, joissa rikkomisen lopettaminen heti komission ensimmäisten toimenpiteiden jälkeen konkretisoituu, voivat oikeuttaa tämän olosuhteen huomioon ottamisen lieventävänä olosuhteena (asia T-59/02, Archer Daniels Midland v. komissio, tuomio 27.9.2006, Kok., s. II-3627, 335 ja 338 kohta).

428 Esillä olevassa asiassa on huomautettava komission moittivan kantajaa siitä, että se on käyttänyt väärin määräävää asemaa, joka sillä oli kalsinoidun soodan markkinoilla Yhdistyneessä kuningaskunnassa, soveltamalla suurimpiin asiakkaisiinsa lisäostoihin perustuvaa ostohyvitys- ja alennusjärjestelmää, sopimusjärjestelyjä, joiden tarkoituksena oli varmistaa kantajan tosiasiallinen yksinmyyntioikeus, ja muita järjestelyjä, joiden tavoitteena ja vaikutuksena oli kyseisten asiakkaiden sitominen kantajaan koko tarpeensa tai lähes koko tarpeensa osalta ja kilpailijoiden poissulkeminen. Tältä osin on huomautettava etenkin, ettei kantaja kiistä niiden komission riidanalaisessa päätöksessä mainitsemien asiakirjojen olemassaoloa ja sisältöä, joista ilmenee, että lisäostoalennukset eivät perustuneet taloudellisesti perusteltuun vastikkeeseen ja että niillä pyrittiin estämään se, että asiakkaat ostavat tuotetta kilpailevilta tuottajilta. On myös todettava, kuten edellä 370, 373 ja 374 kohdassa on esitetty, että rikkomiset, joista kantajaa moititaan, ovat erityisen vakavia.

429 Näin ollen on katsottava, että vaikka oletetaan, että suuntaviivoja olisi voitu soveltaa ja että kantaja oli lopettanut tarjoamasta lisäostoalennuksia asiakkailleen heti komission ensimmäisten toimenpiteiden jälkeen, tällaista lopettamista ei voida pitää lieventävänä olosuhteena esillä olevassa asiassa.

430 Neljännen kanneperusteen neljäs osa on näin ollen hylättävä.

Viides osa, joka koskee alennusten rajallista laajuutta

431 Kantajan mukaan määrät, joihin lisäostoalennuksilla oli vaikutusta, merkitsivät vain kahdeksaa prosenttia sen kalsinoidun soodan kokonaismyynnistä.

432 Tältä osin on huomautettava, että rikkomisen vakavuuden arvioimiseksi komission on otettava huomioon suuri joukko sellaisia tekijöitä, joiden luonne ja merkitys vaihtelevat kyseisen kilpailusääntöjen rikkomisen laadun ja siihen liittyvien erityisten olosuhteiden mukaan. Näitä tekijöitä voi olla kilpailusääntöjen rikkomisen kohteena olevien tavaroiden volyymi ja arvo, yrityksen koko ja taloudellinen valta ja siten myös se vaikutusvalta, jota yritys on voinut käyttää markkinoilla (edellä 354 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomion 120 kohta).

433 Komissio on käsiteltävänä olevassa asiassa todennut kyseisen rikkomisen vakavuudesta seuraavaa:

> ”(156) Komissio katsoo, että tässä asiassa on kyse erityisen vakavasta [EY] 82 artiklan rikkomisesta. Rikkominen oli osa harkittua politiikkaa, jonka tavoitteena oli vahvistaa [kantajan] määräävää asemaa [relevanteilla markkinoilla] tavalla, joka on pohjimmiltaan ristiriidassa perustamissopimuksen perustavoitteiden kanssa. Lisäksi sen tarkoituksena oli erityisesti rajoittaa tai vahingoittaa tiettyjen kilpailijoiden liiketoimintaa.
>
> (157) Estämällä pitkäksi aikaa kaikkien kilpailijoiden myyntimahdollisuudet [kantaja] aiheutti pysyvää vahinkoa kyseisten markkinoiden rakenteelle kuluttajien vahingoksi.”

434 Näin ollen on todettava, että komissio on ottanut huomioon vaikutuksen, joka rikkomisella on saattanut olla markkinoihin ja joka esillä olevan tapauksen olosuhteissa ei voi rajoittua pelkästään niiden kalsinoidun soodan määrien osuuteen, joihin lisäostoalennukset vaikuttivat.

435 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee joka tapauksessa, että menettelytavan tarkoitusta koskevilla seikoilla voi olla suurempi merkitys sakon määrää vahvistettaessa kuin sen vaikutuksia koskevilla seikoilla (edellä 378 kohdassa mainittu asia Thyssen Stahl v. komissio, tuomion 636 kohta ja edellä 295 kohdassa mainittu asia Michelin v. komissio, tuomion 259 kohta).

436 Neljännen kanneperusteen viides osa on siis hylättävä.

Kuudes osa, joka koskee sitä, ettei myyntisopimusten muita osia ole arvosteltu

437 Kantaja väittää, ettei komissio ole esittänyt mitään arvostelua sen kalsinoidun soodan myyntisopimusten kestosta, kilpailulausekkeiden käyttämisestä, sopimuksista, jotka koskevat asiakkaiden kokonaistarvetta, keskimäärää koskevista alennuksista eikä mistään niistä muistakaan alennuksista, jotka koskevat sen tuotannon jäljelle jäävää 92 prosentin osuutta.

438 Tältä osin riittää, kun todetaan, että riidanalainen päätös ei koske tällaisia menettelytapoja.

439 Sitä, ettei komissio ole arvostellut myyntisopimusten muita osia, ei voida pitää lieventävänä olosuhteena siltä osin kuin on kyse riidanalaisen päätöksen kohteena olevasta kilpailusääntöjen rikkomisesta.

440 Näin ollen neljännen kanneperusteen kuudes osa on hylättävä.

Seitsemäs osa, joka koskee sitä, ettei rikkomisesta saatu mitään hyötyä

441 Kantajan mukaan komissio ei esitä mitään näyttöä siitä, että se on hyötynyt joistakin niistä menettelytavoista, joista sitä moititaan. Se toteaa, että sen myynti laski voimakkaasti 1980-luvun alkupuolella ja että sen oli tehostettava tuotantokapasiteettiaan sulkemalla tuotantoyksikkönsä Wallerscotessa (Yhdistynyt kuningaskunta). Tilanne on tämän jälkeen parantunut, mutta sen kokonaisvoitot ovat olleet maltillisia koko 1980-luvun ajan.

442 Kantaja ei kuitenkaan esitä mitään tosiseikkaa ja näyttöä tukeakseen väitettään siitä, ettei se ole saanut rikkomisesta mitään hyötyä.

443 Vaikka lisäksi oletetaan, että kantaja ei ole saanut mitään hyötyä menettelytavoista, joista sitä moititaan, on huomautettava, että vaikka määrätyn sakon on oltava oikeassa suhteessa kilpailusääntöjen rikkomisen kestoon ja muihin sen vakavuuden arviointiin vaikuttaviin seikkoihin, joihin kuuluu hyöty, jonka yritys on voinut saada menettelytavoistaan, se, että yritys ei ole saanut mitään etua rikkomisesta, ei voi estää sakon määräämistä, koska muutoin tämä menettäisi estävän vaikutuksensa. Tästä seuraa, että komissio ei sakon määrän määrittämiseksi ole velvollinen ottamaan huomioon sitä, ettei kyseisestä rikkomisesta ole saatu etua. Rikkomiseen liittyvän taloudellisen edun puuttumista ei myöskään voida pitää lieventävänä olosuhteena (ks. vastaavasti

asia T-64/02, Heubach v. komissio, tuomio 29.11.2005, Kok., s. II-5137, 184–186 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

444 Neljännen kanneperusteen seitsemäs osa on näin ollen hylättävä.

Kahdeksas osa, joka koskee sitä, ettei rikkomista salattu

445 Kantaja väittää, että käsiteltävänä olevassa asiassa lisäostoalennus ei ole ominaisuudeltaan raskauttavalla tavalla salainen. Komission toteuttamista polkumyynnin vastaisista toimenpiteistä seuraa, että kalsinoidun soodan markkinat olivat avoimet ja hintaherkät ja että kuluttajat toimivat yhteisön pohjalta tai maailmanlaajuiselta pohjalta vuosittaisia sopimuksiaan varten.

446 Tältä osin on huomautettava, että komissio voi pitää salaamista raskauttavana olosuhteena kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta arvioidessaan (ks. vastaavasti yhteistoimintajärjestelyn osalta asia T-347/94, Mayr-Melnhof v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok., s. II-1751, 213 kohta).

447 Tämän perusteella ei kuitenkaan voida päätellä, että salaamisen puuttuminen on lieventävä olosuhde.

448 Neljännen kanneperusteen kahdeksas osa on siis hylättävä.

Yhdeksäs osa, joka koskee kilpailijoiden luonnetta

449 Kantajan mukaan lisäostoalennukset ovat vaikuttaneet ainoastaan sen yhteisön ulkopuolelle sijoittautuneisiin kilpailijoihin, jotka itse ovat harjoittaneet koko 1980-luvun ajan epäoikeudenmukaisia hinnanvahvistuspolitiikkoja.

450 Tältä osin riittää, kun huomautetaan, että vaikka lisäostoalennuksilla olisi ollut vaikutuksia vain yhteisön ulkopuolelle sijoittautuneisiin kantajan kilpailijoihin, kantaja ei selitä, miltä osin sitä, että kyseiset yritykset ovat sijoittautuneet yhteisön ulkopuolelle, olisi pidettävä esillä olevassa asiassa lieventävänä olosuhteena.

451 Neljännen kanneperusteen yhdeksäs osa on siis hylättävä.

452 Tämän perusteella riidanalainen päätös on kumottava siltä osin kuin siinä todetaan, että kilpailusääntöjä on rikottu noin vuodesta 1983 vuoden 1989 loppuun saakka eikä vuodesta 1984 vuoden 1989 loppuun saakka, ja sitä on muutettava siltä osin kuin siinä otetaan virheellisesti huomioon raskauttavana olosuhteena se, että kantaja on uusinut rikkomisen.

453 Kantajalle määrätyn sakon määräksi on tämän johdosta vahvistettava kahdeksan miljoonaa euroa.

Oikeudenkäyntikulut

454 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 3 kohdan mukaan on niin, että jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi, unionin yleinen tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken tai määrätä, että kukin vastaa omista kuluistaan.

455 Esillä olevassa asiassa kantajan vaatimukset on todettu osittain perustelluiksi. Unionin yleinen tuomioistuin katsoo, että tämän asian olosuhteissa on oikeudenmukaista päättää, että kantaja vastaa neljästä viidesosasta omia oikeudenkäyntikulujaan ja sen on korvattava neljä viidesosaa komission oikeudenkäyntikuluista ja että komissio vastaa yhdestä viidesosasta omia oikeudenkäyntikulujaan ja sen on korvattava yksi viidesosa kantajan oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) [EY] 82 artiklan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/33.133 – D: kalsinoitu sooda – ICI) 13.12.2000 tehdyn komission päätöksen 2003/7/EY 1 artikla kumotaan siltä osin kuin siinä todetaan, että Imperial Chemical Industries Ltd on rikkonut EY 82 artiklaa vuonna 1983.

2) Imperial Chemical Industriesille päätöksen 2003/7 2 artiklassa määrätyn sakon määräksi vahvistetaan kahdeksan miljoonaa euroa.

3) Kanne hylätään muilta osin.

4) Imperial Chemical Industries vastaa neljästä viidesosasta omia oikeudenkäyntikulujaan, ja se velvoitetaan korvaamaan neljä viidesosaa Euroopan komission oikeudenkäyntikuluista.

5) Euroopan k omissio vastaa yhdestä viidesosasta omia oikeudenkäyntikulujaan, ja se velvoitetaan korvaamaan yksi viidesosa Imperial Chemical Industriesin oikeudenkäyntikuluista.

Meij Vadapalas Dittrich

Julistettiin Luxemburgissa 25 päivänä kesäkuuta 2010.

Allekirjoitukset

Sisällys

Asian taustalla olevat tosiseikat ..... II - 2647

Oikeudenkäyntimenettely ..... II - 2657

Asianosaisten vaatimukset ..... II - 2662

Oikeudellinen arviointi ..... II - 2663

1. Vaatimukset, jotka koskevat riidanalaisen päätöksen kumoamista ..... II - 2663

Ensimmäinen kanneperuste, jonka mukaan komissiolla ei ollut toimivaltaa tehdä riidanalaista päätöstä ..... II - 2664

Ensimmäinen osa, joka koskee vanhentumissääntöjen virheellistä soveltamista II - 2664

– Asianosaisten lausumat ..... II - 2664

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2667

Toinen osa, joka koskee käsittelyaikojen kohtuullisuuden periaatteen loukkaamista ..... II - 2672

– Asianosaisten lausumat ..... II - 2672

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi ..... II - 2674

Toinen kanneperuste, joka koskee olennaisten menettelymääräysten rikkomista ... II - 2679

Ensimmäinen osa, joka koskee päätöstä 91/300 valmistelevien vaiheiden lainvastaisuutta ..... II - 2679

– Asianosaisten lausumat ..... II - 2679

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2680

Toinen osa, joka koskee hallinnollisen menettelyn ja riidanalaisen päätöksen tekemisen välisen ajan liiallista pitkittymistä ..... II - 2682

– Asianosaisten lausumat ..... II - 2682

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2482

Kolmas osa, joka koskee uusiin menettelyllisiin toimiin ryhtymistä koskevan velvoitteen loukkaamista ..... II - 2683

– Asianosaisten lausumat ..... II - 2683

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2687

Neljäs osa, joka koskee oikeutta tutustua asiakirjoihin ..... II - 2695

– Asianosaisten lausumat ..... II - 2695

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2699

Viides osa, joka koskee EY 253 artiklan rikkomista ..... II - 2710

– Asianosaisten lausumat ..... II - 2710

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2711

Kolmas kanneperuste, joka koskee relevanttien markkinoiden virheellistä arviointia ..... II - 2712

Asianosaisten lausumat ..... II - 2712

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2713

Neljäs kanneperuste, joka koskee sitä, ettei kantaja ollut määräävässä markkina-asemassa ..... II - 2715

Asianosaisten lausumat ..... II - 2715

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2717

Viides kanneperuste, joka koskee sitä, ettei määräävää markkina-asemaa ole käytetty väärin ..... II - 2725

Ensimmäinen osa, joka koskee lisäostoalennuksia ..... II - 2725

– Asianosaisten lausumat ..... II - 2725

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2728

Toinen osa, joka koskee yksinostolausekkeita ja kilpailijoilta ostettavien määrien rajoittamista ..... II - 2734

– Asianosaisten lausumat ..... II - 2734

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2735

Kolmas osa, joka koskee taloudellisia houkuttimia ..... II - 2738

– Asianosaisten lausumat ..... II - 2738

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2739

Kuudes kanneperuste, joka koskee sitä, ettei jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ole vaikutettu ..... II - 2741

Asianosaisten lausumat ..... II - 2741

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2742

2. Vaatimukset, jotka koskevat sakon poistamista tai sakon määrän alentamista ..... II - 2747

Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee ajan kulumista ..... II - 2747

Asianosaisten lausumat ..... II - 2747

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2748

Toinen kanneperuste, joka koskee rikkomisen vakavuuden virheellistä arvioimista II - 2749

Asianosaisten lausumat ..... II - 2749

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2751

Kolmas kanneperuste, joka koskee rikkomisen keston virheellistä arviointia ..... II - 2757

Asianosaisten lausumat ..... II - 2757

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2759

Neljäs kanneperuste, joka koskee lieventävien olosuhteiden olemassaoloa ..... II - 2761

Ensimmäinen osa, joka koskee kantajan yhteistyötä komission kanssa ..... II - 2762

– Toinen osa, joka koskee hintojen vahvistamista koskevien järjestelyjen tahattomuutta ..... II - 2764

– Kolmas osa, joka koskee ennalta estävien toimenpiteiden toteuttamista..... II - 2766

Neljäs osa, joka koskee lisäostoalennuksesta luopumista..... II - 2767

Viides osa, joka koskee alennusten rajallista laajuutta ..... II - 2769

Kuudes osa, joka koskee sitä, ettei myyntisopimusten muita osia ole arvosteltu.. II - 2771

Seitsemäs osa, joka koskee sitä, ettei rikkomisesta saatu mitään hyötyä ..... II - 2772

Kahdeksas osa, joka koskee sitä, ettei rikkomista salattu ..... II - 2773

Yhdeksäs osa, joka koskee kilpailijoiden luonnetta ..... II - 2774

Oikeudenkäyntikulut..... II - 2775